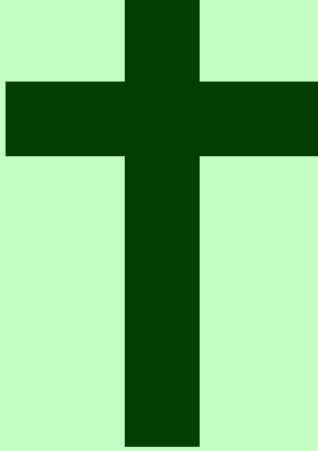

Kuturmi NT Portion

Portions of the New Testament in the Kuturmi language of
Nigeria

Kuturmi NT Portion

Portions of the New Testament in the Kuturmi language of Nigeria

copyright © 2025 Luke Initiative for Scripture Translation and The Seed Company

Language: (Kuturmi)

Contributor: Luke Initiative for Scripture Translation

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-07-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 26 Jul 2025 from source files dated 2 Jul 2025
437deed4-18d6-5993-a562-f9f63620aa30

Contents

Luka	1
----------------	---

Iring ididima kəni sini Iluka Wəri ni Uyɛɛ Ikywi Ūmi iring ididima Iluka

Ɛkəri utɔwa aru wɔrɔ nokunowo bi ɛkəri uyaa uusha, yip aru ni ūma sini uyen nge asani Iluka, avuwa ikang ngeɛ. Bɔkywɛɛ ugyurho orokru ededei aru sini ɔnuo Burhan kəni imi sini Iyesu si, Iluka kɔ wɔrɔ ūwɔrɔ ūsusa bikywi Iyesu kəni utina nge.

Iring ididima yen ire ni irokyoro ni uyaa uusha utina atina Iyesu kəni okyoro Ipya ayaa uusha apari yen asani ereying ngeɛ ɔwɔri kyekya eberi ereying dang, Itiyofalus (1:3), aru sini utɔwa yen asani, “Aru sini ɛwei Ūnung.”

Okro ikywi iring ɛkəri iring ididima iyoyo ini ɛkəri uushoo oforo Iyesu kəni imi sini ikooba adarha ɛkəri ikiri ese men 19:9,10. Ani akywi uring men: Iyesu Kristi ɛkəri oforo, ɛkəri ering uushisha, okwo ni aru sini ani bidɔɔ igara kəni oforo aru sini ɛnɛ kperhimo Ūnung.

Bi utumo ukpo Iyesu kəni ushine nge, ɛkəri uyaa uusha kə shere ɔnɔ ūmer ni ofofuru kəni usha aki ikrɔ Ūnung sini ipri tiremɔ.

Ubyere Iyesu kəni Inijie (1:1—2:52)

Ibaptisma Iyesu kəni ūmarha (3:1—4:13)

Utina Iyesu bi Igalili (4:14—9:50)

Utina Iyesu bi utira kekya Urushelima (9:51—19:27)

Utina Iyesu bi Urushelima (19:28—20:47)

Utana onuo Ūnung uring sini ukyeba (21:1-38)

Ukpo Iyesu kəni ushine nge (22:1—24:53)

Imisini isi Iluka wəri uyaa usha wen

¹ Ɔrɔ ɔmɔmɔrɔ Itiyofalus, orokru na pany wɔrɔ bikywi ūma sini ūsi bi idɔɔ eri.

² Orokru men wəri aru nɛmɛr kəni sini akung, orong bi tee ni.

³ Imyɛ kam, ipyerhe ūmamen noshushong nɛmɛr wroo bai itee, Irii ini igyang iwɔrɔ atananw nɛmɛr kəni ushoyoni ari ɔmɔmɔrɔ Itiyofalus.

⁴ Aki ɔkperhi nge nashisha asani imisini ɛmɛr nwɔ ūbrɔrɔwɔɔ.

Ubyere Iyohana aru Ibaptisma

⁵ Akywa dang Ihiridus ngeɛ ani ogumo Iyahudiya, Ogoku Ūnung nɔwɔ amisini ayirhi utɔwa nge ni Izakariya. Aru sini okuni bai edei ūna Ogoku Abija. Kɛnawɔ eree Alisabatu kaa okuni bai edei Iharuna Ogu ubyen Ūnung. ⁶ Izakariya kəni eree Alisabatu kukumo aki nashisha bite Ūnung. Asa nɛmɛr kəni sini ɛwei bi ogro Ete peri ni.

⁷ Asamo ni ɔnɔɔ, bekei sini Alisabatu saa ni ubyere nge. Eme ɔkɔrɔmɔ kukummo.

⁸ Akywa ka fwa sini Izakariya kəni orobyoo amu ūna Abija ani bi utina, ani owroo ūsa utina ogoku bi ite Ūnung.

⁹ Apari wɔ oko shoo nɔ uworo nge kəni sini ɛren uworo ogoku, engɛɛ nɔ raa ubyen Ūnung Ete aka pya ɛnye unyang ūduduma.

¹⁰ Sini akywa upya ɛkəri ɛnye unyang ūduduma fwa, kukum orokru ni besing asu ɔrɔhɔ Ūnung.

¹¹ Atina Ete ko kuno bi itee, ka ting ba avu ūra ūnara ɛnye unyang ūduduma.

¹² Akywa sini Izakariya rii ɛkəri atina Ūnung aka kung irung nge asuya owroo

¹³ Atina Ūnung ka sani, “Izakariya bekya kung irung! Ūnung kung ɔsɔrɔhonw, ɛrenw Alisabatu nɔ byerenw ɛnɛ erime, inyi nɔ yirha utɔwa nge ni Iyohana.

¹⁴ Anɔ konyi ofofuru ba, orokru napany nɔmɛ ni ubyere nge.

¹⁵ Anɔ shoo ɔrɔ mɔmɔrɔ eberi Ete. Ana ūsaa omung inabi ko akama, wroo bai idɔɔ ofo akwaa Ering Ushisha nɔ shoo kəni engɛ nge.

¹⁶ Anɔ tere aru Isrela na pany ke ba eberi Ete Ūnung mɔ.

¹⁷ Anɔ kpɛte Ete, akywa sini eye ba, eye ba ni uring kəni ikrɔ edei eying ni Iliya. Anɔ tere ikywi ɛkperi kya eberi ɔnɔmɔ, etere ikywi aru larha amraa ke kya ɛsɛr ara amraa asa iminisi ini nɛgben, anɔ kyene orokru okyo asu usha ukye ba Ete.”

¹⁸ Izakariya ko gyurho atina Ūnung ka sani, “Ini sa nenyee kə kperhi ni iring yen nɔ tire? Imyɛ we ito ɛkperi, erem kaa ɔkɔrɔ nge nagang.”

¹⁹ Ɛkəri atina Ūnung ka sani engɛɛ ni, imyɛɛ ni Ijebilu. Ko ikina ikpara ini bi ite Ūnung. Engɛɛ atumim iba pya onuo ni ɔnwɔ atananw iring ididima yen.

²⁰ Bai kaimen ūnɔ rana na kprɔkpring ūna sɔ branw upya onuo kekya ūnung sini uring men nɔ tire, bi ekei sini unoyorong ni iring mi, imisini inɔ tire akywaa ba fwa.

²¹ Bakywa sini atina Ūnung kɔ pere ni Izakariya orokru kɔ shaa besing, akasɔ wɔrɔ ofo ikimɔ yɔ isi Izakariya derhi nge kən bi ubyen Ūnung.

²² Akywa sini obo kuno ana braa upya onuo ni ɔmɔ, orokru kə kperhi ni ara ni ɔmɔrɔ bidɔɔ ubyen Ūnung, ūwɔɔ Izakariya kɔ pere ni ɔmɔ ni ivɔ bau ūbra upya onuo.

²³ Akywa sini awri utuna nge tire Izakariya kɔɔɔɔ nge apya.

²⁴ Anakywa naji eree Alisabatu ka kpɛn ofo kasa iperi itong bau ukuno esing.

²⁵ Aka sani, “Ete karha sam inyen ima,” “Ete sam ima ididima, oworom ūwaa bi eberi orokru.”

Atani ubyere Iyesu

²⁶ Akywa sini ofo Alisabatu fwa iperi iten, Unung ka tuma atina nge Ijebrelu kya apya sini ayirhi utuwa yo ni Inazaret bi ibung Igalili.

²⁷ kya eberi adira sini enekperhi nge ererime sini owo lorho ubarha Isufu eyeri Idouda. Utuwa ekari adira ni Imeri.

²⁸ Atina Unung kii eberi nge, iku fong, ka sani nge ni, "Unwuo uni aru sini Unung weinwu nagang! Ete ni kani onwuo."

²⁹ Imeri ka pen uwure nge nagang ni iring nge, kasu woro ofo ni akyina edei ufo ni kan.

³⁰ Ekari atina Unung ka sani engae ni, "Imeri bekya kung irung, kii upen uyirha eberi Unung."

³¹ Unu kpara ofo ebyere onu ererime, unu yirha utuwa nge ni Iyesu.

³² Anu shoo onu moworu, anu yirha nge ni Onu Arayaya Unung, Ete Unung nu maa igogoru Igumo Ekperi nge Idouda.

³³ Anu kong igumo una Iyakubu ishishaa, igumo nge sayo na akurha nge."

³⁴ Imeri ko gyurho atina Unung ni "Iring yen nu shoo nenyee wo, imye aru sini ine kperhim ererime?"

³⁵ Atina Unung ko yoro nge ka sani, "Ering Ushisha nu shuro ba yanw, ikru Unung ara yaya nu franw. Bi kana Onu sini unu byere anu shoo nashisha, anu yirha nge ni Onu Unung."

³⁶ Kanawo arupyanw Alisabatu nu byere onu bi idoo ukoro nge. Kani sini akpari ni anasu ubyere nge ni, nechiyen okofo iperi iten,

³⁷ bai ima sini igyi ni Unung usa."

³⁸ Imeri ko yoro ni, "Ina agara Ete nge" kani sini uperi ni ishoo kana bi ikywim. Atina Unung ka shere nge akya.

Imeri kyi urong Alisabatu nge

³⁹ Akywa dang, Imeri ko tuno uma akpin utira nekakarhe kyaa ki opyo apya ki oyokro sini ayirhi ni Iyahudiya.

⁴⁰ Sini afwi ekari apya, aka raa una Izakariya, oko rong Alisabatu nge ofoo.

⁴¹ Ni sini Alisabatu kung ufo Imeri Onu idoofo kayin ni eme, Ering Ushisha karaa nge.

⁴² Aka takpa ayaya kani: "Unung tanw onuo adaduma. Unung ta Onu sini unu byere onuo adaduma."

⁴³ Ikisi Unung pri ni uwaami kan, sini ogro Etem nu ba bi owrom?

⁴⁴ Ikpara sini ikung ihywi oshongnwu, onu idoo ofom ka yin ni eme.

⁴⁵ Unung ta aru sini oyori ni Ete nusa ima sini eperi bi ikywi nge onuo adaduma!"

Imeri tii ute udo Unung

⁴⁶ Imeri ka sani, "Ipam doo Ete nge,

⁴⁷ kanawo uring mi ku me ni imisini Unung mi arusam oforo sim,

⁴⁸ kii adirha ni emye agara nge aru sini akpari ukaa atata.

Bai kaimen kukum orokru nu yirham ni aru ofofuru

⁴⁹ kii Arayaya sam negben.

Utuwa ni ashisha.

⁵⁰ Ese kung okwo aru sini akung irung nge, bai ituo kyekya ituo.

⁵¹ Unung saru uring ujujire ni avuo, eyeri aru fwa igong bidoo ikywimo,

⁵² oshuro ogumo bi igogoru igumo mo, eke shwe aru sini akpari ukamo atata ayaya.

⁵³ Ama aru kung ihywung umududuma, Aka shirha aru shoo nu uma avu akuru.

⁵⁴ Ekə she agara nge Isrela, ka dirha ni okwo,

⁵⁵ kya eberi Ibraim kani eyeri nge ishishaa, kani sini atani ekperi aru ni."

⁵⁶ Imeri kikii kani Alisabatu nge, etekya usa iperi itaru ko shoo nu soo nge kidoo Unaa.

Ubyere Iyohana ari Ibaptisma

⁵⁷ Sini akywa fwi ami ubyere Alisabatu ekə byere eneerime.

⁵⁸ Ariyoyou kani arupya akung sini Ete kung okwo nge nagang ekə me kani engae.

⁵⁹ Sini Onu fwa awri ochupari, aka ba ushoo igang, aka waa uyirha nge ni utuwa ekperi nge Izakariya,

⁶⁰ Akwa onu ka sani, "O-o anu yirha nge ni Iyohana."

⁶¹ Aka sani engae ni, "Bi idoo arupyanw araru saa ni utuwa dang nge."

⁶² Oko gyurho ekperi onu ni ivu uwaa ukperhi, ni ukina utuwawoo ewei ni ama onoo.

⁶³ Ekə yen ni, amaa ima uworo. Iku iyang ko gyo avu bi kow nisini owori, "utuwa ni Iyohana".

⁶⁴ Akywakywa dang onuo ko furu irimee ka shire, akasu pya onuo, asu doo Unung nge.

⁶⁵ Kukum aru iyoyow ka kung irung, kukum bi ibung oyokro Iyahudiya orokru ku pere uring men kukum.

⁶⁶ Ikuyaa sini akung iring yen akasu woro ofo bi ikywimo ko gyurho, "Onu wen anushoo ikimoyo?" Kii Ete niskani engae.

Ute Izakariya

⁶⁷ Uring Ushisha ka tire ekperi nge Izakariya, ka tana itina Unung:

⁶⁸ "Aru do Ete, Unung Isrela,

kii engae abii eberi aruo asamo oforo.

⁶⁹ Eshine aru ni aru sa oforo erere

baa uduna agara nge Idouda

⁷⁰ (kani sini eperi uwruwroo ni bi onuo aru tana onuo Unung ushisha),

- ⁷¹ ani engɛɛ nusa aru oforo bai avu aru sini
atiiru bi ite,
kani bai ivu aru sini ana waamo aru
⁷² ka kung okwo ekperi aru
aka dirha ni imi sini olorhi iring
nashisha,
⁷³ ɔko kro ukro kani ekperi aru Ibraim
kani:
⁷⁴ anu karha aru bavu aru sini ana waamo
aru,
sini aru nu sa utina nge bai irung
⁷⁵ aru nu sa utina nge shoo nashisha,
upupurhi bite Unung kukum bi ukiki
aru bi eyesing.
- ⁷⁶ "Unwo, ɔnom, anu yirhanw ni aru tana
onuo Unung Ayaya,
unuvo Ete nge ite ukya ukyene nge
utira,
⁷⁷ unu tana orokru nge ani anu pen oforo
akywa sini
Unung nu punanyi uyanyi,
⁷⁸ bekai sini okwo Unung ni ɔgrɔɔ Unung nu
maru aru sa oforo
kani sini Unung nuta aru baa ayaya ni,
⁷⁹ ata aru shoo idɔɔ eting
kani idɔɔ uwru ukpo,
ekyeng ni aru bi utira uyari ikywi."
⁸⁰ Ekari ɔno ko fono kasa ikru bi idɔɔ uring
Unung, aka kiki bi idɔɔ orumo kekywa akywa
sini okuni eyen ukaa owro ɔno Isrela.

2

Ubyere Iyesu (Imat 1:18-25)

- ¹ Ba kywa dang, Agostus, aru sini engɛɛ
ni Ikaisar okong Igumo ibung Irom, aka ta
okro asani apara orokru kukum bi igumo
Irom.
² (Uwen wo uni upara orokru itee sini
apari akywa sini Ikwirinus okong igumo
ibung Isiriya.)
³ Ikuyang ka kyaa ki apyaa aki apara nge.
⁴ Kanawo Isufu sheri Inazaret nge bi
Igalili kyaa ki Ibetalami bi ibung Iyahudiya
ba apya Idouda. Okuni baw uduna edei
Idouda.
⁵ Aki aparamo kani Imeri sini owo lorho
ubarha nge, akywa dang Imeri kong ofo
ɔkong.
⁶ Akywa sini eshi bi Ibetalami akywa ka
fwa sini anu byere ɔnoɔ.
⁷ Ekɛ byere ɔno itee, enɛerime, aka gərha
nge ni arigidi bi uboru upiri anama aka
yara nge bidɔɔ ukyo, bekai sini baw uboru
bi una ekyeng sini oshuri nge.

Asha kani atina

- ⁸ Bi ekari ibung asha nuu kyi orumo aku
sha inaa ni eting.

⁹ Atina Ete ko kuno bi itemo, uyen
umomoru Unung ka ta ekarimo, aka kung
irung.

¹⁰ Ekari atina Unung ka sanomoni, "Inyi
bekya kung irung. Ikony iring ididima yo
ba, imi ofofuru nagang imi orokru kukum.

¹¹ Echiye ebyerenyi arusa oforo kya apya
Idouda engɛɛ ni Ikristi, Ete.

¹² Imisini inyi nu rong upe inyi ka kperhi
nge a sani Iku tananyi ubrubru wɔɔ, inyi nu
darha ɔno agərhi nge ni arigidi aka yara nge
bidɔɔ ukyo."

¹³ Bi akywakywa dang Atina Unung na-
pany ko kuno baa ayaya aba darha Atina
Unung itite dang akasu dɔɔ Unung nge a
sani,

¹⁴ "Aru dɔɔ asa Unung nge ija, bidɔɔ ayaya,
ayarhi omung,
ofofuru bi eyesing kyekyaa eberi aru
sini Unung kung idimamo."

¹⁵ Akywa sini ekari atina Unung juri
kyamo ayaya esheremo asha ka sani opy-
oomo ni, "Aru kyeng ki Ibetalami oyorong
uma men sini usini kani sini Ete tana aru
ni."

¹⁶ Aka kyamo nekəkərhe ko ri Imeri nge
kani Isufu ka darha ɔno yari bidɔɔ ukyo bi
uboru anama.

¹⁷ Akywa sini asha roo, aka tana mo, imi
sini ekari Atina Unung tanimo bekai ekari
ɔno.

¹⁸ Kukum aru sini ukung iring sini asha
peri, ekɛ jijire nge.

¹⁹ Imeri kɔɔɔ uring men kukum kasu
wɔɔɔfomo bidɔɔ ikywie.

²⁰ Ekari asha ko juro kyamo idɔɔ rumo mo,
kasu taa ete uɔɔɔ Unung nge bekai imi sini
akung, orong kani sini atina tanimɔni.

Ami Iyesu utuwa

²¹ Akywa sini ekari ɔno fwa awri ochupari
oko shoo igang ka yirha nge ni Iyesu, utuwa
sini Atina Unung mie oko shoo nu ukpara
ofoo.

Anai Iyesu nge bidɔɔ ubyen Unung

²² Sini akywa fwa amisini anu kurho
inamaa kani sini ogro Imusa peri ni Imeri
kani Isufu nu naa ɔno, oko kong Iyesu nge
ki Urushelima aki anaa nge bavu Ete,

²³ s(kani sini ɔwori bi ogro Imusa, "ko kina
enɛerime sini ebyeri nge bitee anu naa nge
nashisha bi avu Ete."*)

²⁴ Aka naa ikara kani sini ogro Ete peri
asani, "ukrim upari ko ɔno uukure upari."†

Ute Isimiyon

²⁵ Bi akywa dang opyo orokru nuu bi
Urushelima ayirhi utuwa nge ni Isimiyon,
ani nashisha ami ikywi bi uring Unung,
akusha akywa sini Unung nu ta ɔno Isrela
ikru, Ering Ushisha ni kani nge.

* 2:23 2:23 Ukuno 13:2,12 † 2:24 2:24 Lev 12:8

²⁶ Ekəri ering Ushisha kə yenngə asani anasu kpoo ba, anu ri ikristi sini Ete tūmi.

²⁷ Ering Unung ka kpaa nge kyekya ugba ubyen Unung. Akywa sini aru byere nge a rii ni Iyesu aki anaa nge kəni sini ogro Imusa peri ni,

²⁸ Isimyon ka yirha nge ko koo bi uvu ko dɔɔ Unung nge, ka sani:

²⁹ "Ete kukum, kəni sini uperi ni nēchiyen, shirha agaranw ni uyari ikywi.

³⁰ Kii ikram rong oforonw,

³¹ amisini ukyeni bi ikra orokru no kukum,

³² engeɛ nu shoo uyen ufuro ikra aru sini enekperhimɔ Unung,

engeɛ nu shoo uyen sini unu konw udo ba bi owro orokrunw Isrela."

³³ Ekəri ekperi kəni akwaa ɔno ko gyo avu bi kɔw kasu wɔrɔfo imisini eperi bekai nge.

³⁴ Isimiyon katamɔ onuo adaduma ka sani Imeri akwaa ni, "Ɔno wen nu kong ukpaa ba kəni ushine orokru napany bi Isrela, anushu shoo epe sini orokru nasu waamɔ.

³⁵ Kənawo anu kperhi imisini ini bidɔɔ ikywi orokru nge. Unu kung ura kəni oturi ikywinw ni Ikama uraa ni."

Ute Ana

³⁶ Opyo aru pere onuo Unung nuu ayirhi nge ni Ana, ɔno Ipenuwel enere okuni bai Ipya Ashar. Ɔkɔrɔ nge nagang, a kii ubara kəni erime nge enyee etensara,

³⁷ erime ko kpoo. Aka ki baa ererime kyeba nēchiyen ani enyee isochupari na narhi. Ko ikina ikpara ani bi ubyen Unung. Eting kəni awri aku dɔɔ Unung, ukusɔrɔ kəni usɔrɔhɔ.

³⁸ Aka raa akywa sini Isimyon ku pya onuo akasa Unung nge ija, ka tana aru sha uring bi ikywi ekəri ɔno asu ku ikra ni ukye ba aru sini anu be shire aru Urushelima.

Ojuri kyamo ki Inazaret

³⁹ Akywa sini Isufu kəni Imeri kywɛrɛ ikukying sini ogro Ete peri ɔko sɔmɔ Igalili kya apyamɔ Inazaret.

⁴⁰ Ekəri ɔno ko fɔno kasi ikru, kəni amraa, epen uyirha eberi Unung.

Iyesu bi ubyen Unung

⁴¹ Ko kina enyee aru byere nge esekyer ipara uwɔrɔ bi Urushelima.

⁴² Akywa sini Iyesu ni enyee atarhi na pari aka kya ipara kəni sini asirhi ni.

⁴³ Akywa sini ekyweri ipara aru byere nge kasu kyeng sɔɔ mɔ, ene yemo asani Iyesu ɔnomɔ rana nge be Urushelima.

⁴⁴ Aka su kpaa asani Iyesu ni kəni ɔmɔɔ, bi ekəri ukyeng akywa sini ekyeng okyoro awri eying ono romo nge. Akywa dang oko kuno upyerhe nge owro arupya kəni orokyoro.

⁴⁵ Akywa sini ono rongmo nge oko juro kyamo Urushelima upyerhe nge.

⁴⁶ Akywa sini asi awri ataru aka kya aya darha nge bi idɔɔ ubyen Unung akiki bidɔɔ avwa asu kung mɔ kəni ugyurho mo uring.

⁴⁷ Ko iyaa sini akwɔɔ ekə jijire nge bekai ukperhi kəni uyoro uring nge.

⁴⁸ Akywa sini aru byere nge rie ekə jijire nge, akwaa ko gyurho nge, "Ɔnom ikisi usiru kən? Imye kəni ekperinw aru pyerhenw ko kywa ube aru no romo nɔɔ."

⁴⁹ Iyesu ko gyurho, "**Ikisi inyi ku pyer-hem? Inyi ne yeny asani itɔɔyo ishoo bi idɔɔ una Ekperim?**"

⁵⁰ Ene kperhimɔ imisini aku tanamɔ.

⁵¹ Oko juro kyaa Inazaret kəni aru byere nge kakung imisini aruo tani nge akwaa ko kong uring men kukum bi idɔɔ ikywie.

⁵² Iyesu ko fɔno, katire ni amraa kə epen uyirha bi owro Unung kəni orokru.

3

Iyohana ari Ibaptisma kyene utira

(Imat 3:1-12; Imark 1:1-8; Iyo 1:19-28)

¹ Bidɔɔ enyee atarhi ni ɔtɔng ami igumo Ikaisar aru sini ayirhi nge ni Itibariya, akywa dang Ipontos Ibilatus kən ibung Iyahudiya, Ihiridus shoo ogumo Igalili, arupya Ifilibus ku igumo Ituruya kəni Itarakunitas, Ilisanias kaa oshoo ogumo Abiliya.

² Bakywa dang Annas kəni Ikayafas ani ugu ubyen Unung. Bakywa dang Unung ka ma Iyohana ɔno Izakariya nge itina ikpara sini ani bi idɔɔ orumo.

³ Iyohana kəkəri kukum ubung ukukəri Ugro Ijodan, asu tana irhing Unung, "Inyi tere eshere uya nge aki asany ibaptisma, Unung nupuna uya nyi nge."

⁴ Kəni sini ɔwori bidɔɔ uyaa usha iring aru pere onuo Unung Ishaya ni:

'Thywi opyo aru ku yirha bi idɔɔ orumo,

'Kyene Ete nge utira,

kyene nge utira itituku.

⁵ *Ku kəni ukwɔɔ anu tire wɔ,*

ku kəni ukro kəni uvra anu wurho wo okyo nemer;

Itira ugugumo nu nawa itituku,

itira ugbragbrarha nu sa igyang.

⁶ *Orokru kukum nu rong oforo Unung.'* ^{n*}

⁷ Iyohana ka sani ushi orokru sini okuni asu kyeng ba aki asamo Ibaptisma ni, "Inyi ɔno iyow ibibi! Iyaa taniny ni inyi ting anang Unung sini akye ba?"

⁸ Inyi si imi sini inu yen asani inyi tere baa uyany. Inyi bekya tikpa usa nu opyo nyi ni Ibraim nge ni ekperi aru. Kii itani nyi ni Unung nu shu ukyene Ibraim nge ɔno ni atari yen.

* 3:6 3:6Isha 40:3-5

⁹ Ikywerhe karha to ba para ashi, kənwawo ku kəni ushi sini uno sumowo ɔno adaduma anu kpawo efen kidɔɔ ɔra."

¹⁰ Ushi orokru ko gyurho, "Aru nu sa nenyee nechiyen?"

¹¹ Iyohana ko yoromo, "Aru sini ani ugbe upari nge ama aru sini asa ni yoo, aru sini oboshoo ni umura nge kaa asa kəna."

¹² Aru yirha ogon kamo abii aba samo Ibaptisma oko gyurho nge, "Avuwa, iki-moyo aru nu sa?"

¹³ Iyohana kasani moni, "Karhi inyi kya yirha epiri imasini inyi tani uyirha."

¹⁴ Ikpara dang opyoo aru tei iko ko gyurho nge asani, "Aru ni sa nenyee wo?"

Oko yoromo asani, "Karha inyi kya karha ufe bavu araru ni ikrɔ, boshoo orokru sesa ama inyi sani asayo, inyi yoro ni ima sini aku kpurany."

¹⁵ Orokru kasu yoro ɔsha asu tiri ikywi ni aru sa oforo, kukummo akasu worɔfo asani kii inushe ushoo asani Iyohana nge ani ekəri Ikristi.

¹⁶ Iyohana ka yoro mo kukum, "Isiny Ibaptisma ni omung. Yip opyo aru sini eprimi ni imɔru yeba, sini ko iwe ataka nge isamam ushereyo. Anu sany Ibaptisma ni Uring Ushisha kəni ɔra.

¹⁷ Ufrɔɔ ɔperhe nge ni ba avu sini ani puna ugba ɔperhe nge otuno ikiri ogro asa kidɔɔ ɔfo, anu pya ekəri iwung ni ɔra sini unokpowo." ¹⁸ Iyohana ko wɔɔ atung ekəri orokru bekai uring napany nisini aku tanamo uring Onung.

¹⁹ Yip ni sini Iyohana tani ogumo Ihiridus nge uyaa nge bekai ubara nge kəni Ihirudiya ere arupya Ifilibus, kəni kukum eteting sini asi,

²⁰ Ihiridus kojo sa opyo eteting ba aya anyan nge. Sini asi aka afri Iyohana nge bidɔɔ ɔboru eting.

Ibaptisma Iyesu

(*Imat 3:13-17; Imark 11:9-11*)

²¹ Sini Iyohana kyweri usa orokru Ibaptisma kukum, aka sa Iyesu nge Ibaptisma kaa. Ni sini aku sorho Onung ayaya kayewe.

²² Ering Ushisha ko shuro bayaa ani kəni Ikrim ni. Ihywi ko kuno ba ayaya: "Onwɔɔ ɔni ɔnom, sini ewei nge; ini ofofuru nge nagang ni ɔnwɔɔ."

Edei Iyesu

²³ Nechiyen Iyesu ukaa ete kyu fwa enyee isitaru aka kpɔn ɔtuna nge. Engɛɛ ni ekəri ɔno, orokru kasu yirha nge ni ɔno Isufu, Isufu nge ni,

ɔno Iheli

²⁴ Eli nge ni ɔno Imatthat,

Imatthat nge ni ɔno Ilevi, Ilevi nge ni ɔno Imelki

Imelki nge ni ɔno Ijanni, Ijanni nge ni ɔno Isufu,

²⁵ Isufu nge ni ɔno Imattatias, Imattatias nge ni ɔno Amos, Amos nge ni ɔno Inahum ɔno Esili, Esili nge ni ɔno Inaggai

²⁶ Inaggai nge ni ɔno Imaat,

Imaat nge ni ɔno Imattatiyas, Imattatiyas nge ni ɔno Isemein,

Isemein nge ni ɔno Ijosech, Ijosech nge ni ɔno Ijoda,

²⁷ Ijoda nge ni ɔno Ijowana, Ijowana nge ni ɔno Irhesa,

Irhesa nge ni ɔno Izerubbabel, Izerubbabel nge ni ɔno Isheyatiyel,

Isheyatiyel nge ni ɔno Ineri,

²⁸ Ineri nge ni ɔno Imelki,

Imelki nge ni ɔno Addi, Addi nge ni ɔno Ikosam, Ikosam

nge ni ɔno Elmadan, Elmadan nge ni ɔno Eri,

²⁹ Eri nge ni ɔno Ijoshua, Ijoshua nge ni ɔno Iliyaza,

Iliyaza nge ni ɔno Ijorim, Ijorim nge ni ɔno Imattat,

Imattat nge ni ɔno Ilevi

³⁰ Ilevi nge ni ɔno Isimiyon,

Isimiyon nge ni ɔno Iyahuda, Iyahuda nge ni ɔno Isufu,

Isufu nge ni ɔno Ijonam, Ijonam nge ni ɔno Iliyakim,

³¹ Iliyakim nge ni ɔno Imeleya, Imeleya nge ni ɔno Imenna,

Imenna nge ni ɔno Imattata, Imattata nge ni ɔno Inathan, Inattata nge ni ɔno Idouda,

³² Idouda nge ni ɔno Ijesi,

Ijesi nge ni ɔno Obed, Obed nge ni ɔno Iboaz,

Iboaz nge ni ɔno Isalmon, Isalmon nge ni ɔno Inashon,

³³ Inashon nge ni ɔno Amminadab, Amminadab nge ni ɔno Iram,

Iram nge ni ɔno Ihezron, Ihezron nge ni ɔno Iperez,

Iperez nge ni ɔno Ijuda,

³⁴ Ijuda nge ni ɔno Iyakubu,

Iyakubu nge ni ɔno Ishaku, Ishaku nge ni ɔno Ibraim,

Ibraim nge ni ɔno Iterah, Iterah nge ni ɔno Inabor,

³⁵ Inabor nge ni ɔno Iserug, Iserug nge ni ɔno Ireu,

Ireu nge ni ɔno Ipeleg, Ipeleg nge ni ɔno Iber,

Iber nge ni ɔno Ishelah,

³⁶ Ishelah nge ni ɔno Ikenan,

Ikenan nge ni ɔno Arfaza, Arfaza nge ni ɔno Ishem,

Ishem nge ni ɔno Inuu, Inuu nge ni ɔno Ilamek,

³⁷ Ilamek nge ni ɔno Imetusela, Imetusela nge ni ɔno Enok,

Enok nge ni ɔno Ijared, Ijared nge ni ɔno Imahalale
 Imahalale nge ni ɔno Ikenan,
³⁸ Ikenan nge ni ɔno Enosh,
 Enosh nge ni ɔno Iset, Iset nge ni ɔno Adamu,
 Adamu nge ni ɔno Unung.

4

Ishari marhi Iyesu nge
(Imat 4:1-11; Imark 1:12-13)

¹ Iyesu shere ugro Ijodan nge, ekə tire ni Uring Ushisha, ekəri Uring Ushisha ka kpara nge kyaa idɔɔ rumo.

² Bi ɔpurha wɔ Ishari ka marha nge bi idɔɔ awri isi narhi. Bi idɔɔ awri dang akyana raa iririma, kyeba ba akurha nge ihywunw ka kpin nge.

³ Ishari kasani nge ni, “Uboshoo ɔno Unung sani utari wen ni utere oshoo umura.”

⁴ Iyesu ko yoro nge asani, “**Ɔwori bidɔɔ uyaa usha Unung asani: ‘Saa ni umuramɔɔ eyeyimo orokru nu gya ba.’***”

⁵ Ishari ka kpara Nge ke kya opyo owro sini ani ayaya bi ukro kəyen Nge kukum igumo eyesing ba anakywa naji.

⁶ Ishari kasani nge ni, “Inu manw kukum ikrɔ kəni igyang mo kukum. Amam yo kənawo ini shu ma aru sini iwa maa.

⁷ Ubo kpukporo ɔdɔm, inu shoo inwɔ nokukum.”

⁸ Iyesu kə yoro nge asani, “**Shine ben Ishari kii ɔwori bi idɔɔ iring Unung ni: ‘Ete nge eyeyie unu kpukporo asaa utina.’†**”

⁹ Ishari ka kpara nge kya Urushelima aka saa utiting kya ayaya ubyen Unung, ka sani engɛɛ ni, “Uboshoo ɔno Unung, funo baw upen kekya ibung”

¹⁰ Kii ɔwori bi uyaa usha Unung ni: “Anu ma atina nge bekai nwu aki asha nwu,

¹¹ Anu konw ni ivumo, aki ubekya ogyo ifraa bi utari.‡”

¹² Iyesu ko yoro nge, kasani, “**Asini: ‘Bekya marha Ete Unung nwu.’§**”

¹³ Akywa sini Ishari kweri umarha nge aka shere nge kekya opyo akywa sini anu pen apara.

Atiri mo Iyesu nge bi Inazaret
(Imat 4:12-17; Imark 1:14-15)

¹⁴ Iyesu ko sɔɔ nge bi Igalili etire ni ikrɔ Uring Unung. Ekəri uring nge ka fwa kukum apya ukokəri.

¹⁵ Aka sɔmer mo bi owro utuno Ayaudiya ikuyang kɔ dɔɔ nge.

¹⁶ Iyesu ka kya bi idɔɔ Inazaret apyang sini asi ɔkong nge. Oshoo awri uwuro Ayaudiya aka raa idɔɔ owro utuno Ayaudiya kəni sini eren usirha ni. Ekə shine awaw upara,

¹⁷ Uyaa usha Ishaya aru pere onuo Unung umi sini amie. Nisini aku shireyo, oko rong owro sini ɔwori ni:

¹⁸ “**Ering Ete ni bayam, kii akarha akyu worom aki iya tana iring ididima eberi ara ayarha.**

Atumim itana aru sini afrimo bi ubɔru eting aki epen ugya aki aru sini ani ofow epen urong, aki aru sini aku rong ayarha bi ivu orokru epen ugya,

¹⁹ **Ojo tumam itana ni akywa fwa sini Ete nu sa aru ne negben.***”

²⁰ Oko guno ekəri uyaa usha, ka nawa ɔno utina ekəri owro utuno Ayaudiya ka kiki. Ikra orokru kukum bi ekəri owro utuno ini bi owroo.

²¹ Oko shoo nge utana moni, “**Echiye iring Unung tire ba atungnyi.**”

²² Kukummo ekə pere uring ɔdɔduma bi ikywie kə jijire nge ni uring sini ukuni bai idɔɔ onuo oko gyurho ni, “Sa ɔno Isufu nge wee?”

²³ Iyesu kasani mo ni, “**Ikperhi nge ni nyi nu tanam igbra yen: ‘Avuwa ikang ma ukanw ikrɔ!’ Inyi nu tanam, ‘Sa ben ba apyanw imi sini aru kung usi bi lkafarnahum.’**”

²⁴ Oko shoo nge ni usani, “**Itaniny ubrubruwɔɔ, aru tana onuo Unung ene pen nge uyirha ba apyaa.**

²⁵ **Iku tanany ubrubruwɔɔ ani erere sini erime mo kpomo agbughrii bi Isrela ba akywa Iliya, akywa sini afri ayaya akarha avra ukpaa enyɛɛ ataru ni uting nge, akai ihywung ka kpaa be ekəri ibung.**

²⁶ **Unung kyana tuma nge Iliya nge eye she ararumo nge ba, yip Unung katuma nge kekya owro erere sini erime nge kpoo bi Izarifa bai Isidon,**

²⁷ **kənawo aru udumo ukong† nuwo npany bi Isrela ba akywa Elisha aru tana onuo Unung, bi kən Unung na ma ararumo ikrɔ, Inaaman ari Isiriya nge eyeyie ami ikrɔ.***

²⁸ Akywa sini kukum orokru sini anu owro utuno Ayaudiya akung imi sini Iyesu peri, akata anang nagang.

* **4:4** 4:40g Im 8:3 † **4:8** 4:80g Im 6:13 ‡ **4:11** 4:11te Ub 91:11-12 § **4:12** 4:120g Im 6:16 * **4:19** 4:19Isha 61:1-2 (see Septuagint); Isha 58:6 † **4:27** 4:27Bi Igrik wroo ba itee ayirhi idumo ura owro kəni ubura uwow inama nge **Udumo ukong**

²⁹ Ekə shine ɔwɔɔ kya utumo apya okoo kya aya utung ɔvra sini avuri ekəri apya nge kii ewei utaa ivu efen ni ikywirhikywi aki okpoo.

³⁰ Yip aka sara bidɔɔ ushi orokru ekyeng kyaa.

Iyesu yeri Ishari

(Imark 11:21-28)

³¹ Iyesu ka kyeng shuro nge kyaa Ikafar-nahum bidɔɔ apya Igalili, akasu mer orokru bi awri uwuro Ayaudiya.

³² Orokru ka jijire ni umer nge, kii uring nge ni ikrɔ nge.

³³ Bidɔɔ owro utuno Ayaudiya opyo orokru nuwo sini ering ishari rii nge. Aka taa akpa ayaya asani,

³⁴ "Shere aru, Iyesu ari Inazaret! Uwei ikying ni aru? Ubii uwaa upere aru? Ikperhi uni iyaa. Unwɔɔ uni ami Onung Ushisha!"

³⁵ Iyesu ka tana ekəri uring ubibi uraa nge asani, "**Shywi, kuno eshire nge!**" Ikpara dang ekəri uring ishari ko gyo ekəri orokru bi ibung be itemo kukum ko kuno wo bau saa unuru.

³⁶ Kukum orokru ka jijire kasu sani opy-omo, "Akina edei uring yo ni kən? Ni igumo kəni ikrɔ atani ering ebebi okuno ekə kuno!"

³⁷ Orokru ka su pere uring sini Iyesu si ekəri uring ka fwa kukum apyang ukukəri.

Iyesu mi orokru napany ikrɔ

(Imat 8:14-17; Imark 1:29-34)

³⁸ Iyesu sheri owro utuno Ayaudiya nge aka kyeng kya una Isimon. Akywa dang akwa kyerhe Isimon saa akru inama nge kasi ipi nagang, ɔko sɔrɔɔ Iyesu ni eshe nge.

³⁹ Iyesu ko kpukporo bayaa katana ekəri udumo ni ushere nge, ekəri udumo ka shere nge. Ba kywakywa dang ekəri erere ka shine akpin ukənemo umura.

⁴⁰ Akywa sini unung ku raawo, orokru ko kuro ni kukum ari idumo ededei ba owro Iyesu. Aka saa avu baya kukina aru udumo aka mammo ikrɔ.

⁴¹ Ushari ko kuno bi idɔɔ orokru napany asu takpa asani, "Uni Onung nge!" Iyesu katana moni ashwi akarhamo nge upya onuo, kii ekperhi asani engee ni Ikristi.

⁴² Ni ubuyere ikywa Iyesu ɔk kyeng kya owro sini ani akpukpring. Orokru kasu pyerhe nge akywa sini abi bo owro sini onuo, oko sɔrɔɔ nge ani ebekya kyaa eshere mo.

⁴³ Iyesu ka sani mo ni, "**Itɔɔyo Inu tana iring ididima igumo Onung ki opyo apya kamo, kii imi sini Onung tumim nyina.**"

⁴⁴ Oko suno nge utana uring Onung bi idɔɔ owro utuno Ayaudiya bi ibung Iyahudiya.

5

Iyesu yirhi ɔno umer nge amitee

(Imat 4:18-22; Imark 1:16-20)

¹ Upyu unung sini Iyesu titing bi ikwo irɔng Ijennesaret* orokru ko tuno ekəkəri nge asu kung uring Onung.

² Iyesu ko rong ɔgoru omung aparti bo onuo omung aru abran sheriyo akyamo ukurho ukəlimo.

³ Iyesu ka raa bidɔɔ ɔgoru uying umi Isimon ka sɔrɔɔ engee ni a taa avu nge naji bau utung ibung. Ikpara dang Iyesu ka kiki kasu mer orokru bidɔɔ ekəri ɔgoru omung.

⁴ Akywa sini ekyweri upya onuo aka sani Isimon nge, "**Ojoying ni ekəri ɔgoru omung kyaa owro sini ani ikwoo nge efer ukəli akpin utofuru.**"

⁵ Isimon ko yoro, "Avuwa, aru sa utuna nagang kukum ating baw ukpin iririma. Uba sani kəna Ini fen ekəri ukəli."

⁶ Ni sini asi kəna, aka kpin ofotofuru napani sini ukəli mo kasu garamo.

⁷ Aka yirha orobyomo sini ani uwan ɔgoru omung ni ivu ni aba eshemo nge, aka ba etire ekəri ɔgoru apapari etitire sini atu mirimo.

⁸ Akywa sini Isimon Ibitrus rii kən aka kpaa okpukporo ni orung bi ite Iyesu ka sani, "Kyanw eshirem, Ete; Ini aruya nge!"

⁹ Kii Ingee kəni orobyoo ejijire ni akai ofotofuru sini akpin,

¹⁰ kənawo Iyakubu kəni Iyohana, ɔno Izebedi, orobyoo utina Ibitrus ejijire nge kamo.

Iyesu kasani Isimon ni, "**Bekya kung Irung, bai kaimen men uni kpir orokru mo.**"

¹¹ Aka wara ɔgoru omung mo ba bi ɔvra ibung, kəshere kukum umamo ko kroo nge.

Iyesu mi opyo orokru ikrɔ

(Imat 8:1-4; Imark 1:40-45)

¹² Akywa sini Iyesu ni bi idɔɔ opyo apya, opyo orokru ka ba aru sini udumo ukong koo. Ni sini erii Iyesu nge aka kpaa ni itirite be ibung, ɔko sɔrɔɔ nge, "Ete, uba yoro umam ikrɔ."

¹³ Iyesu ka naa avu apya ekəri orokru asani, "**Iyoro, sa akru.**" Akywakywa dang ekəri udumo ɔra owro ka shere nge.

¹⁴ Iyesu ko wɔɔ atung asani "**Bekya atana araru. Kya eyeyen ukanw eberi ogoku ubyen Onung, ama ikara kəni sini Imusa tii ogro ni imu kurho,**" Inyina nuyen mo asani upen ikrɔ.

¹⁵ Uring sini asi ka fwa ko kyu ubee bi idɔɔ anakywa, sini eshi orokru ka ba ukungwo adarha upen ikrɔ bai idumo mo.

¹⁶ Iyesu ren ukyya owro sini orokru samo nge aya ɔsɔrɔɔ Onung.

* 5:1 5:1yoo ini Irong Igalili

Iyesu mi orokru sini anabraa ukyeng ikru

(Imat 9:1-8; Imark 2:1-12)

¹⁷ Upyu Unung sini Iyesu ku mer, opyo Afarisiya kani avuwa umer ogro Imusa onuo akiki burha. A bi bai kukum apyang Igalili kani Iyahudiya adarhi Urushelima. Ikru Ete ni kani Iyesu nge imu ma aru ra ikru.

¹⁸ Opyo orokru ko kong aru ura ba ba aya aban aka waw uraa ne nge bidoo una ayara nge bi ite Iyesu.

¹⁹ Ni sini enepenmo utura usakana bekai ushi orokru, aka kirhamo ni engge baya uboru ka ta igara bi usoro oko shuro ni engge bi aya aban nge abarating ushi orokru itituku bi ite Iyesu.

²⁰ Ni sini Iyesu rii uma ubrubrurmo. Aka sani ekari aru ura ni **"Orokyorom apunanw uyanw nge."**

²¹ Ekari Afarisiya kani Avuwa umer ogro Imusa kasu worofo bi idoo opyomo ni, "Iyaa we aku pya onuo kani utira nge ni? Iyaa nu bra upuna uya nge? Yip Unung nge eyeyie amaa usa kana."

²² Iyesu kperhi uworofomo nge oko gyurho mo asani **"Ikisi nyi ku worofo uring men bi idoo ikywiny?"**

²³ **"Ikinayo isayo iraa upere, asani: 'Apunanw uyanw nge,' kii asani, 'Shine a kyanw?'"**

²⁴ **"Yip Iwei ni nyi kperhi nge asani ono orokru ni ikru upuna uya nge bi eyesing."** Ni kana akasani ekari aru ura sini anabraa ukyeng, **"Itananw, shine, akpara aban nwu akyanw uduna."**

²⁵ Akywakywa dang ekā shine bi itemo, ka kpara ima usu yari nge ka kyaa uduna asu dōo Unung nge.

²⁶ Kukum orokru ka jijire kasu dōo Unung nge. Aka kung irung nge nagang asani, "Aru rong uma ujijire ededei echiye."

Iyesu yirhi Ilevi nge ka ra umura kani aruya nge

(Imat 9:9-13; Imark 2:13-17)

²⁷ Ka kywera kana Iyesu ka kyaa esing ko rong aru yirha ogon sini a yirhi utuwa nge ni Ilevi akiki bi uboru uyirha ogon nge Iyesu kasani engge ni, **"kroomi nge."**

²⁸ Ilevi kashine, eshere uma kukum okroo nge.

²⁹ Ilevi ka kyene Iyesu nge ipara irire bi idoo unaa, ushi aru yirha ogon urure kani opyoo aru kasu ra umura kani omo nge.

³⁰ Yip Afarisiya kani avuwa umer ogro Imusa ka yen uwure mo bi ikywi ono umer Iyesu ni, "Ikisi inyi ku ra umura asu sa kani aru yirha ogon adarha aruya men?"

³¹ Iyesu ko yoro mo, **"Aru sini anakru ana waa nge Avuwa uma ikang, aru sini asaa akru nge ewei avuwa uma ikang."**

³² **Ise bam uyirha aru sa negben, ibii uyirha aruya aki etere eshere uya nge."**

Ugyurho bekai ukusoro

(Imat 9:14-17; Imark 1:18-22)

³³ Opyoo orokru kasani Iyesu nge ni, "Ono umer Iyohana akirhi ukusoro kani usorho Unung kanawo ono mer Afarisiya. Yip onwo karana asu ra kani usawo?"

³⁴ Iyesu ko yoro mo kasani **"Inyi nu sa orokyoro aru sini owo lorho ubara uku-soro aru lorho ubara shoo kani onoo?"**

³⁵ **"Yip akywa yeba ba sini anu kpara orokru sini owo lorho ubara nge baa owromo; ba awri dang moo anu ku-soro."**

³⁶ Iyesu ka tana mo ushosho wen: **"Baa aru sini anu gara utugbe bi igbe isa onuro bi ititen. Aru sini abasa kana, anu bura ekari igbe isa nge, kanawo ekari utugbe bai igbe isa unasu kyawo igbe iteny nge ba."**

³⁷ **"Kanawo baa araru sini anu tere asira bidoo obom uwowsateng. Aba sakana asira nu verhe ekari obom uwow eteng nge. Ekari asira nu kuno mo ekari obom uwow nu burayo."**

³⁸ **"Itawo akuna asira bidoo obom uwow usa kanawo kukum mo nu ki akru."**

³⁹ **"Kanawo ba aru sini ebe kwere usa asira eteng anu waa usa asa, kii asi ni, 'Eteng ni agyang.'"**

6

Umer bekai awri uwuro Ayahudiya

(Imat 12:1-8; Imark 2:23-28)

¹ Opyo awri uwuro Ayaudiya Iyesu kani ono umer nge akasu woro bi idoo abya ogro, ono umer nge kasu hywurha akywi ogro ekā wrem ikiri nge asu ra.

² Opyo Afarisiya ko gyurho, "Ikisi inyi kusa imisini isayo nemer ni ogro awri uwuro Ayaudiya?"

³ Iyesu ko yoro mo kasani, **"Inyi se parany imisini Idouda si bakywa sini ingge kani orobyoo akung ihywung?"**

⁴ **"Arii Una Unung ka kpara agbankro imu pupuna, aka ra imisini isayo nemer, ogoku ubyen Unung nge eyeyie nushu ura, kojo ma orobyoo ipyoo."**

⁵ Iyesu ka tanamo ni, **"Ono orokru nge ni Ete awri uwuro Ayaudiya."**

Aru ra avu

(Imat 12:9-14; Imark 3:1-6)

⁶ Bo opyo awri uwuro Ayaudiya Iyesu kakya owro utuno Ayaudiya kasu mer, opyo orokru sini avu amu raa rhie shoo burha.

⁷ Afarisiya kani avuwa umer ogro Imusa nuwo aku roo asu yara nge, orong kii anu

ma ekəri aru ra avu ikru unung uwuro Ayaudiya aki imo kpin nge ni uya.

⁸ Iyesu kperhi uworofomo nge aka sani ekəri aru ra avuni, **“shine aba atiting bi ite ben.”** Ekə shine atiting burha.

⁹ Iyesu ka sani omo ni, **“Iwei ugyurhony, ikimoyo ogro Imusa tani aru, aru sa imisini inemer awri uwuro Ayaudiya? Asa ima ididima kii ima ibibi? Asa oforo ofo kii abura nge?”**

¹⁰ Oko gyo ikra asu rongmo kukum, aka sani ekəri aru ra avu ni, **“Naa avunw.”** Aka naa, avuo kasa akru kani ushoyo ba akywaa ni.

¹¹ Ekəri Afarisiya kani avuwa umer ogro ka kung anang nge nagang, oko sunomoo upere ni opyoomo ani ikimoyo imo nusa Iyesu nge.

*Iyesu wori onu umer atarhi ni apari
(Imat 10:1-4; Imark 3:13-19)*

¹² Upyu unung bi idoo awri dang Iyesu ka kyaa usorho Unung ki aya ukro, aka kpara eting okokuro aku sorho Unung nge.

¹³ Ni sini ikywa yeri aka yirha aru kroo nge, ko woro aru atarhi na apari bi idoomo aka yirhamoni onu umer.

¹⁴ Upya atina nge ni Isimon (aru sini ayirhi nge ni Ibitrus), arupya Andirawus, Iyakubu, Iyohana, Ifilibus, Ibatalomi,

¹⁵ Imatiyu, Itoma, kani Iyakubu, (onu Ihaifa), Isimon aru sini ani aru waa ibung nge,

¹⁶ kani Iyahuda (onu Iyakubu) kaba darha Iyahuda Iskariyoti (aru sini agbuni Iyesu nge).

*Iyesu mer ama ikru
(Imat 4:23-25)*

¹⁷ Iyesu kata shuro nge kani omo kaya atiting bi opyo owroo sini asi neterh, onu umer nge kukum kani akai orokru bai kukum owro bi Iyahudiya, kani Urushelima, kani a marha Ibung Itaya kani Isidon aru sini ani bi onuo ugro ure

¹⁸ Abii awa ba kuwo epen ikru bai idumo ededei sini iku wuremo. Aru sini ering ebebi kuwuremo ma epen ikru.

¹⁹ Kukum orokru kasu sunomo nge uwaa upya Iyesu nge kii ikru kusu kuno bai owroo kasu mamu ikru kukum mo.

*Onuo adaduma kani okwo
(Imat 5:1-12)*

²⁰ Oko kong onu umer nge ikra ka sani, **“Unung tany onuo adaduma inyi ara ayarha,**

kii igumo Unung ni inyiyo.

²¹ **Unung tany onuo adaduma inyi aru sini inyi kung ihywunw kaimen men,**
kii inyi nu ra oshuro.

Unung tany onuo adaduma inyi aru su utei kaimen men,
kii inyi nu sina.

²² **Onuo adaduma ni enyi, akywa sini orokru tirimo nyi,**
okonyo bi itung,
atirany ayirha utuwa nyi ere etetingmo,
Bekai onu orokru.

²³ **“Inyi sume unung dang ofuno ni eme kii ukara nyi ni ugro bayaya, kii kanawo ekperimo si ni aru tana onuo Unung bai itee.**

²⁴ **“Yip okwo ne nyi aru shoo ni ima avu nge,**
kii inyi kywere ukung ididima kaimen men.

²⁵ **Okwo ne nyi aru sini inyi ra oshuro kaimen men,**
kii ihywunw nu rany.

Okwo ne nyi aru su sina kaimen,
kii inyi nu tei kani ubura ikywi nge.

²⁶ **Okwo ne inyi ikpara sini orokru kukum ku tana uring udidima bi ikywiny,**
kii kanawo ekperimo si ni aru pere onuo Unung upre eteting.

*Uwaa aru sini atirimo nyi
(Imat 5:38-48; Imat 7:12)*

²⁷ **“Yip kyeba eberi nyi aru sini inyi ku kung isini: Inyi waa aru sini atirimo nyi, asa aru sini ana waamo nyi negben.**

²⁸ **Yip aru sini ating onuo ebebi, inyi tamo onuo adaduma aru sini aku sanw ibibi inyi sorho Unung bekaimo.**

²⁹ **Araru ba gyong bi uwen utama utere nge uwan utama kawo. Araru ba kparanw igbe ire nge bekya karha nge ni imi doo nge.**

³⁰ **Aru sini obo sorhonw umaa, aru sini aba kparanw iririma, bekya sani nge ni ojuro amanw.**

³¹ **Ima sini uwei ni orokru.**

³² **“Ikimoyo unupen uba waa aru sini eweinw mo ko aruya sa waa aru sini eweimw kamo.**

³³ **Iboshoo aru sini a sanw negben mo unu samo negben usa kana nu manw iking? Kanawo aruya sirhi kamo.**

³⁴ **Bushoo aru sini inyi ku utira ikywi anushe ukperany mo inyi ku mamu ita, ikimoyo inyi nupen bi sakana, kanawo ere eteting sema aruya uta kani ukperhi nge asani anu kpura mo napupurhi.**

³⁵ **Inyi waa aru sini ana waamo nyi, inyi samo negben, inyi mamu uta, oworo ikywiny nge. Ikpara dang inyi nupen ukara nyi napany baa ayaya, inyi nu shoo onu Unung Ayaya, kii Unung ni ari agbagba nge eberi aru na sirhi ija kani ari eteting.**

³⁶ Inyi kung okwo kani sini Ekperiny ni okwo nge ni.

*Inyi bekya kywa araru iring
(Imat 7:1-5)*

³⁷ "Bekya kywa araru iring, kii anasu kywamo nwu iring. Inyi bekya sani araru ni aya, inyi kany anasu samoni inyi ya, inyi pona oya orokru nge, anu pona unyi nge kany.

³⁸ Ma orokru Onung nu maunw kanw etitire isong ojujuro ojo sanw nge isu ni-rayo, anu sha uparha eshee akwanaw bi ivu. Kii isong sini umarhi ngeyo anu marhanw niyo."

³⁹ Iyesu ka tanamo ushosho wen ofow nuyen ofow itira? Apaparimo naw kpaamo kidoo igara?

⁴⁰ Ono umer ne pri nge avuwa, aru sini abakya mer nashisha anu shoo kani avuwa nge ni.

⁴¹ "Ikisi uku rong isu sini ini bi ikra arupyanw. Yip uyuronwoo ni ukumo ushi sini uni bi ikraunw?

⁴² Onu sanenyewo ka sani arupyanw ni 'Arupya, ting aki iworonw isu bi ikraunw,' ekwere sini unwo unabranw urong ukumo ushi sini uni bidoo ikraunw? Inyi aru pre eteting, inyi woro ukumo ushi sini uni bidoo ikranw noru orong owro nashisha ko shoo nu uworo isu sini ini bi ikra arupyanw.

*Ushi kani usumo nge
(Imat 7:17-20; 12:34,35)*

⁴³ "Ushi ududuma no sumowo onw ebebi, kanawo ushi ubibi nosumowo osumo onw adaduma.

⁴⁴ Ese kperhi ushinge bi usumo nge. Anau karhamo osumo uwee bi ushi akara, ko inabi bi ikyura oku. ⁴⁵ Orokru adaduma ese sa ima ididima bai idoo ikywi ididima nge. Kanawo ere ebebi se sa uring ubibi bai ikywi ibibi. Ima sini inidoo orokru yen imisini inu kuno bi onuonw.

*Ari amraa kani obobo
(Imat 7:24-27)*

⁴⁶ "Ikisi inyi ku yirham ni 'Ete, Ete,' atiranyi usa imi sini Isini inyi sa?

⁴⁷ Aru sini aba ba beberim akung uringmi a samo, inu yen nyi ushoo mo.

⁴⁸ Ani kani orokru sini aku vura una, aru sini otumi ibung kyaa idoo asa atari nge aka sai ikpa uvura nge, akywa sini ugro be tire, ugyang ko kuno ogyoo ekari uboru akana brayo ukono jurowo bekai sini avuri neghen.

⁴⁹ Aru sini aba kung uringmi atira nge usa utina ni omo, ani kani orokru sini avuri uboru ba ukwo tumo ibung asa atari nge bai ikpa uvura, akywa

sini ugro be tire, ugyang ko kuno ogyoo ekari uboru, aka kpaawo no prob abuburawo."

7

*Uyoro opyo oromomoru uteiko
(Imat 8:5-13)*

¹ Ikpara sini Iyesu kywari utana uring men kukum orokru sukuwo, aka raa nge Ikafarnahum.

² Bi upurha agara opyo oromomoru aru teiko nuwo, aru sini epri ni usho iyoyow ni engge saa akru etekya ukpoo.

³ Ikpara sini ekari oromomoru uteiko kung imi sini Iyesu ku sa, aka tuma opyo orokong Ayaudiya oyo sorho nge aba ma agara nge ikru.

⁴ Ikpara sini abii owro Iyesu, oko sorho nge nagang, asani "Orokru wen maa sini unushae nge,

⁵ kii ewei araru aka vura aru owro utuno Ayaudiya."

⁶ Iyesu ko kroomo nge.

Eneshie ikarha ni ekari una, ekari oromomoru aru teiko ka tuma orokyoro nge aya sani engge ni: "Ete, bekya wure ukanw kii ise mam sini unbi unam ba,

⁷ uwoo inakparami ukam ni imaa uba eberinw nivum ba. Tana irima agaram nupen ikru.

⁸ Kii ini ari igumo ngee, oshoo ni agara nge ba atata ne emye. Ise sani aru wen ni, 'Kya,' akan kyaa; asani awan aru ni 'Ba,' akan ba. Ise sani agaram, 'Sakon,' akan sayo."

⁹ Ni sini Iyesu kung kana, imaa ka maa uworo ofo nge. Ekere tere asani arusu kroo nge ni, "Iku tanany, ko bi ibung Isrela isepenmi uma ubrubru kan."

¹⁰ Ekari aru sini atumimo oko jurowo kya bi ekari una aya darha ekari agara nge sa akru.

*Iyesu shini onw ereere sini erimee kpoo.
(Imat 8:5-13)*

¹¹ Ni ukwewe kana Iyesu ka kyaa opyo apya sini ayirhi ni Inayin, onw umer nge kani orokru napany ko kro nge.

¹² Ni sini aku fwa onuo apya, asu kuno ni ukwong opyoo orokru sini engge ni onw ekari ereere eyeyie, ekari ereere erime nge kpoo, ushi orokru napany bai ido ekari apya ni kani engge nge.

¹³ Ni sini Ete rie, aka kung okwoo ka sani engge ni, "Bekya tei."

¹⁴ Aka kya aya apya ima aban sini okoo nge ekari aru sini okowo katiting neding. Iyesu ka sini, "Anagyang, Isini onwoni, shine!"

¹⁵ Ekari aru ukpo ka shine akiki akasu pya onuo, Iyesu ka kpaa nge ama akwaa.

¹⁶ Irung ka kpinmo kukummo, oko doo Onung nge akani, "Aru pere onuo Onung

erere kuno bi idoo eril, Unung bushe aruo nge."

¹⁷ Ushoshoo imi sini Iyesu siyen ka kyawo kokywu ube bi idoo Iyahudiya kani ubung ukukarimo.

*Iyesu kani Iyohana ari Ibaptisma
(Imat 11:2-19)*

¹⁸ Ono umer Iyohana aru Ibaptisma ka tana Iyohana nge kukum uuma men Iyesu kusani. Kanawo Iyohana ka yirha ono umer nge ara pari,

¹⁹ aka tumamo ki iberi Ete oyo gyurho nge asani, "Onwuo uni aru sini aru kusha ukyee baa, kii aru si ikra ni eshesheru?"

²⁰ Ikpara sini ekari orokru bii owro Iyesu, aka sani, "Iyohana aru Ibaptisma nge atumi aru ni onwo ani aru ba gyurhonw, 'Onwuo uni aru sini aru kusha ukyee baa, kii aru si ikra ni eshesheru?' "

²¹ Bakywakywa dang Iyesu kurhi orokru idumo nge, aru usang ikru, eyeri ering ushari kani uuma aru sini ani ofow urong owro.

²² Oko yoro ekari atina asani, **"Inyi juro kya tana Iyohana nge ima sini inyi rii a kung: Ofow pen urong owro, ogoru sa akru, aru udumo ukong pen ikru, arang ku kung uring nge, aku shine ikwung, asu tana iring ididima eberi ara avarha."**

²³ Onuo adaduma ni ami aru sini ana kpaa bekei mi."

²⁴ Bakywa sini ekari atina Iyohana kpin utira, Iyesu kasu tana orokru uring bi ikwyi Iyohana: **"Ikimoyo inyi kii urong bi idoo orumo? Inyi kii urong ubung ugbughang sini uwroo ku pyawo?"**

²⁵ Ibasayo kana, inyi kii urikimoyo? Araru sini osomi uuma ududuma? O-o aru uuma usomo ufe kani aru ukaadima ani aru kiki bi ozoro mo.

²⁶ Inyi nechiyen ikimoyo inyi kuni kya urong? Aru pere onuo Unung? Kanawo, Itananyi, epri atina Unung.

²⁷ Iyohana nge ni aru sini irhing Unung peri bi ikwyie asani:

"Inu tuma atinam akpi itenw, sini anu kyenew utira ukyebanw.

²⁸ Iku tananyi, kukum bi idoo ubyere ereere araru na saange Iyohana. Kukum kana aru sini ani atang bi idoo igumo Unung sai nge."

²⁹ (Kukum ekari orokru, kani aru yirha ogon nge ma, sini akung irhing Iyesu, oko yoro asani utira Unung ni emer, bekai sini Iyohana nge asimo Ibaptisma.

³⁰ Ekari Afarisiya kani avuwa ogro Imusa ka tiramo uworofo Unung bi ikywimo aka tiramo karhi Iyohana kya samo Ibaptisma.)

³¹ Iyesu ko shoo nge, asani, **"Ini marha orokru ikparha yen ni ikimoyo nechiyen? Ani kani ikimoyoni?"**

³² **Ani kani ono sini akiki bi ugba Ize asu yirha opyomo asu sani,**

" 'Aru pwiny ipwe, inyi ka tirany uya; aru ka tany ute ukpo, inyi ka tirany utei.'

³³ **Kii Iyohana aru sa Ibaptisma bii ana rii nge umura, ana sirhi nge asira, inyi ka sani, 'Ani ushari nge.'**

³⁴ **Ono Orokru ka ba asu ra, asu sa, inyi kasani, 'Orong ukuma kani aru sa uuma, orokoro aru yirha ogon kani aruya.'**

³⁵ **Ukiki orokru sini ani amraa nge useyen asani amraa nemer."**

Iyesu ni bidoo una Isimon ubafarisi

³⁶ Uppy Afarisi ko sorho Iyesu nge aya ra umura ure kani engge nge, aka kya una ekari ubafarisi aya kiki eberi urumura.

³⁷ Opyo erere aruya onuo ni ukiki bi ekari apya, ni sini akung asani Iyesu ku ra umura bi una opyo Afarisi, aka ba burha ni ono obom sini akyeni ni utari sini ayirhi ni Alibasta etiri ni enye unyang ududuma.

³⁸ Aka ba atiting bi utumo nge bi ishi ifraa kasu tei, kasu rono nge ifraa ni ere, aka punamo ni ufurhi ikwyie ko mo ifraa Iyesu kasu kuna enye unyang ududuma dang bayamo.

³⁹ Ikpara sini ekari Afarisi sini osorhi nge rii kana, ekere pere bi idoo ikwyie asani, "Akyusani orokru wen ni aru pere onuo Unung nge anakyu kperhi nge asani, akina nadei ereere nge akupirha nge, kii aruya nge."

⁴⁰ Iyesu ka sani ekari ubafarisi ni, **"Isimon, ini imisini iwa tananwu."**

Aka sani, "Avuwa, tanam."

⁴¹ **"Opyo orokru nuwo arumita ami arapari utufe ereying kong nge udi-nari akuma otong awan aru udinari isitong."**

⁴² **Sini anabramo ukpura nge ekari arumita ka punamo utamo nge, nechiyen akina aru nge bi idoo mo anupri ni uwaa ekari arumita?"**

⁴³ Isimon ko yoro nge asani, "Aru sini apuna uta nge urure."

Iyesu ka sani engge ni, **"Upere nemer."**

⁴⁴ Eka tere ki isha ekari ereere ka sani Isimon nge ni, **"Urii ereere wen? Ikpara sini irhii unanw, ukyana manw emye omung aki ikurho ifraam nge, yip oroni ifraam nge ni eree, apuna ni ufurhi ikwyie."**

⁴⁵ **Sini irii ben use kanwu emye, uwe wroo bi ikpara sini irii unanw, ereere wen nuwo akumo ifraam."**

⁴⁶ Use kunaunw emye enye bi ikwi, eewe akanam enye unyang ududuma bi ifraa.

⁴⁷ Bi kənawo itanaww apuna ereere wen akai uya nge, kii eyen mi uwaa nagang, aru sini apuna nge uya naji anu waa naji."

⁴⁸ Iyesu ka sani ekəri ereere ni, "Akarha punanw uyanw nge."

⁴⁹ Ekyeng sini ani burha akasu pəre bi idɔɔ opyomo ni, "Iyaa ewe aru sini ese puna uya nge ni?"

⁵⁰ Iyesu ka sani ekəri erere ni, "Kii ūma ubrubrunw sanw oforo kyanw bidɔɔ ofofuru."

8

Erere sini eshi Iyesu ngee

¹ Ni ukwəre kən, Iyesu ka shine kya asu kəri apyapa kəni apyang asu tanamo iring ididima gaa ni igumo Unung. Ono umer nge atarhi ni apari ni kəni engəe nge,

² adarha opyo erere sini amimo ikru kəni aru sini oworimo ering ushari bidɔɔ inamamo; bidɔɔmo Imeri bai Imadala aru sini owori ushari uten sara bi idɔɔ inama nge.

³ Ijowana ere Ikuza aru sini engəe ani arite ono utina una Ihiridus adarha Isuzana kəni erere napany aru sini aku she Iyesu ngee kəni ono umer nge ni imisini aniyoo.

Ushosho aru wro

(Imat 13:1-9; Imark 4:1-9)

⁴ Ni sini ushi orokru bi owro Iyesu bai apya pya obotuno napany aka tanamo ushosho wen:

⁵ "Opyo aru wro kii upura irhow. Sini aku zara ipyoo kəkpa baya atira, ekə titeɔɔ ononung ayaya ka tanayo nge.

⁶ Ipyoo ka kpa baya ibung atari. Akywa sini emeri ekə ne penyo omung negben ikɔ rɔɔyo akurayo.

⁷ Ipyoo irhow ka kpa idɔɔ Akara kə mərə kəni oyo nge ekəri akara ko turoyo a karhayo ufɔɔɔ.

⁸ Ipyoo irhow kəkpa bi ibung ididima. Ikəmere kɔ fɔɔɔ asa akywi ususong epri imisini apuri."

Sini ekyweri utanamɔ, aka sani, "Aru sini ani atung akung nge, akung."

⁹ Ono umer Iyesu ko gyurho nge ikimoyo ekəri ushosho wen ku pəre.

¹⁰ Aka sani, "Eyenyi ūma sini ɔsusi bakywa bidɔɔ igumo Onung sini inyi nu kperhi nge, uparha eshe ini pəre ni ɔmo ni oshoshoyo,

"aki, anu ku ikra, anasu romo; anu kungwo, anasu kperhimo."

Iyesu yen imi sini ushosho aru wro peri
(Imat 13:18-23; Imark 4:13-20)

¹¹ "Imisini ushosho wen peri ye: ekəri irhow yo ini Iring Onung.

¹² Imi sini kpil baya utira, ɔmɔmɔ ani aru sini akung ekəri irhing, ishari ka karhayo nge bi idɔɔ ikywimo, sini anau yoromo epen ugya.

¹³ Imisini ikpil baya ibung atari iyoyo ini aru sini akung ekəri iring aka yirhayo ni ofofuru, uwe ese mərəmo ikang, oyoro ha anakywa umarha ka ba aka kpa.

¹⁴ Irhow sini ikpil bi idɔɔ akara iyoyo ini aru sini akung ka yirha nisini akpin okyoro uwure ukiki eyesing, ūkaa aduma kəni ukung ididima ka karhamo nge ɔkɔɔɔ.

¹⁵ Irhow sini ikpil bi ibung ididima iyoyo ini aru sini akung ekəri iring aka yirha okong nagigi bi idɔɔ ikwi ididima nəmer asu wura ikwi ama ɔɔɔ.

Ushosho uyen

(Imark 4:21-25)

¹⁶ "Araru nasu ta uyen aka frawo ni isong ba. Kənawo araru nasu ta uyen ɔmɔmɔ ba atata Ipro. Aba ta uyen anu sawo bi owro ukyo uyen aki aruraa ekəri una nuruyeng.

¹⁷ Kii kukum ima sini ini ususɔ, anu kuno niyo besing, kənawo imisini afriyo, anu furɔyo okoba bi uyen.

¹⁸ Inyi sa noshong ni imisini inyi kukung. Aru sini ani ima nge anujo ma; aru sini asa niyo; ko ani ima sini aku worɔfo ni ingəe niyo anu karha."

Arupya Iyesu kəni akwa ubyere nge

(Imat 12:46-50; Imark 3:31-35)

¹⁹ Ikpara dang akwa ubyere kəni arupya Iyesu kaba owroo, ure orokru kasa ana bramo ufwa nge.

²⁰ Opyo aru ka tana nge a sani, "Akwa ubyerenw kəni arupyanw titing besing akuwaw urong."

²¹ Oko yoromo a sani, "Akwa ubyerem kəni arupyam ɔmɔmɔ ani aru sini akung iring Onung akasu utina niyo."

Iyesu tani uwroo uraa nge ūka kwɔɔ

(Imat 8:23-27; Imark 4:35-41)

²² Upyu Onung Iyesu ka sani ono umer nge ni, "Aru bro kyu uwan ūhya ugro ure."

Ikpara dang aka raa ekəri uguru omung aka kpil utira.

²³ Ni sini akubro umɔɔɔ ka kpapa Iyesu nge. Uwroo avra umi ikru ka shine baya omung sini uguru ubro omung ugro ure utu tire ni omung aka kpaa eyi nge atu rong asani imɔ kywəreyo.

²⁴ Ono umer nge kəye shine nge asu takpa asani, "Arite, Arite, aru tekya umirimɔ!"

Iyesu kashine aka tana ekəri uwroo avra umi ikru kəni omung, akayari owro kasa na kprukpring.

²⁵ Iyesu ko gyurho ɔno ɔmer nge, **“Eki ɔma ɔbrubrunyi?”** Akyu tire ni irung asuya owro, akasu gyurho opyomo ani, “Iyaa we sini apyii onuo ni uwroo avra ɔmi ikru kani omung aka kwɔɔ.”

Iyesu wori ushari bi inama opyo orokru (Imat 8:28-34; Imark 5:1-20)

²⁶ Iyesu kani ɔno ɔmer nge kobro kyamo kii ibung Igarasi sini ini uteri isha irong Igalili.

²⁷ Iyesu ku shuro wurha bi ibung, aka darha opyo orokru bai idɔɔ apya aru sini ushari ni bidɔɔ nge. Orokru wen derhe nge ono sono nge ɔma ɔsomɔ ana kiki nge bi idɔɔ ɔduna aku kiki bi idɔɔ ɔgrɔnmɔ.

²⁸ Ni sini eri Iyesu nge ekɛ fen akpa ayaya ka karhakpaa bi ite, kasu takpa ayaya asu sani, “Iyesu ɔno Onung arayaya, ikimo ɔwei ni emye, iku sɔrhɔnw bekya ogyurhom!”

²⁹ Eperi kɛnawo, kii Iyesu karha kyu tana ering ebabi usho bidɔɔ inama nge ni ukuno. Bekai sini eren ɔraa nge eshuwe nge efɛn. Kani sini ese lorho nge ivu kani ifraa ni, okyo asha, akan karha ekari itomo nge, ushari kon wɔɔ kyamo idɔɔ orumo nge.

³⁰ Iyesu ko gyurho nge asani, **“ɔtowanw ni iyang?”**

Oko yoro asani, “Inapany,” eperi kɛnawo bekai sini ushari sini urii inamange unugrɔɔ.

³¹ Ekari ushari kasu sɔrho Iyesu nge ani ebekya yerimo kidɔɔ ukwoo sini usawɔ ni akurha nge.

³² Ugrii ku piri Iyoyow burha bi obru ukro. Ekari ushari ko sɔrho Iyesu nge ani esheremo imo raa bi idɔɔ ekari Ugrii. Iyesu ko Yoromo.

³³ Bakwya dang ekari ushari ko kuromo bi idɔɔ ekari orokru ka raamo idɔɔ ekari Ugrii. Kukum ekari Ugrii ko shuro ni atara aramo bi idɔɔ ekari irong asa omung okyurhomo ekeremo kukum mo.

³⁴ Ni sini aru piri ekari Ugrii rii kɛna oko gyoɔ atara aya tana imi sini isi kidɔɔ apya kani apya ukukari mo.

³⁵ Orokru kaba okuno oborong imi sini isi. Ni sini abii eberi Iyesu, aka darha ekari orokru sini ushari kuni bi idɔɔ nge akiki bi ite Iyesu ɔsɔsomɔ igbe nge, asa akru. Irung ka kpɛnmo nge.

³⁶ Aru sini ani burha ori imisini isi nge akasu tana aru sini abi bi ututumo, sini owori ekari orokru ushari bi inama.

³⁷ Ikpara dang kukum aru ukukari ibung Igarasi ko sɔrho Iyesu nge ani esheremo apya nge, kii akung irung nge nagang. Iyesu karaa ugɔru omung sɔɔ nge.

³⁸ Ekari orokru sini ushari kuni bi idɔɔ inama ko sɔrho Iyesu nge a sani ingee nu kroo nge Iyesu ka shirha nge a sani,

³⁹ **“Juro kyanw owro arunw aya tanamo imi sini Onung sinw.”** Ekari orokru kakyaa kidɔɔ apya kukum asu tana imi sini Iyesu sie.

ɔno Ijairus kani erere sini apyii Igbe Iyesu

(Imat 9:18-26; Imark 5:21-43)

⁴⁰ Ni sini Iyesu juri ba ɔwan ɔbya orokru ka yirha nge ni ofofuru kii akaru shaa.

⁴¹ Ani aya ɔsirha kɛna opyo orokru sini ayirhi ɔtuwa nge ni Ijerus, arite owro utuno Ayaudiya kaba okpukporo bi ite Iyesu, asu sɔrho nge akya ɔdunaa,

⁴² kii ɔno eying enere aru sini etekya usa enyee atarhi na aparti etekya ukpo.

Ni sini Iyesu nibi utira ushi orokru ko mumun nge.

⁴³ Opyo erere sini aku kung igara ni udumo unira eyi enyee atarhi na aparti, ɔnuɔ burha. Eperi imi sini aniyoo nge bi ɔkikie eberi avuwa ikang, ekene pen nge ikru.

⁴⁴ Aka sara bidɔɔ orokru bau utumo Iyesu ka pya afri igbe nge, ba kywakywa dang unira eyi nge kating.

⁴⁵ Iyesu ko gyurho a sani, **“Iyaa apim?”** Orokru kara amaa nge, ikpara dang Ibitrus ka sani, “Avuwa akai orokru men ekakarinw a su tanw ivu bai ikwu ikinisha keba ni ɔnwɔ.”

⁴⁶ Iyesu ka sani ni, **“Araru pyam; ikung sini ikru kuni yo nge bidɔɔmi.”**

⁴⁷ Ni sini ekari erere rii anasu braa ɔsɔ nge, oko kuno ni ɔyawo aba okpukporo ni orung bi ite Iyesu. Aka tana nashisha imi sini isi ingee pie kani sini eyi ting na kyarh bakywakywa dang.

⁴⁸ Iyesu ka sani engee ni, **“ɔnom, ɔma ɔbrubrunw manw ikru. Kyanw ni ofofuru.”**

⁴⁹ Ni sini Iyesu ni aya ɔpya onuo, opyo orokru kaba ni itina bau uni Ijerus, arite una utuno Ayahudiya. Kaba sani Ijerus nge ni, “ɔnomw kywere ukpoo, bekya ojo ma avuwa nge igara.”

⁵⁰ Ni sini Iyesu kung kɛna aka sani Ijerus nge ni, **“Bekya kung irung; yoro! Anu gya.”**

⁵¹ Sini afwi una Ijerus, akya noyoro nge ni araru raa kani engee nge. Ibitrus, kani Iyohana kani Iyakubu adarhi Akwa ɔno kani ekperi nge mo oyori ni araa kani engee.

⁵² Orokru titiri ekari una asu tei kani ɔwura ikywi nge bekai ekari ɔno. Iyesu kasani ɔmɔni, **“Shere utei nge ekari ɔno se kpo ba, aku morowo.”**

⁵³ Orokru ka sina nge, sini ekperhi nge asani ekywere ukpoo.

⁵⁴ Iyesu ka kpɛn nge bavu kasani, **“ɔnom, shine!”**

⁵⁵ Uring nge ko juro bawo idoo nge eka shine akiki bakywakywa dang. Iyesu ka sani omoni amaa umura ara.

⁵⁶ Aru byere nge kajjire, Iyesu ka sani omoni ebekya tana araru imi sini isi.

9

Iyesu tumi onoo umer nge atarhi ni apari (Imat 10:5-15; Imark 6:7-13)

¹ Nisini Iyesu yirhi ekari onoo umer nge atarhi ni apari kukum, aka mammo ikru imu uyeri kukum ushari kani umma ikru.

² Aka tuma mo aya tana iring Igumo Unung ama aruraa ikru.

³ Atanimo: **"Inyi bakya kpara iririma bi ukyeng nyi, ko ushi ukyeng, uburhu, umura, ufe ko iri igbe."**

⁴ **Uru una sini inyi ba raa, inyi ki burha kekya akywa sini inyi nu shere ekari apya nge.**

⁵ **Ekari orokru bana yirha monyi inyi krikri ifraanyi bi ekari apya eshere mo upe itenomo."**

⁶ Oko tuno ikpara ka kpin utira kyamo bai apyang yen kekya apyang yan, asu tana iring ididima kani umma orokru ikru kokyu ube.

Uwure Ihiridus

(Imat 14:1-12; Imark 6:14-29)

⁷ Ikpara dang Ihiridus ogumo Igalili ka kung kukum imisini iku kyeng nge. Eka pen uwure nge nagang kii opyo aru kusani Iyohana nge eshine.

⁸ Opyo aru susani Iliya nge okuni, opyo aru susani ire ying bi idoo aru pere onuo Unung uwruwroo nge shini.

⁹ Ihiridus kasani, "Ikywa Iyohana nge ikywi nge, yip Iyaa we nechien sini ikusu kung edei uring men bi ikywie ni?" Bau upurha akasu waa sini nge nuri Iyesu nge.

Iyesu piri orokru usong utong

(Imat 14:13-21; Imark 6:30-44; Iyo 6:1-14)

¹⁰ Ikpara sini ekari onoo umer nge ojuri, aka tana Iyesu nge kukum imisini imo si. Ikpara dang aka kparamo ususo kya opyo apya sini ayirhi ni Ibasaida.

¹¹ Yip ekari ushi orokru ka kung owro sini awa kya nge oko kroomo nge. Aka yirhamo, ka tanamo irhing igumo Unung, ka ma aruraa ikru.

¹² Ni ukye ba ure ekari onoo umer atarhi ni apari ka ba eberi nge ka sani, "Shirha ushi orokru men aki akya kidoo ipyang mo kani apyang ukukari aya waa umura kani owro umoro, kii aru ni ikarha ni apyang."

¹³ Oko yoromo asani, **"Inyi mammo iririma ara."**

Aka sani, "Upara ikyee utong kani utofuru upari moo aru numoo uwei aru yeree kukum ushi orokru men umura?"

¹⁴ (Eerime sini ani burha nusa usong utong.)

Yip akasani onoo umer nge ni, **"Inyi samo akiki esheshi sini anusa isititong."**

¹⁵ Onoo umer nge kasa kana, ikuyang ka kiki.

¹⁶ Iyesu ka kpara ekari upara ikyee ufu-forho utong, kani utofuru upari kasu ro ayaya, kasa ija, kojururho. Ka ma onoo umer nge akaa orokru.

¹⁷ Kukummo aka ra oshushuro, onoo umer nge ko tuno owurhu nge sini aparhi eshe etire ukoro atarhi ni apari.

Ibitrus tani asani Iyesu nge ni Ikristi

(Imat 16:13-19; Imark 8:27-29)

¹⁸ Opyo Unung Iyesu ka shine kyaa usorho Unung eyeyie. Onoo umer nge mo eyeyimo ani kani engge nge. Iyesu ko gyurhomo asani, **"Orokru ku pere asani imye ini iyaa?"**

¹⁹ Oko yoro asani, "Opyo aru sini Iyohana ari Ibaptisma, opyo aru sini Iliya, opyo aru su sani ereying bi idoo aru tana onuo Unung uwruwroo nge shine."

²⁰ Oko gyurho mo asani, **"Inyi ukany nyi peri asani ini iyaa?"**

Ibitrus ko yoro asani, "Unwuo ni Ikristi amu Unung."

Iyesu peri edei ukpo sini unu pen nge

(Imat 16:20-28; Imark 8:30-9:1)

²¹ Iyesu ka woomo atung nagang katanamo ebekya tana araru.

²² Aka sani, **"Itwoyo onoo orokru kung igara ededei. Ekperi, ogu ubyen Unung kani Awua umer ogro nu tiramo nge, epere nge. Yip awri umang taru Unung nu shine nge."**

²³ Ikpara dang akasani kukummo ni: **"Kukum aru sini aba waa okroomi nge itwoyo atiramo ukamo akpara agara mo ko ukina unung okroomi nge."**

²⁴ **Kii aru sini aba waa usha ufer mo anu taawo, aru sini aba taa ufermo bi ikywim anu sawo oforo.**

²⁵ **Ikimwo ididima sini orokru nu pen ebe pen kukum eyesing, ataa ufer nge?**

²⁶ **Aru sini aba kung uwam kani iring mi, ekari Onoo Orokru nu kung uwaa bi ikpara sini aba ba bi idoo immoro nge kani imumoro Ekperi kani Atina Unung Ushisha.**

²⁷ **"Ubrubruwwo itaniny, opyo aru sini atiting bi upen anasu kpomo kekya ikpara sini oborong Igumo Unung."**

Utere Inama Iyesu

(Imat 17:1-18; Imark 9:2-8)

²⁸ Kekyaa ukpin awri ochupari mɔɔ sini Iyesu peri iring yen aka kpara Ibitrus nge, Iyohana kani Iyakubu aka kirha kyamo usorho Unung ki aya ukro.

²⁹ Nisini aku sorho Unung itee ka tere sama usomo nge kasa navarh kani uyen unung ni.

³⁰ Akywakywa dang orokru aparti ko kuno, Imusa kani Iliya asu pya onuo ni Iyesu.

³¹ Okuni bidɔɔ imumoru ayaya kasu pere sini Iyesu etekya ushere eyesing nge, imisini itekyu ba tire bi Urushelima.

³² Ibitrus kani orobyoo kumoro nang, nisini umoru karhamo oko rong imumoru nge kani orokru aparti sini atiting kani engae nge.

³³ Nisini Imusa kani Iliya ku shere Iyesu nge, Ibitrus kasani engae ni, "Avuwa, ini igyang sini aru ni bi upen. Shere aru tany ɔɔɔɔ ataru, uying unwo, uying umi Imusa, uying umi Iliya." (Ene kperhi nge ima usu pere nge.)

³⁴ Ani aya upya onuo, umung ko kuno afraa mo, aka kung irung nge sini arii idɔɔ ekari umung.

³⁵ Ihywi ko kuno bai idɔɔ ekari umung, asani, "ɔnom nge we, ikarha akyu woro nge, inyi kung imisini atanany!"

³⁶ Ikpara sini ekari ihywi karha apya onuo, oko rong Iyesu ni eyeyie. Ekari ɔno umer ko so ekari iring bi idɔɔmo. Bakywa dang akana tanamo araru imisini erii.

Iyesu mi ɔno sini uring ubibi rii nge ikru (Imat 17:14-18; Imark 9:14-27)

³⁷ Uwuni ikywa, sini oshuri baa aya ukro, akai ushi ka darha nge.

³⁸ Opyo orokru bidɔɔ ekari ushi kata onuo ayirha nge, "Avuwa isorhonw akyu upyerhe ɔnom, kii engae ni ɔnom eyeyie!"

³⁹ Ering ebebi se raa nge akywakywa akan ta akpa kansu nunaa asu ba ufu bi onuo. Ekari ering sesa ukorho owro bau ushere nge nekakarhe asu gyurho nge.

⁴⁰ Isorho ɔno umer nwu oworo nge ekari uring Ishari nge anabramo."

⁴¹ Iyesu ko yoro, "**Inyi ipyoo usang uma ubrubru kani ari eteting! Ke kyaa akina akywa yo ini kiki kani enyi nge asu wura ikywi ne nyi? Ko ɔnonw ba ben.**"

⁴² Nisini ekari ɔno ku kyeng ba, ekari ering Ishari kashwe nge ogyo bi Ibung inamaa kasu ya. Yip Iyesu ka tana ekari ering Ishari uraa nge, kama ekari ɔno ikru ka naa ekperi nge kyaa.

⁴³ Kukummo ka jijire nge ni ure ikru Unung.

Iyesu jo tana edei ukpoo (Imat 17:22-23; Imark 9:30-32)

Akywa sini kukum orokru ku jijire ni umasini Iyesu sa, akasani ɔno umer nge ni,

⁴⁴ **"Inyi kung negben imisini iwa tanany: Anu ma ɔno orokru havu aru sini ana waamo nge."**

⁴⁵ Yip ene kperhimɔ imisini aku pere. ɔswimo nge karha ekari kperhi. Aka darha nge akung irung ugyurho nge ekari iring.

Iyaa nu shoo aru erere? (Imat 18:1-5; Imark 9:33-37)

⁴⁶ Amaa ka shine bi idɔɔ ekari ɔno umer asani iyaa nu shoo arite aru.

⁴⁷ Iyesu, kperhi uworɔfomo nge bi ikywimo, aka kpara ɔno ajaji ko kyo atiting bi ikwoo.

⁴⁸ Ikpara dang akasani ɔmoni, **"Aru sini aba yirha ɔno ajaji wen bidɔɔ utuwam ayirhim imyee; kanawo aru sini aba yirham ayirhi aru sini atumim nge. Kii aru sini ani ara ajaji bi idɔɔ nyi kukum engae ni aru erere."**

⁴⁹ Iyohana ko yoro asani, "Avuwa, aru rii araru ku yeri ushari bidɔɔ utuwanw aru kasu karha nge, kii asaa bidɔɔ aru."

⁵⁰ Iyesu kasani, **"Inyi bekya akarha nge, kii kukum aru sini abana tiraa enyi ani kani enyi nge."**

Orokru opyo apyang Isamariya tirimo Iyesu nge

⁵¹ Nisini ikpara tokyu fwa sini Unung nu kpara nge kekya ayaya, Iyesu ko suno nge ni uwaa ukyu Urushelima.

⁵² Aka tuma atina akpi itee, aru sini aki opyo apyang Isamariya otuno nge sama asha ubaa,

⁵³ yip ekari orokru burha ka tiramo gyirha nge, kii ani bi utira ukyaa Urushelima wo.

⁵⁴ Nisini ɔno umer nge Iyakubu kani Iyohana rii kana, oko gyurho, "Ete, uwei ni aru yirha ura ba ayaya aki uramo nge?"

⁵⁵ Yip Iyesu ka tere atana mo uraa nge.

⁵⁶ Ikpara dang Iyesu kani ɔno umer nge oko woro kyamo opyo apyang.

Ukroo Iyesu nge ni uraa nge (Imat 8:19-22)

⁵⁷ Nisini aku kyeng bi utira, opyo orokru kasani engae ni, "Ini kroo unwo ku kyu ube."

⁵⁸ Iyesu ko yoro nge, **"Ibri ni igaramo nge ɔnonung ayaya ni Iburu nge, yip ɔno Orokru saa ni owro sini anusomo ikywi nge."**

⁵⁹ Akasani opyo orokru ni, **"Kroo mi nge."**

Ekari orokru ko yoro, "Ete, shere ikya eye mine ekperim noru."

⁶⁰ Iyesu ka sani engae ni, **"Shere arukpo mine opyomo, yip unwo kyanw yasu tana iring igumo Unung."**

⁶¹ Opyo aru ka sani, "Ini kronwuo, Ete, yip shere ikya aya shirha arum noru."

⁶² Iyesu ka tana nge asani, “**Arū sini ewei uwro ni inaa uwro ka kpīn ituo inaa, atikpa uwro ikpara dang akasu pyerhe utumo ese maa usa utina bi idɔɔ Igumo Unung ba.**”

10

Iyesu tumi orokru isitensara ni apari

¹ Ekə kywɛrɛ Ete, ko woro aru isi tensara na pari ka tuma mo arapapari asu kyeeng ashubaa ki ko kina apya kəni owro sini eye kyaa nge.

² Aka tanamo asani, “**Ukana ni atana, yip aru tina ni aji. Inyi sɔrɔhɔ Unung nge Ete itina akyi a tumanyi ni aru utina.**

³ **Inyi kya! Iku tumanyi kəni atam ni bidɔɔ ava orumo.**

⁴ **Inyi be kya kpəri ipa ufɛ, uburhu kəni ataka, Inyi bekya fo araru bi utira.**

⁵ “**Una sini inyi baraa, inyi fomo nge a sani, ‘Unung manyi uyari ikywi.’**

⁶ Ekəri aru una ba waa uyeri ikywi anu pen uyari ikywi, aba na waa nge unu juro bawo nu nwɔ.

⁷ **Aba yirhanyi inyi ki burha, inyi ra asa imi sini abamany, kii etiri maa sini ama ufɛɛ, bekya su kyeng ukəri ina kya ina.**

⁸ “**Ko kina kywa sini inyi ba kya arapya aba yirhanyi, inyi ra imi sini aminy.**

⁹ **Ama aru samo akru, ikru, atanamo asani, ‘Igumo Unung to ioyow nenyi.’**

¹⁰ **Apya sini nyi baraa, abana yirhamo nyi, inyi kyany ki tiramo ka tanamo,**

¹¹ **‘Ku ukuro apyany sini ukpin aru bi ifraa aru nu punanyi mo. Aru weini inyi kperhi nge asani igumo Unung to ioyow nenyi.’**

¹² **Iku tani nyi unung ukyerhe uring Unung nu pri nu ukung okwo Isodɔm ni apya dang.**

Apya sini tirimo uyirha

(Imat 11:20-24)

¹³ “**Okwo ne nyi aru Ikorazin!, Okwo ne nyi aru Ibasaida!, Ana akyusani, sɔma ujijire men asi bidɔɔ nyi ni asamo bi Itaya kəni Isidɔn. Uwruwo anakyu shere eteting nge a shere uya nge, akiki bi bung, ɔɔɔmo sɔma ukrukru azara utɔng bi inamamo.**

¹⁴ **Inu pri Itaya kəni Isidɔn unung ukyerhe uring ne nyi.**

¹⁵ **Inyi ari Ikafarnahum inyi kung anu shwe nyi kya ayaya?. O-o, anu fen nyi kya apya ering.***

¹⁶ “**Arū sini aba kuny akum, aru sini aba tiraa nyi, atira eme, aru sini aba tiraa emye atira aru sini atumim.”**

Ujuro isitensara ni apari

¹⁷ Ekəri aru isitensara ni apari juri ni ume, kasu sani, “Ete ni, ushari sa kung aru, aru ba yirhi utuwanw.”

¹⁸ Iyesu kasani omoni, “**Iri Ishari kpi kəni iyeyerhi ni ba ayaya.**

¹⁹ **Rong!, Imany ikru utɛɛ Iyow kəni Inang kukum, ka manyi ikru kukum bayi aru sini ana waamɔ nyi, bai rima sini inu rany inama.**

²⁰ **Inyi bekya eme asani ering eteting kuniny inyi ba waa ume, inyi me asani ɔwɔɔ utuwany ba yaya.”**

Iyesu tiri ni ofofuru

(Imat 11:25-27; 13:16,17)

²¹ Ba kywa dang Iyesu kə tire ni eme bi idɔɔ uring ushisha, aka sani, “**Ekperim, Ete arayaya kəni eyesing! Isanw ija kii ɔɔɔ ereser kəni aru kperhi uring nge ni umamen ka ba eyen ɔno ajajirhi. E, kənawo, ekperim uwaanwu wurha.**

²² “**Ekperim mam ikukin. Ba aru sini ekperhi ɔno sai Ekperi. Kənawo baa aru sini ekperhi Ekperi nge sai ɔno aru sini ɔno bo yoro ni nge anu yen nge Ekperi.”**

²³ Iyesu kətere eberi ɔno umer nge ususɔ kani, “**Onuo adaduma aru sini erii imisini inyi rong.**

²⁴ **Itana inyi asani, aru pere onuo Unung kəni ogumo napany awa urong imisini inyi rong onoromo, awa ukung imisini inyi kung ene pen mo ukung.”**

Ushosho ari Isamariya sini asi ididima

²⁵ Upyu unung avuwa umer ogro Imusa shini awa marhi Iyesu nge. Oko gyurho, “**Avuwa, ikimoyo inisa kə pen ofo ushishaa?”**

²⁶ Iyesu ko gyurho nge, “**Ikimo iring (ogro) Unung peri? Ukperhi nge nenyee wo?”**

²⁷ Ekəri orokru ko yoro kasani owori bidɔɔ iring Unung kasani “**‘Waa Etenw kəni Unung nwu, ni kukum ikywinw, ni kukum Ipanw, ni kukum ikru, kəni kukum ɔwɔɔfonw,’ ‘Ka waa ari yoyow ni unwo kəni sini uwei ukanw ni.’**

²⁸ Iyesu ko yoro nge kasani, “**Upere nemer. Kya ya sakəna uni gya.”**

²⁹ Ekəri avuwa umer ogro Imusa ka waa ukurho ukaa, ka gyurho Iyesu asani, “**Iyaa ni ari ioyow ni emye?”**

³⁰ Iyesu ko yoro nge ka sani, “**Upyu unung opyo orokru ku kyeng asu tashuro nge bai Urushelima keyyaa Ijeriko, aka kpaa ba avu eyi utira. Oko woro nge sɔma nge, aka kraa otow upere, ka kyamo ni ikpara nge.**

* 10:15 10:15Owro aru ukpo wura

10:27 10:27Og Im 6:5

10:27 10:27 Ilivi 19:18

³¹ Anakywa naji ipyoo ogoku ubyen Unung kasu kyeng bi utira dang, ko rong orokru yari aka huban nge kyaa.

³² Kənawo opyo eyeri llevi bi ko bo roo ka huban akpin utira kyaa kaa.

³³ Ipyii Isamariya ni bo kyoro nge, ka ba rong orokru sini eyi krie ayari aka kung okwoo.

³⁴ Aka kya ka puna nge onuru ka saa enye nge ka saa asira nge, ko lorho nge ni utugbe. Ka shwe nge a saa bayi Ijaki aya ma opyoo aru bi una ushuro ekyeng aki asu roo nge.

³⁵ Uwunikyaa akaba ma ekəri aru una ushuro ekyeng udinari †kani engée ni ro nge imi sini ube pere nge ini ba kpuranw ibɔɔɔɔ.

³⁶ “Bidɔɔ arataru men, bidɔɔ ikywinw, iyaa epri ni iyoyow ni aru sini akpi ba avu eyi utira?”

³⁷ Ekəri avuwa umer ogro ko yoro ka sani, “Aru sini akung okwo.”

Iyesu kasani engée ni, “Kya ya sa kəna kanw.”

Iyesu kii awraa owro Imeri kəni Imata

³⁸ Sini Iyesu mo kəni aru kro nge aku kyeng kyamo Urushelima aka fwa anapyang, opyo erere sini ayirhi utowa nge ni Imata aka yirha nge bi idɔɔ unaa.

³⁹ Ani oforo nge sini ayirhi nge ni Imeri aru sini akiki bi ikwo ifraa Ete asu kung umer nge.

⁴⁰ Imata kasu shishishii ukyene umura, aka ba owro Iyesu kasani engée ni, “Ete unorong sini oforom sherim eyeyim iku sa utina? Tana nge aba sham nge!”

⁴¹ Ete ko yoro nge ka sani, “Imata, Imata,” “Ikywinw burayo uku kung anang ni uma napany.

⁴² Ima iying yo ini ididima, Imeri karha woro imasini ipri ni idima, imi sini ba aru sini anu karha nge bavuo.”

11

Iyesu mer Jno umer nge sini anu sorho Unung

(Imat 6:9-13; 7:7-11)

¹ Upyu unung Iyesu ku sorho Unung bi opyo owro. Sini ekywere, opyo aru bi idɔɔ Jno umer nge ka sani engée ni, “Ete, mer aru sini aru nu sorho Unung kəni sini Iyohana mer Jno umer nge ni.”

² Iyesu ka sani moni, “Inyi bawaw usorho Unung, inyi sorho kən:

“ ‘Ekperi,*

she aru nge aru do Utuwanw, aki igumo nwu ba.†

³ Maru umura sini aru wei ku kina unung

⁴ puna aru uyaru nge,

kəni sini aru se puna aru uyaru ni.

Bekya kong aru kya iberi umarha.‡ ”

⁵ Iyesu ka sani omɔni, “Asani araru bi idɔɔ nyi ani orokyoron nge, aka kya eberi nge ni abarating ating, ka sani engée ni, ‘Orokyorom, mam uta umura nge,

⁶ ima orokyorom sini okuni baa okyoro, uwe isam imisini ini maa aki ara.’

⁷ Ekəri orokyoronw bai ididang ka sani, ‘Bekya ewurem. Akarha afra ɔnɔgrɔ, imye kəni ɔnɔm aru karha yarimɔ, ina bram ushine amanw iririma.’

⁸ Isini enyi ni abadana su shine nge amanw umura, bekai sini inyi ni orokyorom, yip bekai usang uwanw uko sunonwuo ukwuna ɔnɔgrɔ nagang anu shine amanw amarha ima sini uwei.

⁹ “Kənawo itanany: Inyi gyurho kii anu many; Inyi waa Inyi nu pen; Inyi kwuna ɔnɔgrɔ anu yee nyi.

¹⁰ Kii kukum aru sini obo gyurho anu yirha. Aru sini aba waa anu pen. Kənawo aru sini aba kuna ɔnɔgrɔ anu yee nge.

¹¹ “Akina ekperi nge bi idɔɔ nyi, ɔnɔɔ bo gyurho nge Itofuru, aka ma Iyowshbi uka Itofuru?”

¹² Kii obo gyurho nge Ikpa, aka maa Inang?

¹³ Iboshoo inyi, ereteting kperhi uma ɔnɔny iima igigyang nge, ka parha eshe Ekperi nyi kya ayaya anu ma kukum aru sini ɔsorhi nge Ering Ushisha!”

Iyesu kəni Ibeelzebul

(Imat 12:22-30; Imark 3:20-27)

¹⁴ Upyu unung sini Iyesu ku yeri ishəri bi idɔɔ orokru sini anabraa upya onuo. Ni sini ekəri ishəri kuniyo, ekəri orokru sini anabraa upya onuo, kasu kapyia onuo, ekəri ushi orokru ka jijire.

¹⁵ Yip opyo arumo kasani, “Brubru aku yeri ushari. Epen ikru ba eberi Ibeelzebul, ogumo ushari.”

¹⁶ Opyo aru ka waa umarha Iyesu nge, oko gyurho nge ani eyenmo upe iririma ba ayaya.

¹⁷ Iyesu kperhi uworo ofomo nge, aka sa ni omɔni: “Igumo sini orokru ku pya ɔkɔɔ ni ipyoo inasu derheyo nge, kənawo una sini ukong ɔkɔ ni ukawo inu sarhaya.

¹⁸ Ishari bating ite ni ukaa anu sane nye igumo nge kating? Igyurhiny kən,

† 10:35 10:35Idinari: Idinari iying ni ufe itiri awri eying.

11:2Ipyo iworo wori ni. Uwaa nwu shoo bi eyesing kinisi ini binn ayaya ni ‡ 11:4 11:4Ipyo iworo wori ni. Yip woro aru bi avu ishəri § 11:11 11:11 Upyu uworo sini: Utari bi uka ikyye

* 11:2 11:2Ipyo iworo wori ni ekperi aru ayaya † 11:2

bekai sini inyi kpari asani iku yeri ushari ni ikru Ibelzebul yo.

¹⁹ Nèchiyen ibeyeri ushari ni ikru Ibelzebul, aru kro nyi nge ku yerimo ni ikru iyangyo? Iboshoo kənawo ɔmɔmɔ anushoo aru kyerhe uring nyi.

²⁰ Yip iboshoo iku yeri ushari ni ikru Unung yo, Igumo Unung ba bi idɔɔ nyi wurha.

²¹ “Akywa sini arikru, ani uuma uraa nge ne terh, asusha unaa umaa ni bi uyari ikyiwi.

²² Yip ikpara sini aru sini epri nge ni ikru be shine ɔkɔɔ ne nge, eyen nge ikru, anu karha nge uuma uraa sini atirikiyiwi nge aka kaa ukaadima nge.

²³ “Aru sini asaa kəni ɛmye nge ating ite ni ɛmye, aru sini asaa sutuno kəni ɛmye nge, aru sarha nge.

²⁴ “Ikpara sini ering ishəri bo kuno nge bi idɔɔ orokru, ese kya eberi akwakwuru uwaa owro uwuro, abana pen nge, akan sani, ‘Inu juro kyam una sini isheri nge.’

²⁵ Ni sini obo juro anu darha eyerhe ekəri una napupurhi okyowo namar.

²⁶ Ikpara dang anu juro kya aya barha ering ushari eten sara sini epri nge ni eteting aka raa akiki burha. Ukiki ekəri orokru bi ikpara dang ka burawo epri umi itee.”

²⁷ Ikpara sini Iyesu naya utana uring men opyo erere ka ta onuo bai idɔɔ ushi orokru, “Unung ta akwa sini ehyerinw, eprinw onuo adaduma.”

²⁸ Iyesu ko yoro nge asani, “Unung pri ni uta aru sini akung irhing nge asu utina niyo onuo adaduma.”

Upe Ijona

(Imat 12:38-42)

²⁹ Ni sini ekəri eshi orokru ku fɔɔ, Iyesu ka sani, “Orokru ipyoo yen ni eteting. Ewei ni eyenmo upe, yip imi sini Inushoo uyenmo iyoyoo ini upe Ijona.

³⁰ Kii kəni sini Ijona ni upewo eberi ari Inineva ni, kənawo ɔɔ orokru nushoo upewo eberi ipyoyen.

³¹ Unung ukyerhe uring, Ogumo erere ibung Isheba anu titing burha kəni orokru ipyoyen nge eyen mo ni imi sini akusa isayo igyang. Bekai sini abii bai akurha eyesing kya ki ikəkarha ukung ukperhi Ogumo Isolomon. Nèchiyen opyo aru sini ipri Isolomon nge we ani ben.

³² Unung ukyerhe uring ari Inineva nu ting eyen mo ni imi sini akusa isai igyang, kii eshere uya nge akywa sini Ijona tanimo irhing Unung. Uwe nèchiyen aru sini epri Ijona nge we.

Umer bekai uyen kəni eting
(Imat 5:15; 6:22-23)

³³ “Araru nasu taa uyen oko kyowo bi owro sini ɔsusi. Araru nasu taa uyen afraawo ni isong. Anu kyowo bi owro ukyo uyen sini aru keba nu ru uyen.

³⁴ Ikranwyo inu uyen inamanw. Ikranw boshoo ikru*Inamanw kukum nu tire ni uyen. Yip iba sayo ikru inamanw kayo inu tire ne eting.

³⁵ Sa sini uyen ushoo bidɔɔnwu naw terewo oshoo eting.

³⁶ Boshoo inamanw kukum itiri ni uyen, eting neshiyo nge bi irisha, inamanw nu tire ni uyen kəni sini uyen se ta bayanw ni.”

Ima okwoo ni Afarisiya kəni avuwa umer ogro Imusa

(Imat 23:1-36; Imark 12:38-40)

³⁷ Ni sini Iyesu kyweri upya onuo, opyo Afarisi kayirha nge ura umura bidɔɔ unaa; aka kya aya kiki kəni omoo bi owro ura umura.

³⁸ Yip ekəri Afarisi kəjjire ni sini orii Iyesu rii umura baa ukurho ivu.

³⁹ Ikpara dang Ete ka sani engɛɛ ni, “Inyi Afarisiya dirhi ni utumo ɔsong kəni isong, yip idɔɔ nyi tiri ni uwaa ikyiwi kəni eteting.

⁴⁰ Inyi obobo orokru! Sii Unung nge ekyeni esing ojo kəni idɔɔ?

⁴¹ Yip inyi ma aru sini ewei ni ikyiwi iying imi sini inyi niyo, ikpara dang ikukying nusany napupurhi.

⁴² “Yip okwo nenyi Afarisiya, kii inyi mi Unung nge ima iying bi idɔɔ atarhi bai idɔɔ ani uuma ajajirhi sini inyi se pen kəni ayaa ukylene umura umu sini inyi wrini, yip inyi kata utumo ni iring ubrubru adarhi uwaa Unung. Imi sini inyi tani usaye bai itee ojo dirha usa uman.

⁴³ “Okwo nenyi Afarisiya, kii inyi pri ni uwaa owro ukiki ɔmɔmɔru bi owro utuno Ayaudiya, awaani orokru fony, ufo umumoru bi ize.

⁴⁴ “Okwo nenyi, kii inyi ni kəni ogroɔn sini ana tamo upe nge ni, orokru kasu kyeng bayaa baw kperhi.”

⁴⁵ Opyo avuwa bi idɔɔ avuwa ukperhi ogro, ko yoro Iyesu nge asani, “Avuwa, utira aru bi ikpara sini uku pere uring men.”

⁴⁶ Iyesu ko yoro, “Inyi avuwa ukperhi ogro, okwo ne nyi kany, kii inyi so lorho orokru ikpara uuma sini anabramo ukong, inyi ukarha ikywiny inyi natany mo ani ivu nge.

* 11:34 11:34Ikru bi Igreek ben yen uma uuma

⁴⁷ “Okwo ne inyi, kii inyi vuri aru pere onuo Unung oḡron. Aru sini ekperi nyi mo epyerhimo.

⁴⁸ Kənawo inyi yen asani inyi yoro ni imisini ekperi nyi si. Epyerhi atina Unung inyi ka vura mo oḡron.

⁴⁹ Bekai kənawo, Unung bidɔɔ ukperhi nge aka sani, ‘Ini tumamo ni aru tana onuo Unung kəni ɔno umer ami sini opyo aru bi idɔɔmo anu perhemɔ ama opyo arumɔ igara.’

⁵⁰ Kənawo eyi kukum aru pere onuo Unung sini epyerhimo wro bai ikpa eyesing, nu shoo baya orokru ipyoyen,

⁵¹ bai eyi Abila kya ki eyi Izakariya, aru sini eperi nge ba para unara kəni una Unung. Iku tanany ubrubru, anu waa eyimo kukum havu ipyoyen.

⁵² “Okwo ne nyi avuwa ukperhi ogro, kii inyi karha akpara umu yee ukperhi nge. Inyi ikywiny na raa nyi akarha arusu raa nge.”

⁵³ Ikpara sini Iyesu kuni nge esing ekəri Afarisi kəni avuwa umer ogro Imusa kasu tana uring ubibi bi ikywie ni ubura ikwyi kasu waa nge ni ogyurho uring adedei,

⁵⁴ asu sha uwaa ukpin nge ni iririma sini anushe upere.

12

*Ukwəna beka aru upre eteting
(Imat 10:26-27)*

¹ Ni sini, eshi orokru ususong tuni, asu tee opyoomo, Iyesu kasu pere ni ɔno umer nge noru, aka sa nɔmɔni, “Inyi sa noshong ni edei umer upre eteting Afarisiya use sa orokru ibobomo wurha.

² Akywa yeba amu sini iririma sini afrii anu yee yo, imi sini ini ususo anu kperhi yoo.

³ Kukimo inyi bepere bidɔɔ eting anu kuyo bidɔɔ uyen, imisini inyi bepere iwerhiwe bi ikuu idang anu tanayo ayaya kyaya usoro uboru aki orokru kukum kuwa.

*Aru sini anu kung irung nge
(Imat 10:28-31)*

⁴ “Iku tanany, orokyorom, inyi bekya kung irung aru sini anu Peri inamany, bi ukwyere anabramo usany iririma.

⁵ Ting itananyi aru sini inyi nu kung irung nge; Inyi kung irung aru sini, abakyu pereny ani ikru fennyi nge kidɔɔ igara ura. Iringyo itaniny, inyi kung irung nge.

⁶ Sa ɔno ugyurhu ɔtong mo ese gbuna ikiri ufe upari? Ni kəna Unung sene yuro nge ni ereyingmo.

⁷ Ko ufurhi ikywiny Unung kperhi uremo nge. Bekya kung irung; Imoriny pri imu ushi ɔno ugyurhu.

*Utana opyoo aru iring Unung
(Imat 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

⁸ “Itanany ubrubruwɔɔ, aru sini anuting bi ite orokru a sani ingee ni aru kroo mi nge, Imye ɔno Orokru Inutana bi ite Atina Unung ni ani aru kroo mi nge.

⁹ Yip aru sini aba tiraa nge emye bi ite orokru, anu tiramo nge bi ite atina Unung.

¹⁰ Kənawo aru sini ebepere iring ibibi bi ikwyi ɔno Orokru anu puna nge uyaa nge, yip aru sini aba tana irhing ibibi bi ikwyi Ering Ushisha anasu punamo nge uyaa nge.

¹¹ “Akywa sini orokru bokong nyi ba owro utuno Ayaudiya, kəni eberi aru kyerhe uring adarha ari igumo bekya wure ukanw ni imisini unu yoromo kəni imisini unu tanamo,

¹² kii bakwya dang Ering Ushisha nu mer nwu imasini unutana.”

Ushoshoo obobo ari ima avu

¹³ Opyoo aru bi idɔɔ ushi orokru ka sani engee ni, “Avuwa, tana arupyam akaa ũma ekperi aru sini okpue amam umye.”

¹⁴ Iyesu ko yoro nge, “Orokyoro, iyaa mim ushoo aru kyerhe uring, kii iyaa mim apara ũkaa nyi edei imayen?”

¹⁵ Aka sanomoni, “Inyi sa noshong asha ukany ni ko kina dɛi uwaa ikwyi, kii ofony si ũma sini inyi tuni moo uni ushony ba.”

¹⁶ Aka tanamo ushoshoo wen ka sani: “Abya opyo orokru shuri ikiri nɛgben.

¹⁷ Oko wɔɔ ofo aka sani ũkaa ni, ‘Ikimoyo inisa? Isam ni owro oḡrɔɔ sini inukyo umam nge.’

¹⁸ “Ikpara dang aka sani, ‘Imi sini ini saye, ini verhe ofom nge aka vura ɔkɔkɔ, upurhawɔ inukyo umuram kəni ũma ududumam nge.

¹⁹ Akasa ni ipam ni, ‘Ini akai umura nge, yarinw enyee napany, kpara noshong, asu ra, asu sa, asu kung ididima ukanw.’”

²⁰ “Yip Unung ka sani engee ni, ‘Unwɔɔ obobo! Ni eting yen anu waa ofonw. Nɛchiyen ũma sini utuni nu shoo umu iyaa?’

²¹ “Kənawo ushoo aru sini okwyi ukamo ũma be eyesing, yip oshoo ara ayarha bi ite Unung.”

*Bekya wure ukanw
(Imat 6:25-34)*

²² Ikpara dang Iyesu ka sani ɔno umer nge ni: “Uwɔwɔ Itaniny, inyi bekya wure ni ukikiny, imi sini inyi nura kəni imi sini inyi nu somo bi inamanyi.

²³ Kii ufennyi pri imura, inamanyi kayo ipri ũma usomɔ.

²⁴ Inyi rong ɔnɔnɔng. Ana puramo ana kanamo, asamo ni iboru ukyo umura nge, asamo ni ofo nge: yip Unung kupirimo. Inyi ne pri nyi ɔnɔnɔng ni imimɔru?

²⁵ Iyaa bidɔɔ nyi bidɔɔ uwure nge anushu sai itamo akywa iying nge bi ufer nge?

²⁶ Bushoo inyi nabrany usa animawen, ikisi inyi ku wure ukany ni uparha she sama?

²⁷ "Inyi rong sini ufurho orumo se mere. Ana sirhamo itina ene kyenemo umusomo. Yip iku tananyi, ogumo Isolomon kani imumoru akai umaa dang nge, ese samo nge edei sama usomo ududuma kani ereying bidɔɔ ufurho men ni.

²⁸ Uboshoo kanawo Unung se soro ubung orumo, sini uniben echiye, ikywa akwunamo kidɔɔ ura, anu sane nyee ene pri nge ni usoro nyi sama? Inyi aru larha uyoro!

²⁹ Bi kana bekya wure ukany ni imisini inyi nura kani imisini inyi nusa inyi bekya wure ukany nyi.

³⁰ Kii aru sini enekperhimo Unung bi eyesing mo ese su woro ofo sama men. Ekperiny yoo asani inyi wei sama men.

³¹ Inyi ti uwaa igumo Unung bi ite, kii Unung nu many kukum sama men.

*Utuno ukaadima kya ayaya
(Imat 6:19-21)*

³² "Inyi bekya kung irung, ene eshi arukroo mi nge, kii Ekperi nyi kunegben ni umany ekari igumo.

³³ Inyi gbuna ukaadumanyi nge akaa ara ayarha. Ekyene ukany ipa ufe sini inasu koroyo, ko asani iburayo. Inyi kyo uka aduma nyi kya ayaya umisini unasu kywerawo, owro sini eyi neke baa uyurho adarha nge iyi nasu rayo.

³⁴ Kii owroo sini ukaadumanw nuwo bi upurhawo ikwinw nuwo adarha nge.

*Kyene ukikiny asu sha ukyeba Ete
(Imat 24:45-51)*

³⁵ "Somo sama utina, eshere ifitilany isura ura,

³⁶ kani orokru sini akusha Ete sɔɔ baa owri ipara ubara, kii ikpara sini abakyuba aba kuna ɔgro, anu yee nge ɔgro bakywakywa dang.

³⁷ Agara sini Ete unamo darhimo akusha ukye baa, nukung ididima. Iku tanany ubrubrubwɔɔ arite nu somo sama uwaa usa utina, anu sa agara kiki aka ba mamɔ umura.

³⁸ Agara sini aku sha dang anu me, bodoshoo ni abarating etingyo kii uba uyere itikywa.

³⁹ Inyi kperhi irhing yen nge, asani ari una nu kperhi ikpara sini eyi kyebe unaa anau shere nge aki everhe nge una aara.

⁴⁰ Itɔɔyo inyi ukany nu kyene ukikiny, kii imye ɔno orokru kyebe bakywa sini inyi ne kperhiny ni ekye ba."

*Agara sini anu tiri ikywi ne nge
(Imat 24:45-51)*

⁴¹ Ibitrus ko gyurho nge asani, "Ete, uku tana arumo ɔno umer nwu ushoshoo wen, Kii kukum orokrumo?"

⁴² Ete ko yoro asani, "Nechiyen iyaa ni arite atina aru uyen ubrubrubu kani eser nge, sini ete una nu shere ufe umura agara nge bavuo amamo bidɔɔ kywa?"

⁴³ Agara dang sini ete unaa bosoo anu darha nge asa utina nge negben, anu kung ididima.

⁴⁴ Itaniny ubrubrubwɔɔ, aritee nu shere sama unaa kukum bavuo.

⁴⁵ Ikpara sani ekari agara ka kpara bidɔɔ ikywi a sani, 'Ete unam yo otuturo nge,' Ikpara dang aka kpın ukra uparha eshe agara erime kani agara erere, kasu ra kani usa avuvuna.

⁴⁶ Ete una agara dang keba unung sini onokyoo ni ekye ba kani akywa sini ene kperhi nge. Anu kyerhe nge owowurhu emurhe nge ki eberi aru usang uma ubrubrubu.

⁴⁷ "Agara dang sini ekperhi imisini ete una wei ngeni aka tira nge ukene ukiki, a tira nge usa imisini ete una wei nukung uta uturu ededei.

⁴⁸ Yip agara sini enekperhi nge imisini ete una wei, akasu sa imisini imaa ukra anutaa uturu naji. Aru sini Unung mie napany, anuwaa asani asaa utina napany, aru sini amie epri napany, Unung nuwaa ni asaa utina epri napany.

*Itina Unung nu ku ubana ba
(Imat 10:34-36)*

⁴⁹ "Ibii uturo urawo bi eyesing, asani uwaa miwo una kyusu yirha.

⁵⁰ Ini igara ibaptisma ibibi nge bi item, kani uwure nangang ke kya akywa sini inu tire.

⁵¹ Inyi ku woro ofo ni iku uyari ikywi ba be eyesing? Isayo kana, iku tananyi, iku ubanawo ba

⁵² Bai ukaimen orokru nu shoo ɔtɔng bi unamo anu bana ating ite ni opyo, ara taru nu ting ite ni ara pari. Ara pari ni ting ite ni ara taru.

⁵³ Anu bana, ekperi nuting ite ni ɔno, ɔno nu ting ite ni ekperie akwa nuting ite ni ɔno, ɔno nuting ite ni akwaa, akwekyerhe nuting ite ni abara nge, abara nu ting ite ni akwekyerhe nge."

Ukperhi Akywa

(Imat 16:2,3; 5:25,26)

⁵⁴ Iyesu ka sani ekəri ushi orokru ni, **"Inyi bakyu rong umung kutuno bi ure bakywakywa dang inyi kan sani, 'Avra nu kpaa,' akan kpaa.**

⁵⁵ **Akywa sini uwroo ba pya baa ata, inyi kan sani, 'anu sa upara,' akan sa.**

⁵⁶ **Inyi aru pre eteting! Inyi kperhi sini inyi nupere ushoo eyesing nge kani ayaya ayarhi imung. Anu sane nyee inyi ne kperhiny sini inyi nupere enyen akywa amukai men?**

⁵⁷ **"Ikisi inyi nabrany ukywa imisini inamar nivuny?"**

⁵⁸ **Ikpara sini inyi basu kyeng kyany eberi aru kyerhe uring kani eshuwenw. Sunonwoo sini inyi nukyene uwure nyi kani engae bi utira karha okyowonw kyekya ite aru kyerhe uring. Aru kyerhe uring kya naanwu havu arite aranishi, arite aranishi ke lorhonw efen nwu ki uboru eting.**

⁵⁹ **Iku tananw unu kpura ikiri ufe napururhi ko shoo nukuno."**

13

Inyi shere uya nge

¹ Ba akywa dang aru sini ani burha aka tani Iyesu nge asani Ibilatus karha akyu ma apara eperu opyo orokru ari Igalili akywa sini aku ma ikara be ubyen Unung.

² Iyesu ka yoromo ka sani, **"Inyi ku woro ofo asani ari Igalili men epri orokru kukum ni uyawo usi aku kung igara kan?"**

³ **Iku tanany, isayo kana! Inyi bana shereny uyaa okroo Unung nge, inyi kany inyi nu kpoony kukumnyi.**

⁴ **Inyi dirha ni ari atarhi ni ochupari sini igren Isiliyom kpai bayamo eperhemo inyi ku woro ofo ni epri arushoo bidoo Urushelima ni uyawo?**

⁵ **Iku tanany, isayo kana! Inyi bana shereny uyany nge okro Unung nge inyi kany inyi nukpoony kukumnyi."**

Ushosho ushi uwe sini uno sumowo

⁶ Iyesu ka tanamo ushosho wen asani, **"Opyoo aru puri ushi uwee bidoo ovroo upyunung aka kyu ukarha osumo nge ekene pen nge iririma.**

⁷ **Aka sani aru sini aku shaa ekəri ovro nge ni, 'Enyee ataru me nechiyen sini iku ber uwaa usumo ushi uwee wen ise pen mi iririma. Kpawo efen bi ibung ikisi unura owro nge kakawe?'**

⁸ **"Ekəri aru sini aku shaa ovro nge kasani, 'Ete, sherewo enyee eying inu tai ibung ekakəri asa ibung inaa nge.**

⁹ **Ubo sumo enyee ukeba, negben! Ubono sumowo ikpara dang aka kpawo efen."**

Iyesu mi erere ikru awri uwuro Ayahudiya

¹⁰ Opyo awri uwuro Ayaudiya sini Iyesu ku mer bi owro utuno Ayaudiya.

¹¹ Opyo erere nuo bi upurhan sini ering ushari sie ogoru enyee atarhi ni ochupari. Ogomo nge sini ana bra ushine anaa itituku.

¹² Akywa sini Iyesu rie, aka yirha nge keba ka sani nge ni, **"Erere, eshirenw bai udumonw."**

¹³ Aka sai ivu ba yaa, ba kywakywa dang aka naa itituku ko doo Unung nge.

¹⁴ Orokru sini engae ni arite owro utuno ayahudiya ka kung anang nge nagang kii Iyesu mi ikru unung uwuro Ayaudiya. Aka sani orokru ni, **"Awri eten nuwo amu utuna! Inyi ba ebe pen ikru ba awri dang, Inyi ba kya ba awri uwuro Ayahudiya."**

¹⁵ Ete ka yoro nge ni, **"Inyi aru pre eteting! Kukumnyi sene sherenyi inaanyi kani ijaki owro upyerhemo awri uwuro Ayaudiya aya mayo omung?"**

¹⁶ **Erere wen ni ono Ibraim nge, aru sini ishari lorhi nge enyee atarhi ni ochupari me, isayo idima amaa ikru awri uwuro Ayaudiya?"**

¹⁷ Ni sini Iyesu peri kana, kukum aru sini ana waa mo nge ka kung uwaa, uparha eshe orokru kasu me ni uma ukuko sini akusa.

Ushosho ikiri Imusta

(Imat 13:31-32; Imark 4:30-32)

¹⁸ Iyesu ko gyurho asani, **"Igumo Unung ni shoo ne nyee wo? Ini marha yo ni ikimoyo?"**

¹⁹ **Ini kani ikiri imusta ni, sini orokru kpai aya pura bidoo ovroo. Ika mere ko shoo ushi ononung ayaya kata iburu ba anang nge."**

Ushosho Edere ofuru

(Imat 13:33)

²⁰ Iyesu kojo sani, **"Ini marha igumo Unung ni ikying?"**

²¹ **Ini kani edere ofuru sini erere kpai kayene ubre isong umara utaru aka kpin edere ofuru kukum ka fuwa."**

Ogro ushwirh

(Imat 7:13-14,21-23)

²² Akywa sini Iyesu kusu kyeng kyaa Urushelima, aka su mer orokru bidoo apya kani ipyang.

²³ Opyo aru ko gyurho engae ni, **"Ete, orokru sini anu pen ugya asamo ogroo?"**

Iyesu ko yoromo ka sani,

²⁴ “Inyi somo ising nge araa bi ogro ushwirh, kii orokru napany nu waa uraa bidoo anasu bramo.

²⁵ Akywa sini aru una beshine afraa ogro, inyi bakuyu su titing besing asu kuna ekari ogro asu sani, ‘Ete, furo aru ogro.’

“Yip anu yorony asani, ‘Inekperhim monyi ko owro sini inyi kuni nge.’

²⁶ “Akywa dang inyi nu sani, ‘Aru ra asa kani unwoo, umer aru bidoo itira aru.’

²⁷ “Yip anu jo sane nyi ni, ‘Inekperhim inyi ko owro sini inyi kuni nge. Inyi shine ben, inyi aru eteting!’

²⁸ “Utei nuwo kani uraa ere, ba akywa sini inyi borong Ibrahim nge kani Ishaku kadarha Iyakubu kani opyo aru pere onuo Unung. Bidoo Igumo Unung, yip anu inyi kunany besing.

²⁹ Orokru nu kuno bei ipara kani isha aya, kani isha ure, kani isha ata aba akiki urumura ipara bidoo Igumo Unung.

³⁰ Uwe aru sini ani bi utumo anu bamo ite, aru sini anu bi ite anu juro kyamo utumo.”

*Iyesu ka kung okwo Urushilima
(Imat 23:37-39)*

³¹ Akywa dang opyo Afarisiya abi uwroo Iyesu ka sani engae ni, “Shere upen nge kii Iheridus kuwaa uperenw.”

³² Iyesu ka sa nomoni, “Inyi kya sani ava orumo dang ni, ‘Tku kurho ushari ama orokru ikrw echiye kani ikywa. Ba awri uman ataru inu kweri utinam.’

³³ Bikan itsoyo ishoo mi nge ni utinam echiye kani ikywa adarha edere, kii isayo igyang aru pere onuo Unung kpoo bi orowro sai bi Urushelima!

³⁴ “Urushelima, Urushelima, inyi aru pyerhe aru pere onuo Unung ata aru sini atumi mo eberiny ni atari, ni imerhime iwaa utuno onony eberi eying, kani sini akwa onung so tuno onoo onung aframo ni ushong ni, yip inyi no yorony emye.

³⁵ Nechiyen una utunony to owro. Iku tanany ubrubru ni inyi no ojorony emye sai inyi ba sani, ‘Unung ta aru sini abi bidoo utuwa Ete onuo adaduma.’”

14

Iyesu mi aru sini arie ikrw unung uwuro Ayahudiya

¹ Opyu unung uwuro Ayahudiya sini Iyesu kii ura umura bi idoo una opyo orokru Afarisiya, ikuyang kasu kong Iyesu Ikra.

² Opyo aru sini ivar adarhi Ifraa nge murhi kaba bi ite Iyesu.

³ Iyesu ko gyurho ekari Afarisiya kani avuwa ogro Imusa, “Ogro mi apara ni ama ikrw awri uwuro Ayahudiya?”

⁴ Yip aka shywimo nge na kprukpring, ikpara dang Iyesu ka pyaa amaa ikrw kasani engae ni akyya.

⁵ Ka kwere Iyesu ka gyurho ekari orokru asani, “Araruny boshoo ni onoo nge ko inaa imu sini ikpii bi idoo igara unung uwuro Ayahudiya inyi nasu worony nge ba kywakywa dang?”

⁶ Akana bramo uyoro nge.

Iyesu mer sini unu kpara ukanw ne kwerh

⁷ Nisini Iyesu rii ekyeng sini abarhimo, ikuyang kuworo owro ukiki orokru. Aka tana mo ushosho wen:

⁸ “Akywa sini araru ba barhanw ura umura ipara ubaraa bekya ya kiki bi owro orokru, inu she ushoo asani abarhi opyo aru sini eprinw ni imimoru,

⁹ Ekari aru sini abarhiny anu ba asani onwo ni, ‘Ushine ama orokru wen owro ukiki.’ Ikpara dang, unu kung uwaa aya kiki bi utumo.

¹⁰ Kanawo aba barhanw, kya ya kiki bi utumo, kii aru sini abarhiny ba ba anu sani onwo ni, ‘Orokyoro, shine ba bi owro agyagyang.’ Kina nu manw imumoru bi ite uparha eshe ekyeng sini inyi kiki kani onoo.

¹¹ Kii kukum aru sini aba kpara ukaa ayaya anu roo ne kwerh, aru sini aba kpara ukaa ne kwerh anu kpara nge ayaya.”

¹² Iyesu ka sani aru sini a barhi nge ni, “Uba waa ubarha orokru ura umura awri ko umura ure bekya barha orokyoronw, ko arupyanw ko oforonw, ko onogronw, ko aru ufe iyoyow nu nwo. Uba sa kana, anu shu barhanw ukamo, akpuranw.

¹³ Uba waa ubarha orokru ura umura, ubarha ara ayarha, ogoru, aru sini anabramo ukyeng kani ofow,

¹⁴ inyi nupen onuo adaduma. Kii edei orokru men anasubramo ukpuranw. Unung nu kpuranw unung ushine aru shoo nashisha eyesing.”

*Ushosho Ipara Irire
(Imat 22:1-10)*

¹⁵ Ni sini ereying bi idoo aru sini aku ra umura kani engae kung kana, akasani Iyesu ni, “Unung ta aru sini anu ra umura ipara bi idoo igumo Unung onuo adaduma.”

¹⁶ Iyesu ka sani engae ni, “Opyo orokru ku tuno sama usa ipara irire akywa dang akabarha orokru napany.

¹⁷ Akywa sini ikpara ipara fwa aka tuma agara nge akywa tana aru sini abarhi mo ni, 'Inyi ba kii ekywere ukene umura.'

¹⁸ "Ekyeng sini abarhi mo kukummo eye ying ka su tana nge imisini isi imo nasu bamo ba. Ari itite ka sani, 'Ingeei rei owro, itoooyo ingee ye pyerhe yo orong. Iku sorhonw kparam afraa nge.'

¹⁹ "Opyo aru kasani, 'Irei inaa utina atarhi iwa kyam umarhayo wo we. Iku sorhonw kparam afraa nge.'

²⁰ "Kənawo opyo aru kaa, ka sani, 'Ikpari ubara wo we kaimen inabram uba ba.'

²¹ "Ekəri agara ko juro baa aba atana Ete unaa sini imosi. Ete una ka ta anang, kasani agara nge ni, 'Kya na gbrugbram ekyeng bi ututura kəni uususə apya, ayirha ara ayarha, ogoru kəni ofow adarha aru sini ana bramo ukyeng.'

²² "Agara ka sani, 'Ete, imisini utani ni aru sa aru sayo, yip owro shushoo.'

²³ "Ete una ka sani agara nge ni, 'Kuno akywa bidoo itira kəni idoo apya asa orokru ni aba, aki unam tire.

²⁴ Itanany, ko ereying sini a barhi nge anasu rene nge umura iparam.' "

Ura Ukro Iyesu Ngee
(Imat 10:37-38)

²⁵ Ushi orokru napany aku kyeng kəni Iyesu, ekə tere ka sani oməni:

²⁶ "Aru sini eye ba eberim kana tira nge ekperi nge, kəni akwaa, kəni onoo, kəni arupya, kəni oforo nge, adarha ikuru ukaa nge ese maa ushoo onoo umər mi nge.

²⁷ Kukum aru sini ana kparange agara nge okro mi nge ese maa ushoo onoo umər mi.

²⁸ "Asani araru bidoonyi waa vura una ayaya. Ana su kiki epyerhe orong ikimoyo ekəri una nushu ra, kii anu ni akai ufe sini unu maa uvurawoo?

²⁹ Kii aba nuwa atari ikpa uvura akana brayo ukywerewo kukum aru sini oborowo anu sinanw.

³⁰ Anu sani, 'Orokru wen ti ikpa uvura akana brayo ukywere.'

³¹ "Adarha nge akina ogumo nge nu waa ukya uraa ni opyo ogumo. Akana kiki epyerhe kii engeei nu bra usa uraa ni aru sini ani orokru usong isipari kəni engeei ari usong atarhi?

³² Obo orong ingee nasu braa, anu tuma atina aya darha awan ogumo akywa sini eshishi ki ikakarha ogyurho nge imusa uyari ikywi.

³³ Kənawo, kukum aru sini abana woro nge ikywie nge ni imisini aniyoo ese maa onoo umər mi nge.

Unuo kəni uyen

(Imat 5:13; Imark 9:50)

³⁴ "Unuo nu uduma, yip upupuwa nge be kywerewo anu sa nenyee ukojo sa napupuwa?

³⁵ Usamo ni uru utina nge bi ibung ko asa uma ufono; anu kuna anira nge.

"Aru sini obo shoo ni atung ukung nge, akung."

15

Ushosho Atam sini ovriyo
(Imat 18:12-14)

¹ Opyo unung aru yirha ogon kəni aruya napany kaba tuno ekəkəri Iyesu nge awa kuwo.

² Yip Afarisiya kəni avuwa umər ogro Imusa kasu tana uring atata asani, "Orokru wen ku yirha aruya asu ra umura kəni omoo."

³ Ikpara dang Iyesu ka tana mo ushoshosho wen asani:

⁴ "Asani araruny ni Atam ukuma nge eying bi idoomo ko vroyo. Anasu shere nge uparha eshe isi echetarhi ni echetarhi bo rumo akya upyerhe Atam sini ovruyo kekya akywa sini anu penyoo?

⁵ Aba penyoo, anu saayo baya uvu asu me

⁶ waa sini aba ba uduna, anu tuno orokyro nge kəni aru iyoyow ne nge katanamo ni, 'Inyi shem nge ume; kii ipen Atam mi sini ovruyo.'

⁷ Iku tanany ushooyo wurha anu pri nu ume kya ayaya aruya eying beshere uyaa nge ni ari ise echetarhi ni echetarhi aru sini akpari asani imo nashisha, ana waamo shere uya nge.

Ushosho ufe sini uvrimeo

⁸ "Ko asani erere ni ikiri ufe atarhi nge uying ko vrowo nge. Anasu taa uyen, eyerhe ekəri una epyerhe noshong kekya akywa sini anu rowo?

⁹ Akywa sini obo rowo, anu yirha orokyoroo kəni ari iyoyow ne nge kasa ni omə ni, 'Inyi shem nge ume; Kii irong ikiri ufem sini ivriwo.'

¹⁰ Iku tanany, ushooyo wurha, ima ofofuru yoo eberi atina Unung kya ayaya baya aruya eying sini eshere uya nge."

Ushosho onoo sini ovrie

¹¹ Iyesu ko suno nge ni utanamə asani, "Opyo orokru sini ani onoo apari nge nuwo.

¹² Araji kasani ekperi nge ni, 'Ekperi, mam imisini ini imye bi idoo umanw.' Kənawo aka kaa mo umaa.

¹³ “Bidoo anawri naji, arajaji ko tuno sama kukum, eshere una nge akyaa opyo apya ki ikakarha bi upurha wo asarhi uma nge no kukum bi ukiki sini usawo uduma.

¹⁴ Sini ekyweri usarha uma nge kukum, ihywung ka kpaa nagang be ekari ibung sini onuo kukum. Ikpara dang ihywung ka raa nagang bi sini asaa ni imura nge.

¹⁵ Uwowo aka kya aya waa utina owro opyo onoo apya, ekari onoo apya ka tuma nge kya owro aya su upiri nge ugrii.

¹⁶ Akawa asani ingee na ara umura ugrii oshuro, ekene pen nge aru maa iririma.

¹⁷ “Nisini ojuri baa bidoo ukaa, aka sani, ‘Agara aru usa utina ekperim gbrii ni umura ura aparha eshe, imye we bi upen ihywung we perem!’

¹⁸ Ini shine kya eberi ekperim asani nge ni: Ekperi, Iya Unung nge [ara yaya] akyu uyanw.

¹⁹ Nechiyen ise mam ayirham ni ononw; kparam kani ere ying bidoo agara utinanw ni.’

²⁰ Ikpara dang ekoo shine ko juro kya owro ekperi nge.

“Yip sini eshi kikakarha ekperie ko roo akung okwo nge; oko gyo atara aya kakon nge asu upyoo igon.

²¹ “Ekari onoo kasani enggee ni, ‘Ekperi, Iya Unung nge [ara ayaya] akyu uyanw. Nechiyen ise mam ujo yirham ni ononw.’

²² “Yip ekperi nge ka sani agara nge ni, ‘Inyi sa nagbrugbram! Okom igbe irire ba igyigyang osomo nge. Inyi somo nge imaa ba ani ivu osomo nge ataka bi ifraa.

²³ Inyi yokong onoo inaa sini amumurhi ba aru waa. Aki aru sa ipara ara sama.

²⁴ Kii onom wen kpoo bakywaa nechiyen ujo su fer; ovrie bakywa nechiyen epen nge.’ Kənawo oko sunomo nge ni ipara.

²⁵ “Nisini aku sirha kana onoo okokong nge ni kya orumo. Akywa sini oto iyoyow ni una, aka kung ukra sama kani aya.

²⁶ Uwowo aka yirha opyo agara ogyurho nge asani, ‘Ikimoyo iku kyeng ben?’

²⁷ Ekari agara ka sani enggee ni, ‘Arupyanw nge ojuro ba una, ekperinw kawa onoo inaa erere kii osoo akru.’

²⁸ “Ooo okokong ka kung anang nge nagang atira nge uraa una. Ekperi nge ko kuno ba asu sorho nge.

²⁹ Yip oko yoro ekperi nge a sani, ‘Rong! Kukum enyee men iku sanw utina ko ni ying ise mumarham utee ogrown. Ikimoyo umim? Ko ni iying

use marhanw umam ananama aki iwa ara asa ipara kani orokyorom.

³⁰ Uwowo ni sini ononw wen, aru sini asarhanw sama nge bi owro erere ukakae, osoi, ukawaa onoo inaa erere!’

³¹ “ ‘Onom’, Ekperi nge ka sani, ‘ko ikini ikpara uni kani emyee, kukum imisini iniyoo inwoyo.

³² Yip ini idima oshoo igyang aru si ipara asu me, kii arupyanw kpoo bakywaa, nechiyen ani akru; ovrie, yip nechiyen epen nge.’ ”

16

Ushosho arite usang ubrubu

¹ Iyesu ka tana onoo umer nge ushosho wen: “Opyo aru ufe nuwo aru sini ani arite atina nge sini aku roo sama nge. Yip akaba tana nge asani ekari agara ku sarha nge sama nge.

² Kənawo aka yirha nge ogyurho nge, ‘Ikimoyo ye sini iku kung bi ikywinw? Tanam kukum sini uku kyeng ni utunaw, kii una su shinw arite onoo utina nechiyen.’

³ “Ekari arite atina kasa ni ukaa ni, ‘Ikimoyo ini sa nechiyen? Aritem waa karhami ukyeng ni utuna nge imye isam ni ikruu nagang imuwro, ojo kung uwa usorho.

⁴ Ikperhi imasini inu saa sini, akywa ukyeng ni utunam bekwyereyo, orokru nu yirham bidoo ipyang mo.’

⁵ “Kənawo aka yirha kukum aru sini okong aru sama uta eyeyiny. Ko gyurho aritee, ‘Nenyee wo ukong aritem?’

⁶ “Aka sani, ‘Odum usong ise echetarhi umi enyee.’

“Ekari arite ka sani nge ni, ‘Yirha uyaa usha utanw we, kiki kaimen oworo ni usong isi inarhi ni otong.’

⁷ “Ikpara dang oko gyurho aru mang pari, ‘Unwo kanw nenyee wo uta sini ukong?’

“ ‘Oko yoro asani, abuu ukuma uying umi ikiri ogro.’

“Ekari arite kasani enggee ni, ‘Yirha uyaa usha utanw we terewo asani usong isi ochupari.’

⁸ “Ekari aru ufe ko doo ekari arite atina usang ubrubu kii eyen eser nge. Kii aru eteting men epi ni eser bi ukikimo kani opyomo ni aru uyen

⁹ Iku tanany, inyi sa utuna ni ukaa adumanyi umi eyesing epen ukany orokyo-ro, kii akywa sini ukaa adumanyi umi eteting ba kyu kywere wo, anu yirhany bi una ushishaa bayaya.

¹⁰ “Aru uyen ubrubu bi ani ima ajaji anujo uyen ubrubu bi ima irire, aru

sang ubrubru nge bi ima ijiji kanawo aru sang ubrubru nge bi ima irire.

¹¹ Kanawo inyi ba sany ni uyen ubrubru nge bi kyeng ni ukaa adima eyesing nyi, iyaa nu yoro umany ukaa adima ubrubru?

¹² Kanawo inyi ba sany ni sa ubrubru ni uma orokru, iyaa nu many imisini ini nyi?

¹³ "Baa agara sini anu sa utuna arite aparti. Kii anu atira nge ere ying awaa ere ying, ko oyoro ni ere ying abyerhe ere ying. Inyi se many ukroo Unung nge awaa ufe ba kywa eying."

¹⁴ Ekari Afarisiya aru uwaa ufe, ka kung kukum uring men kasu sina Iyesu nge.

¹⁵ Iyesu ka sani moni, "Inyi mo inyi ni aru sini ese waa uyen orokru ni inyi na ashisha, yip Unung kperhi ikywiny nge. Imisini orokru weiyo nagang iyoyoyo Unung na waa nge."

¹⁶ "Ekari ogro Imusa kani imisini aru pere onuo Unung wari yoo orokru ku sa utina nge kyeba ba akywa sini Iyohana bii. Wroo bakywa dang, aku tana iring ididima imi Igumo Unung, kukum orokru kasu somo ikywi nge kekya uraayo."

¹⁷ Inu sayo iraa nge asani eyesing kani ayaya ovroyo ni ani irhing ajaji bi idoo ogro Unung nu taa ikruyo.

¹⁸ "Aru sini aba shirha eree olorho ubara esheshe erere asa uya [uya uyari ni ere araru.] Kanawo orokru sini olorhi ubara erere sini erime nge shirhi nge asa uya [uya uyari ni ere araru.]*"

Ushosho aru ufe kani Ilazarus

¹⁹ "Opyo aru ufe nuwo aru usomo uma ufe ususeng aki bidoo ukung ididima kukina unung."

²⁰ Bo onuo unaa opyo aru sorho nuu sini ayirhi utowa nge ni Ilazarus kukum inama nge anuru yo

²¹ asa waa asani engge pen umura ekari aru ufe sini uku kyurha mo bi ibung ara. Ko ava kamo ber urene anuru nge.

²² "Akywa ka ba sini ekari aru usorho ko kpoo. Atina Unung ka ba kpaa nge okyo ba ikwo Ibraim kya ayaya. Ekari aru ufe kaa ko kpoo ekə mine nge."

²³ Ipa a ka kyayo owro aru ukpo akasu kung igara. Sini ani bi idoo igara ekə pyerhe ayaya ko rong Ibraim nge kyaa ki ikakarha, Kani Ilazarus nge bi ikwo.

²⁴ Ekari aru ufe ka yirha nge asani, 'Ekperi Ibraim, kung okwom atuma Ilazarus nge aki oturo ikywi ani ivu bi idoo omung otomom erime nge, kii ini bi idoo igara bi ura wen.'

²⁵ "Ibraim ko yoro nge asani, 'Onom, dirha akywa sini uni akru beyesing uyirha uma ududuma Ilazarus ka yirha uma ubibi, yip nechiyen epen uyari ikywi nge ben unwo usho bidoo igara."

²⁶ Ekywere kukum kan, ukwoo urure nuwo abara ting aru, aki aru sini awa kya owrony ba eberi aru ana bramo kanawo araruny na su braa ubro ba eberiny kyeba eberi aru.'

²⁷ "Ikpara dang ekari aru ufe ko yoro asani, 'Iku sorhonw, ekperi Ibraim, tuma Ilazarus nge kya ki una eksperim,

²⁸ kii ini aru pya nge otong. Tana nge akywa aya woo mo atung, kii karha akyaba bi owro igara yen kamo.'

²⁹ "Ibraim ko yoro nge ni, 'Imusa kani aru pere onuo Unung nuwo kani omoo. Akun imi sini aku tanamo.'

³⁰ " 'Aka sani, O-o, ekperi Ibraim, yip araru sini okpue be shine akywa eberi mo anu shere uya nge.'

³¹ "Yip Ibraim ka sani nge ni, 'Aba na kumo Imusa nge kani aru tana onuo Unung, ko araru sini okpue be shine akyaa aya tanamo anasu yoromo nge.'"

17

Umer bi ikywi upuna uya kani uyoro (Imat 18:6-7,21-22; Imark 9:42)

¹ Iyesu ka sani onuo umer nge ni: "Uma sini unusa orokru uya kyeba, yip okwo ni aru sini asimo uba."

² Inu pri olorho nge utari uko bi umrwo efen bidoo irong irire nisini anu sa ere ying bidoo onoo ajajirhi men akyi aya.

³ Inyi sa noshong ni ukany.

"Arupyanw ko oforonw ba sanw uya, uwoo nge atung, ebe shere uya, upuna nge uyaa nge."

⁴ Ko abada sani asanw uya asi iten sara ba wri. Oko juro ba obo sorhonw asi iten sara asani 'Engge shere uya,' itooyo upuna nge uyaa nge."

⁵ Ekari onoo umer Iyesu ka sani Ete, "Jo saa aru uma ubrubru aru nge!"

⁶ Ete ko yoromo asani, "Inyi boshoo ni uma ubrubru nge naji kani ikiri imusta ni (ikiri imusta ini animaa kani ikiri ikpong ni), inyi nusani okru ushi ukumo wen ni, 'Yere ukanw ben aya pura ukanw bidoo irong irire,' unu kuny asa imisini inyi sini usa."

⁷ "Asani ararony ni agara nge sini akuwroo ko akushaa atam. Akywa sini obo soo anu shusani agara nge ni, 'Ba kaimen ba kiki ara umura?'

* 16:18 16:18 Uya ben yen ni uyari ni ere araru ko erime araru

⁸ Anasu tana nge kəna, anu sani, ‘Somo uma utina, ekyenem umura aki ira asa; ikpara sini ibe kywere unwo kanw ũka ra asa.’

⁹ Anu sa ekəri agara nge ija kii asi imisini atani nge ni asaa?

¹⁰ Kənawo kany. Ikpara sini inyi basa kukum imisini atany inyi sa, inyi nu sani, ‘Aru ni agara mo; itooyo aru sa utina aru.’ ”

Iyesu mi orokru atarhi sini oku udumo ukong ikru

¹¹ Nisini Iyesu ni bi ũtira ukyya Urushe-lima, aka fwa amarha ibung Igalili kəni Isamariya.

¹² Nisini aku raa opyo apyang, opyo orokru atarhi sini oku udumo ukong ka darha nge. Aka ting bi ikəkarha

¹³ ka yirha nge ayaya, “Iyesu, Arite, kung okwo aru!”

¹⁴ Akywa sini erimo, aka sani, “Inyi kya yen ukany eberi ogoku ubyen Unung.” Nisini aku kyeng kyamo, ekə pen ikru.

¹⁵ Nisini ere ying bidoo mo, rii ingee pen ikru, oko juro asu doo Unung nge ni ihywi ayaya.

¹⁶ Aka kpaa okpukpuro ni orung bi ite Iyesu asaa ija. Orokru wen ni ari Isamariya nge.

¹⁷ Iyesu ko gyurho, “Sa ara atarhi mo epen ikru kukum? Eki uparha eshe ere ichetarhi?”

¹⁸ Ba aru sini ojuri ba aba doo Unung nge sai ekyeng wen?”

¹⁹ Ikpara dang aka sani nge ni, “Shine akyanw; ũma ũbrubrunw manw ikru.”

*Ukye Ba Igumo Unung
(Imat 24:23-28,37-41)*

²⁰ Upyo unung Afarisiya gyurhi Iyesu nge ikini ikpara yo Igumo Unung kyeba, Iyesu ko yoromo asani, “Ukyeba Igumo Unung isayo irima sini orokru nu rong ekperhi asani iba ba,

²¹ ko orokru sani, ‘Inye ben,’ ko ‘Inya ban,’ kii Igumo Unung ni bidoo nyi.”

²² Ikpara dang Iyesu kasa ni ooo umer nge ni, “Ekəri akywa yeba sini inyi nu waa urom, ooo Orokru bi igumo, ko awri eying, yip inyi na su rong yo.

²³ Orokru nu tanany ni, ‘Awa ban!’ Ko ‘Ewe ben!’ Inyi be kya kuno kyaa aya su ting kroo edei mo nge.

²⁴ Kəni sini uyen iyeyerhi avra se ta uyen kya ayaya bai iyen isha kekya inyan isha kəni ooo orokru nushoo bidoo awrie.

²⁵ Yip bi itee itooyo anu shi igara ededei havu ipyoo yen ujo tiramo nge.

²⁶ “Kəni ushoo yo bakywa Inuu ni, kənawo inu shoo bakywa ooo Orokru.

²⁷ Orokru ku ra, asu sa, asu ulorho ibara kəni ũma ibarha ke kya unung sini Inuu rii ũgoru omung urure. Ikpara dang ugyang ka ba pyerhemo kukum.

²⁸ “Ine mer kəni bakywa Ilitu ni. Orokru ku ra, asu sa, aku ree asu gbuna, aku pura asu vura.

²⁹ Yip unung sini Ilitu sheri Isodom nge, Unung ka sa ura kəni itari ura ka kpaa ba ayaya kə pyerhemo kukum.

³⁰ “Inu shoo neme kən ba awri sini ooo orokru nu kuno.

³¹ Ba wri dang aru sini ani bi ũsoro ũboro, oshoo ni umaa bidang, ebe kya shuro asani ingee weyeremo. Kənawo, aru shoo kyu orumo bekya juro baa ukpara iririma bi una.

³² Inyi dirha ni imisini isi ere Ilitu nge!

³³ Aru sini aba waa usha ofo nge, anu taa yo, Yip aru sini aba taa ufer nge anu penwo.

³⁴ Itaniny ni eting dang ara pari nu yuyari bi ipro; anu kpaa ereying eshere ereying.

³⁵ Erere apari nusu ko bi ũtari bi owro eying; anu kpaa ereying ekə shere ereying.”

³⁶ [Erime apari nusu wro bi orumo anu kpaa ereying eshere ereying.*]

³⁷ ooo umer nge ko gyurho nge, “Ete, bi ubewo anu sa inyen ima nge?”

Iyesu ko yoro mo asani, “Owro sini ukung inama nuwo upurha wo ulobung se tuno nge.”

18

Ushosho erere okro kani aru ukyerhe ũring

¹ Iyesu tani ooo umer nge ushosho wen ekə eyen mo ni asu sorho Unung ko kina akywa, ebekya woro ikywimo nge.

² Akani: “Bi opyo apya aru kyerhe ũring nuwo aru sini ana kung irung Unung ko asani adirhi ni araru.

³ Erere okro nuwo bi ekəri apya dang, akasu kyer eberi nge asu sorho nge, ‘Ani eyen ũbrubru bi idoo mo kəni aru sini atie bi ite.’

⁴ “Kii ho opyo akywa atiri nge yip ba akurha nge akasa ni ũkaa ni, ‘Koni sini ina kum irung Unung, ina dirham ni orokru,

⁵ Yip erere okro wen ku wurem, inu ri imisini ini sa akyi epen ũbrubru, aki eshere uber uwurem nge!’ ”

⁶ Ikpara dang Ete kasani, “Inyi kung imisini aru kyerhe uring usang ubrubru nge peri.

⁷ Akani Unung nasu kpura nge aru sini oworimo ubrubru, aru sini aku tei nge eting kani awri? Unung nu bura akywa owro uyoro usorho moo?

⁸ Iku tanany, Unung nu kpura nekakərhe. Yip ikpara sini Ono Orokru bo juro, anu darha uma ubrubru nge bi eyesing?”

Ushosho Ubafarisi Kani Aru Yirha Ogon

⁹ Iyesu ka tanamo ushoshoo wen: opyo aru sini atirikywi ni ukamo nimu ni nashisha ana kparamo uparha eshe orokru bi onuo iririma,

¹⁰ “Ererime apari kii usorho Unung bi idoo ubyen Unung, ereying ni Afarisi awan aru ni aru yirha ogon.

¹¹ Ekəri Afarisi ka shine asu sorho Unung bi ikywie ani, ‘Unung, Isi ija ni isam kani uparha eshe orokru ni, kii isam eyi, isam ere eteting, isam aru uyari ni erere araru. Isanw ija kii sam kani aru yirha ogon wan ni.

¹² Ise kusoro ni pari bidoo awri eten-sara, kukum imisini ibe pen ise ma iying bidoo atarhi.’

¹³ “Yip aru yirha ogon ka shine atiting ki ikakarha. Akyana bra ushwe ikra oro ayaya, yip akasu kra ikou nge ani, ‘Unung, kung okwom kii ina aruya nge.’

¹⁴ “Itanany, ekəri aru yirha ogon wen ban ni Afarisi ojuri kya uduna ni eme sini epen uyirha be eberi Unung. Kii kukum aru sini aba kpura ukamo ni imo ni iririma Unung nu shuro ni onu bi ibung, aru sini aba kpura ukamo ni imo samo bi onuo iririma Unung nu shwemo ayaya.”

Iyesu tii onu ajajirhi onuo adaduma (Imat 19:13-16; Imark 10:13-16)

¹⁵ Orokru kusu kong onomo ba eberi Iyesu aki apyamo atamo onuo adaduma. Nisini onu umer nge rii kan, aka tanamo uraa nge.

¹⁶ Yip Iyesu ka yirha ekəri onu ajajirhi ke ba eberi nge asani, “Eshere onu ajajirhi aba eberim, ebe kya karhamo nge, kii igumo Unung ni imi edeimo yo.

¹⁷ Iku tanany ubrubruwaa, aru sini abana yirha nge igumo Unung kani onu ajaji ni anasu raa nge yo ishishaa.”

Aru imavu Kani Igumo Unung (Imat 19:16-30; Imark 10:17-31)

¹⁸ Opyo ari igumo ko gyurho Iyesu nge, “Avuwa agyagyang, inu sa ikimoyo epen ofo Ushishaa?”

¹⁹ Iyesu ko yoro nge, “Ikisi uyirhim ni ara agyagyang? Baa ara agyagyang sai Unung eyeyie.

²⁰ Ukperhi ekəri ogro nge: ‘Bekya yari ni ere araru, unasu perenw araru, unasu sanw uyi, bekya tana upre eteting bi ikywi araru, ma ekperinw kani akwanw imimoru mo.’”

²¹ Ekəri orokru kasani, “Kukum uma men ikywere usa kana wroo sini ini anagyang.”

²² Nisini Iyesu kung kan akasani engge ni, “Ima iying shushoo sini utani usa. Gbuna kukum imisini uniyoo ama araa-yarha ekəri ufe, unu pen imavu bayaya. Ikpara dang uka ba okro mi nge.”

²³ Nisini akung kan, ikywie ka burayo, kii ani ima avu nge napany.

²⁴ Nisini Iyesu rii ikywie burayo akasani, “Ini iraa nge kani ikinni aru imavu raa igumo Unung!

²⁵ Kii inu pri asani Irakumi nuworo bi idoo igara anumra nisini ari ima avu nu raa igumo Unung.”

²⁶ Aru sini akung irhing yen oko gyurho asani, “Nechiyen iyaa nu gya?”

²⁷ Iyesu ko yoromo, “Imisini orokru nabraa usa, Unung nubra usayo.”

²⁸ Ibitrus ka sani nge ni, “Aru shere kukum imisini aru niyo nge ko kro nwoo!”

²⁹ Iyesu kasani omni, “Iku tanany ubrubruwaa, baa aru sini anu shere unaa nge ko ere ko arupya ko oforo nge ko aru ubyere nge ko Onoo beka igumo Unung,

³⁰ sini anasu yirha nge napany eprimo kana bi ipyoo yen epen ofo ushishaa bi ipyoo ukye ba.”

Utana Umang Taru Sini Iyesu Tana Edei Ukpo Sini Inge Nu Kpoo

(Imat 20:17-19; Imark 10:32-34)

³¹ Iyesu ka kpai onu umer nge ara tarhi na pari dang kyaa ishiying ka tanamo, “Aru ye kyamo Urushelima. Kukum imisini owori baa onuo aru pere onuo Unung beka Ono Orokru nu tire.

³² Anu maa bavu aru sini enekperhimo Unung. Anu sina nge, atira nge, ataa ekpe.

³³ Anu kraa epere nge. Bawri umang taru anujo shine.”

³⁴ Yip onu umer nge kyana kperhimo iririma bi idoo umamen. Kii Unung swimo nge ni ekəri ikuri iring, kanawo ekyene kperhimo imisini Iyesu ku pere.

Iyesu Mi Ofow Aru Sorho Ikru (Imat 20:29-34; Imark 10:46-52)

³⁵ Nisini Iyesu tekyu ufwa Ijeriko ofow kiki bo nuwo utira asu sorho.

³⁶ Nisini akung ushi orokru ku woro, oko gyurho ikimoyo ikusa.

³⁷ Aka tana nge ni, "Iyesu ari Inazaret nge aku woro."

³⁸ Ekə yee ihywi ayirha nge, "Iyesu, ɔno Idouda, kung okwom!"

³⁹ Aru sini ani bi ite ekəri okyoro ka tana nge uraa nge asani ashwi, yip ekə yee ihywi nagang, "ɔno Idouda, kung okwom!"

⁴⁰ Iyesu ka ting kasani okong ekəri orokru ba eberi nge. Nisini abii iyoyow, Iyesu ko gyurho nge,

⁴¹ **"Ikimoyo uwai ni isanw?"**

Oko yoro nge asani, "Ete, iwei ujo rong owroo."

⁴² Iyesu kasani nge ni, **"Nechiyen rong owro! Uma ubrubrunw manw ikrū."**

⁴³ Ba kywakywa dang akasu rong owro ko kroo Iyesu nge, asu dɔɔ Unung nge. Nisini kukum orokru rii, oko dɔɔ Unung nge ukamɔ.

19

Iyesu kani Izaka

¹ Iyesu ka raa kasu woro bidɔɔ Ijeriko.

² Opyo orokru nuwo utowa nge ni Izaka. Engɛɛ ni ogumo aru yirha ufe ogon, oshoo ni ima avu nge.

³ Aka waa urong kii iyaa ni Iyesu. Ana braa urong Iyesu nge bidɔɔ orokru bekai sini ani ekwekwi.

⁴ Aka ting kyaa ni ite ka kirha ushi uwee, bi onuo utira sini Iyesu ku kyeng nge akuwaa uroo.

⁵ Akywa sini Iyesu fuwi ekəri owro. Oko gyo ikra oro ayaya ka sani nge ni Izaka shuro ne nekəkərhe kii ini shuro ŋnanw echiye.

⁶ Izaka ko shuro nekəkərhe ka yirha nge kidɔɔ unaa ni ofofuru.

⁷ Ni sini orokru kukum erii kəna akasu pere ni opyomo ka sani, "Akyaa ushuro bi una aruya."

⁸ Izaka ka shine atiting ka sani, "Ete, ini ma ara ayarha usari imi sini iniyoɔ. Aru sini ira ne nge ini kpura nge asa inarhi ure imi sini iyirhi."

⁹ Iyesu ka sani nge ni, **"Echiye oforo ba udunanw, kii orokru wen kaa ɔno una Ibraim nge."**

¹⁰ Kii **Imye ɔno Orokru bii upyerhewo asa oforo, okyo imi sini ivriyo."**

Ushosho ufe

(Imat 25:14-30)

¹¹ Aku kyeng ba iyoyow ni Urushelima, ekəri orokru sini aku kuwo kasu worofo a sani akywa sini imo ba kya Urushelima akywakywa dang igumo Unung nu tikpa, aka tanamo ushosho.

¹² Ikpara dang aka sani omɔni: **"Opyo orokru nuwo ari igumo akyi okyoro ki ipyii ibung kikəkərha aya yirha igumo ikpara dang ko juro baa."**

¹³ **Aka yirha agara nge atarhi amamo ufe sini ayirhi ni imina*ikiri iyiyeng asani inyi tere avu nge kyekya ujuro bam."**

¹⁴ **"Ekəri ara pya na waamo nge aka tuma atina okroo ngeɛ a sani, 'Aru na waamo orokru wen oko igumo aru.'**

¹⁵ **"Akywa sini aya yirhi igumo ko sɔɔ, aka tuma uyirha agara sini amimo ufe. Oko gyurhomo awaw kperhi ikimoyo epen haya ufe sini amimo."**

¹⁶ **"Aru sini ovo ite uba, ka sani, 'Ete, ikiri ufe sini umim iteri avu nge kəpen atarhi bayaa.'**

¹⁷ **"Ete una ka sani nge ni, 'Agaram agyagyang, usa neghen bekei sini uyen ubrubru bi ima ijiji imanw igumo apya atarhi.'**

¹⁸ **"Agara umang pari nge kaba, ka sani, 'Ete una umim ikiri ufe ikə itere avu nge kəpen ikiri itong bayaa.'**

¹⁹ **"Ete una ka sani nge ni, 'Imanw igumo apya ɔtong.'**

²⁰ **"Opyo agara kaba ka sani, 'Ete una, yirha ikiri ufenw, ilorhi ba ani utugbe kɔɔ."**

²¹ **Ikung irung nwu bekai sini usang aduma. Use kpaa ɔwroo sini use kyonw nge, akana ɔwroo sini use puranw.'**

²² **"Ete una ka sani nge ni, 'unwo agara ebebi, Ini kyanw iring ni imisini uperi. Uyoni ise kpaa imi sini ise kyom, akana imi sini ise puram?'**

²³ **Ikisi uno kyonw bi una kyu ufe, Iba sɔɔ bi ikpara nge iba yirha ufeɛ kani ara yaa nge?'**

²⁴ **"Ete una ka tana aru titing burha a kani, 'Akarha ikiri ufe dang nge bavuo ama aru shoo ni ikiri atarhi nge.'**

²⁵ **"Aka sani nge ni, 'Ete una, ani Imina atarhi nge!'**

²⁶ **"Okɔ yoro ka sani, 'Iku tana nyi aru sini ani ŋuma nge anujo maa nagang, aru sini asaa niyoo anima sini aniyoo anu karha nge."**

²⁷ **Aru sini ana waamo emye ni igumo, inyi komo ba ben epyerhemo bi item."**

Iyesu rhii Urushelima kani ogumo ni

(Imat 21:1-11; Imark 11:1-11; Iyo 12:12-

19)

²⁸ Akywa sini Iyesu kywɛɛ upere uring men aka kpa itemo asu kyeng kirha nge kyaa Urushelima.

²⁹ Akywa sini afwi iyoyow ni Ibaitafeji kani Ibetani bi ikwo ukro sini a yirhi ni

* 19:13 19:13ɔfe itiri iperi itaru

Izaitun aka tuma ɔno umer nge aru aparti asani moni,

³⁰ **"Inyi kya kidɔɔ apya sini ani ite nyi, inyi ba raa inyi nɔ darha eniri ani ijaki ami sini ba aru sini akirha nge. Inyi shire nge okɔba ben.**

³¹ **Aru sini obo gyurho inyi, 'Ikisi inyi ku shire nge?' Inyi sani engɛɛ ni, 'Ete nge ɛwei.' "**

³² Aru sini atumimo aka kyaa aya darha nɛmɛr kɛni sini Atanimɔ ni.

³³ Akywa sini a ku shire ekɛri ani Ijaki, ɔkɔɔ ko gyurhomo, "Ikisi inyi ku shire ekɛri ani Ijaki?"

³⁴ Aka sani, "Ete nge ɛwei."

³⁵ Oko koo ba owro Iyesu, oko wuro ugbe usomɔ mo ko sɔɔ ani Ijaki ekɛ she Iyesu nge akirha bayaa.

³⁶ Sini a kpɛn utura orokru kasu ta sɔma usomɔ bi utira.

³⁷ Akywa sini afwa bi iyoyow ni Urushe-lima owro sini utira shuri kyawo ukro Izaitun, ɔno umer nge napany ka kpɛn ubrir Unung nge ayaya bekaɪ sɔma ujijire sini erii.

³⁸ Aka su ta akpa kasu sani, "Unung ta onuo adaduma baya ogumo sini abii bidɔɔ utuwa Ete!"

"Uyari ikywi kya ayaya, kɛni uɔo kyekya owro Unung kya ayaya!"

³⁹ Opyoo Afarisi sini ani idɔɔ orokru ka sani Iyesu nge ni, "Avuwa, tana ɔno umer nwu ni ashywi!"

⁴⁰ Iyesu ko yoromo, **"Iku tanany aru men ba shywimo nge, atari yen nɔ shoo akpa."**

Iyesu tei bekaɪ Urushe-lima

⁴¹ Akywa sini a fwa iyoyow ni Urushe-lima ni sini atii ikra ni ekɛri apya ekɛ shire ere

⁴² Ka sani, **"Asani inyi kperhi echiye imi sini ini kong uyari ikywi ba inoshoo igyang. Uwe ɔswiny yongɛ."**

⁴³ Akywa yeba aru sini ana waamo nyi anu tany ukro ekɛriny asu raa ni enyi bai ku ikina isha.

⁴⁴ **Anu kurhonyi bi ibung, anu perheny kɛni ɔno nyi. Ene sheremo utari uying bayu upyoo. Kii inyi ne kperhiny akywa sini Unung bii aba sany oforo."**

Iyesu bi idɔɔ Ubyen Unung

(Imat 21:12-17; Imark 11:15-19; Iyo 2:13-22)

⁴⁵ Iyesu ka raa Ubyen Unung kasu yeri aru gbuna sɔma.

⁴⁶ Aka sani mo ni, **"Owori bi idɔɔ iring Unung a sani 'unam nɔ shoo owro usorho Unung yo'; uwe inyi tereyo oto 'utara eyi.' "**

⁴⁷ Aka su mɛr orokru ku ukina Unung bi idɔɔ Ubyen Unung. Ogu Ubyen Unung kɛni avuwa umer ogro Imusa kɛni ɔɔmɔmɔru mɔ kasu uwaa sini imɔ nɔ pɛrɛ nge.

⁴⁸ Ekywere ekene pen mo utu tira sini anu pɛrɛ nge, bekaɪ sini orokru kɛkɛri nge asu kung ididima uring sini aku mɛr mo.

20

Ogyurhi bi ikywie igumo Iyesu

(Imat 21:23-27; Imark 11:27-33)

¹ Upyu unung, Iyesu ni bi idɔɔ ubyen Unung asu mɛr orokru asu tanamo iring ididima, ogu ubyen Unung adarha avuwa umer ogro Imusa kɛni ɔɔkɔng ka ba owroo.

² Aka sani nge ni, "Tana aru akina edei igumoyo uni iyoo imusa uring men? Iyaa minw ikru yen?"

³ Oko yoro mo ni, **"Imye ma Ini gyurhony kam inyi tanami**

⁴ Ibaptisma Iyohana ikuni baa yaya wɔ, ki baa ɔwroo orokru?"

⁵ Ekɛ tere asu pya onuo ni ukamɔ ka sani, "Aru ba sani, 'Ba ayaya,' anu sani, 'Ikisi inyi no yoronyi ni nge?"

⁶ Yip aru ba yoro asani, 'Ikuni baa ɔwroo orokru,' kukum ekɛri orokru nɔ ta aru ni atari epyerhe. Kii oyori nge asani Iyohana ni aru pɛrɛ onuo Unung nge."

⁷ Oko yoro nge asani "Aru ne kperhimo ikuni baa ube wo."

⁸ Iyesu ka sa nomoni, "Imye kam ina tanamo nyi, aru sini amim ikru usa uring men."

Iyesu tani ushoshɔ bekaɪ aru wro

(Imat 21:33-46; Imark 12:1-12)

⁹ Ikpara dang Iyesu ko suno nge ni utana orokru ushoshɔ wen, **"Opyo aru puri inabi aka ma opyo aru uta ekɛri abya ka kyaa okyoro ki opyo apya kikɛkarha ekɛ derhe nge."**

¹⁰ Sini akywa ukana fwa aka tuma agara nge kya owro aru sini amimo abya uta, akywa ayirha nge osumo inabi sini akani. Yip ekɛri aru sini ayirhi orumo uta aka kraa ekɛri agara eyeri nge avu akuru.

¹¹ Ekɛ jo tuma opyoo agara nge, aka kraa amaa uwaa, ayeri nge avu akuru.

¹² Aka tuma umang ataru nge aka saa onuru efen nge ke esing.

¹³ **"Ekpara dang ɔkɔɔ ekɛri abya, ka sani, 'Ikimo ini sa nɛchiyen? Ini tuma ɔnom sini ipri ni uwaa nge, oboroo anushe maa imimoru nge."**

¹⁴ **"Yip akywa sini erie, aka sani opyomo ni. 'Ekɛri ɔno ɔkɔɔ ari orumo we, inyi ba aru pɛrɛ nge, aki abya shoo amaru."**

15 **Aka kraa efen nge bi esing ka pere nge.**

“Ikimoyoo netchiyen okoro ekari abya nusa ni omo?”

16 **Eyeba ebe epyerhe ekari aru sini amimo abya uta ama opyo aru ekari abya.”**

Sini orokru kung uring men, akani, “Unung sa ibe kya shoo kana!”

17 Iyesu ko komo ikra ka sani, **“Netchiyen ikimoyo ini imisini owori bi idoo iring Unung asani:**

“Utari sini aru vura tiramowo uwawoo uto utari itung?”

18 **Aru sini aba kpaa bayu utari wen anu verhe nge nuyoyow, aru sini uba kpaa ba aya unu koo kani ubre ni.”**

19 Avuwa umer ogro kani ogu ubyen Unung, kawaa apara sini anu kpin Iyesu nge ba kywakywaa, kii ekperhi asani atani ushoshu wen bi ikywimowo. Yip aka kung iring orokru.

Ugyurho bekai ukpora ogon (Imat 22:15-22; Imark 12:13-17)

20 Akasu yara nge asu waa apara sini anu kpin nge ni uya aka tuma opyoo orokru aki oyovuno nge kani imo ni aru ubrubrubu ni. Aku tiri ikwyi imo nu kpin nge ni iririma sini eperi, aki imo naa nge bavu ari igumo Iroma.

21 Ekari aru sini atumimo ko gyurho Iyesu nge asani “Avuwa, aru kperhi nge asani uringnwu kani umergnwu ubrubrubu. Une pyerhe ite araru, use mer utira Unung nemer kani ushoyo ni.

22 Ini idima aru kpura ikaisar nge ufe ogon kii isayo nemer?”

23 Iyesu kperhi uworofomo nge wo aka sani mo ni,

24 **“Yen mi ikiri ufe. Uwuwowu iyang wo uni ba yaa adarha owori ni ikin?”**

Oko yoro nge ni, “Imi Ikaisar”.

25 Aka sani omo ni, **“Nyi ma Ikaisar nge ima sini ini mi Ikaisar, ama Unung nge ima sini ini mi Unung.”**

26 Akana bramo ukpin nge bekai iring ye bite orokru, eké jijire sini oyori mo ka sa na kprukpring.

Ugyurho bekai ushine aru sini okpuimo (Imat 22:23-27; Imark 12:18-27)

27 Akywa dang opyo aru sini ayirhimo ni Asadukiya (aru sini ono yoromo ni ushine aru sini okpuimo), aka ba owroo Iyesu ko gyurho nge asani.

28 “Avuwa, Imusa wori aru bi idoo ogro asani, arupya orokru bo kpoo eshere eree asamo ni omo nge, itooyo arupya nu lorho ubara ekari erere okro ebyere omo bi uka arupya.

29 Netchiyen opyo arupya nuwo ani eten-sara, orokong mo ko lorho ubara nge ko kpoo asaa ni omo nge.

30 Aru umang pari ko lorho ubara nge ko kpoo baa ukypen omo kaa.

31 Kanawo aruman taru nge ko lorhi ubara nge. Ima iying dang kukum mo ere tensara dang olorho ubara ekari erere okpomo ekene penmo omo.

32 Bakurha nge kukum ekari erere ko kpoo kaa.

33 Unung ushine eyesing kani sini aru pya etensara dang olorho ubara nge anu shoo ere iyaa bi idoo omo?”

34 Iyesu ko yoro, **“Orokru ipyoo yen ku lorhi ubara asu ma ibara.”**

35 **Yip ererime kani erere aru sini amaa ushine bi ukpo akiki be ipyoo ukyeba ana su lorhomo ubara anasu mamu ubara.**

36 **Anasu jo kpomo kii ani kani atina Unung ni. Ani omo Unung mo, bekai sini ani omo ushine bai idoo ukpowo.**

37 **Yip bidoo ushoshu upya orumo, Imusa yen napupurhi asani aru sini okpuimo anu shine, kii ayirhi ekari Ete nge ni, ‘Unung Ibraim, Unung Ishaku, adarhi Unung Iyakubu.’†**

38 **Asaa Unung aru sini okpomo, yip ani Unung aru sini ani akromo, kii bekai nge wo kukum ni akru.”**

39 Opyo avuwa umer ogro Imusa ka sani “Avuwa upere ne mer!”

40 Aka samo ni ikwyi sini anu jo gyurho nge ipyoo ima nge.

Omo iyaa ni ekari Ikristi?

(Imat 22:41-46; Imark 12:35-37)

41 Iyesu ko gyurhomo asani, **“Ikisi orokru yirhi Ikristi nge ni omo Idouda?”**

42 **Ekari Idouda kaa wori bidoo uyaa usha ete uber:**

“Ete sini etem nge ni:

“Kiki ba avu uam

43 **Ke kya akywa sini ini tere aru sini ana waamonwo aki oshoo igogoru ute ifraanw.” ’ ‡**

44 **Idouda yirhi nge ni ‘Ete.’ Anusa nenyee oko jo shoo omo?”**

Iyesu kani avuwa ogro Imusa

(Imat 23:1-36; Imark 12:38-40)

45 Sini orokru kukum aku kung Iyesu nge, akasani omo umer nge ni,

46 **“Inyi sa noshong ni avuwa umer ogro Imusa men. Ese waa ukyeng kari nu ughe ughughang ewei orokru fomo nge bi idoo Ize, awaa uwro kikii omomoru bi owro utuno Ayaudiya kani owro ipara.**

* 20:17 20:17Ete Ub 118:22 † 20:37 20:37 Uku 3:6 ‡ 20:43 20:43Ete Ub 110:1

⁴⁷ Ɔmɔmɔ ani aru ra ni ina ere ukpo. Uwaa uyen ukamɔ okong otuturo nɛɛ ho owro usɔrɔhɔ Unung. Ɔmɔmɔ anu yirha igara ire.”

21

*Ufe sini erere okro mi
(Imark 12:41-44)*

¹ Akywa sini Iyesu shishi bi owro usɔrɔhɔ Unung oko gyo ikra orong aru sini ani uma avu uye aku ma ufe bi owro usa ufe bi owro usɔrɔhɔ Unung.

² Oko rong opyo erere okro araa yarha asi ikiri ufe ipari nge.

³ Iyesu ka sani, “Itanany ubrubruwo, erere okro ara ayarha wen asi imi sini ipri kukum mo:

⁴ Kukum orokru men ami bai idɔɔ akai uma sini ani umoo, yip ekari erere bidɔɔ ayarha nge ami kukum ima imi sini iparha eshe bi ukikie.”

Ubura owro usɔrɔhɔ Unung kani upe akurha akywa

(Imat 24:1-2; Imark 13:1-2)

⁵ Opyo aru kroo ngee kasu pere edei sini ekyeni ubyen Unung ni atari agyagyang adarha uma ududuma sini ami Unung nge. Yip Iyesu ka sani,

⁶ “kani sini inyi rii umamen ni, akywa yeba sini anau sheremo uru utari baya upyo; anu burayo nge kukum.

⁷ “Avuwa” oko gyurho nge a sani, “Akina akywa yo anusa umamen? Adarha nge ikimɔyɔ inu shoo upe sini aru nurong akywa sini umamen ye ba?”

⁸ Iyesu ko yoromo asani, “Inyi sa noshong kii araru ke derhiny. Kii orokru napany yeba bi utuwam, asani, ‘Imye ni ikristi’, ‘Akywa tow ufwa.’ Inyi bekya okromoo.

⁹ Akywa sini inyi ba kung oshosho uraa kani ushine ɔkɔɔ ededei, inyi bekya kung irung. Itɔɔyɔ umamen yeba noru, Yip akurha nekebaa kakaimen.”

¹⁰ Iyesu ko suno ngee ni utanamo asani, “Ibung nushine uraa ni ibung, igumo nuting ite ni igumo.

¹¹ Ujuro ibung nu shoo nagang, ihywung nukpaa kani idumo ki owroo ededei, uuma irung kani upe ɔkɔkɔ kyeba baa ayaya.

¹² “Yip kekya akywa umamen kukum, anu kpir nyi, ogyurhony. Anu naanyi kya eberi owro utuno Ayaudiya, anu kpir nyi afrany bi uboru eting, anu kongny kya ite ogumo kani ari ite kukum bekai utuwam.

¹³ Yip akywa yenyo inyi nu pen apara atanamo imisini Unung sa.

¹⁴ Yip inyi shere ikywiny, inyi bekya wure ukany bekai imisini inyi nu yoro ekari ogumo kani arite.

¹⁵ Kii ini many urhing kani amraa sini araru bidɔɔ aru sini ana waamo nyi anubra utin bi iteny ko asa nenyi ni urhingnyi samo nemer.

¹⁶ Ko aru byereny, aruppyany kani ɔforɔny, ɔno grony kani orokyorony anu gbunanyi nge. Ekɔ pyerhe opyo aruny.

¹⁷ Orokru kukum nasu waamo nyi bekai utuwam.

¹⁸ Yip ko ifung ikywi araruny iying naw uvroyo.

¹⁹ Inyi bawura ikywi, inyi nu pen uguya.

*Iyesu tani sini anu bura Urushelima nge
(Imat 14:15-21; Imark 13:14-19)*

²⁰ “Akywa sini inyi bakyu rong aru tei ikɔ ekari Urushelima, inyi nu kperhi nge asani akywa bura ekari apya oto iyoyow.

²¹ Akywa dang aru sini ani bi Iyahudiya itɔɔyɔ atin kyamo ki oyokro, aru sini ani idɔɔ apya akuromo, aru sini ani idɔɔ afa ebekya raa idɔɔ apya.

²² Kii akywa igara yoye, urhing men nu tire kani sini ɔwori bidɔɔ irhing Unung ni.

²³ Yip ima okwo ni erere aru ko ofo, kani aru ma ɔno iyan bakya dang! Uma ubibi napany nupen ibung yen, anang Unung nu shuro baya orokru men.

²⁴ Anu pyerhe opyo aru mo ni ikama uraa, anu yerhe opyo aru kya kukum ibung olorho mo ni ujang. Aru sini enekperhimɔ Unung nu sarhi Urushelima nge kekya ikpara sini akywamo nu tire.

Ukyee ba ɔno orokru

(Imat 24:29-31; Imark 13:24-27)

²⁵ “Epe uma ubibi nu shoo bi ikra unung, Uperi kani Uyeri. Bi eyesing, kukum ibung nu raa idɔɔ igara kani uwure adarhi irung bekai utei kani ujuro omung.

²⁶ Orokru nu su kyurho bekai irung, ɔworo ofo imi sini inupen ari eyesing, kii anu juro uuma ujujire ki ayaya.

²⁷ Bakywa dang anu rong Ɔno Orokru kukyeng ba bidɔɔ umung ni ikru kani akai imimoro.

²⁸ Akywa sini uumamen nu tikpa usa, inyi shine epyerhe ayaya kii akywa oforonyi te ba iyoyow.”

Umer Iyesu bi ikywi ushi uwaa

(Imat 24:32-35; Imark 13:28-31)

²⁹ Aka tanamo ushoshoo wen: “Inyi rong ushi uwee kani kukum ashi.

³⁰ Inyi bo rong atu turo ayaa inyi nu kperi nge nivuny asani ikpirhi te ba wurha.

³¹ Kənawo Inyi bakywu rong umamen tusa, inyi kperhi nge asani igumo Unung to iyoyow.

³² “Itaniny ubrubrūwɔɔ, orokru ipyoo yen anasu kpomo kukummo, umba kukum umamen be tire ba.

³³ Ayaya kəni eyesing nu kywəreyo, yip iring Unung nasu kywəreyo.

Inyi sa noshong ni ukany

³⁴ “Inyi sa noshong ni ukany. Inyi bekya yoro ikywiny tire ni uwaa ura uma kəni uwaa usa uma adarhi uwaa uku ididima eyesing yen, inyi bekya yoro awri dang kya tira kpin nyi kəni opo ni.

³⁵ Kii eye ba baya orokru kukum kəni opo ni kokywu ubee bi eyesing.

³⁶ Inyi sha ukany ku kəni ikpara, ɔsɔrɔhɔ Unung sini inyi nu pen ikru imi ugya ni kukum uring men sini utekyu usani, adarha nge sini inyi nɔbra uting bi ite ɔɔ orokru.”

³⁷ Kukyunu unung Iyesu kyer umer bi ekəri ubyen Unung, kənawo kukyunu ure ese kuno kyaa ɔyoo mɔrɔ ki aya uvra sini ayirhi ni ukro Izaitun.

³⁸ Ni ititikywa kukyunu unung orokru kyer ukuwo bi ubyen Unung.

22

Olorhi onuo awaw upere Iyesu nge

(Imat 26:1-5; Imark 14:1-2; Iyo 11:45-53)

¹ Nəchiyen ipara agbankrɔ imusang ɛdɛrɛ ofuru, sini ayirhi ni ipara ɔwɔrɔ to iyoyow.

² Ogu ubyen Unung kəni avuwa umer ogro Imusa kasu waa utira sini imo nu pere Iyesu nge, awaa usa kəna usɔsɔ bekai sini akung iring ekəri orokru.

Iyahuda gbini Iyesu ngee

(Imat 26:14-16; Imark 14:10-11)

³ Ishari ka raa ikywi Iyahuda, aru sini ayirhi nge ni Iskariyoti, aru sini ani eying bi idɔɔ aru atarhi na aparɔ dang.

⁴ Iyahuda ka kya eberi Ogubyen Unung kəni arite asha ubyen Unung aya pya onuo sini ingɛɛ nu gbumamo Iyesu nge.

⁵ Aka kung ididima ko yoro asani imo nu maa ufe.

⁶ Iyahuda ko yoroni kəna, kaba raa upyerhe apara sini ingɛɛ numa Iyesu nge bavumo sini araru nasu ukperhi nge.

Iyesu kəni ɔɔɔ umer nge rii umura ipara ɔwɔrɔ

(Imat 26:17-25; Imark 14:12-21; Iyo 13:21-30)

⁷ Ekəri awri ipara agbankrɔ ka fwa ani anu ma ikara anatam ipara ɔwɔrɔ.

⁸ Iyesu ka tuma Ibitrus mo kəni Iyohana, a sani, “**kya eye kyene aru umura sini aru nura bi ipara ɔwɔrɔ.**”

⁹ Oko gyurho nge, “Oweini aru ye kyene bi ubewo?”

¹⁰ Oko yoromo a sani, “**Inyi basu raa ekəri apya, Inyi nu sira ni opyoo orokru okong obom omung. Inyi kroo ngee kekya una sini anu raa nge,**

¹¹ **asani ekəri aru una ni, ‘Avuwa gyurhi ni: eki ɔbɔrɔ ekyeng, owro sini imye kəni ɔɔɔ umer mi nura umura ipara ɔwɔrɔ nge?’**

¹² **Anu yen nyi okru ɔbɔrɔ bi una ayaya sini ekywere ukənewo, inyi nu darha asa uma nge nɛmɛr. Inyi kyene umura burha.**”

¹³ Aka kyaa aya darha nɛmɛr kəni sini Iyesu tanimo ni. Ekə kyene ekəri umura ipara ɔwɔrɔ.

Uure umi Ete

(Imat 26:26-30; Imark 14:22-26; 1 Ikor 11:23-25)

¹⁴ Sini akywa fwi, Iyesu ka kiki kəni ɔɔɔ umer nge awaa ura umura.

¹⁵ Aka sani ɔmɔni, “**Iwaa akyu sani ira umura ipara ɔwɔrɔ men kəni enyi kekya ikpara sini inu kung igara.**

¹⁶ **Kii iku tana nyi, inojo rammɔ, sai ibe tire bi idɔɔ igumo Unung.**”

¹⁷ Iyesu ka kpaa ɔsɔng, kasa Unung nge ija, ka sani, “**Inyi yirha akəkaa bi idɔɔ opyony.**

¹⁸ **Iku tana nyi, inojo sam omung os-umo ushi inabi men, sai igumo Unung ba ba.**”

¹⁹ Aka kpəri ipara ɔgbɔnkru, kasa Unung nge ija, ka yurhayo, amamo, a sani, “**Ina-mam yɔɔye aminy; inyi sa kən asu dirha ni emye.**”

²⁰ Kəni sini asini, sini ekywəri ura umura ure aka kpaa ɔsɔng, ka sani, “**Ɔsɔng yen ulorho iring isayo sini afri ni eyi mi, sini aniri nge bi ukany.**”

²¹ **Yip ekəri aru sini anu gbumam nge we akiki kəni emye nge ben.**

²² **Ɔɔɔ orokru nu kpoo kəni sini Unung kyoni, yip ima okwoyo ini aru sini anu agbuna ngee!**”

²³ Akywa dang ɔɔɔ utina nge ka tikpa usu gyurho opyoomo, iyaa bi idɔɔmɔ, anushe usi ima yen.

Amaa bekai iyaa anushoo arite

* 22:20 22:20 Ipyo iwɔrɔ sayo ni, sini aniri bi ukany

† 22:25 22:25 Imat 20:25-27; Imark 10:42-44

²⁴ Yip ekə shine amaa ni opyoomo, bekai sini aku woro ofo iyaa anushoo arite bi idɔɔmo.

²⁵ † Iyesu ka sani ɔmoni, **"Ogumo aru sini enekperhimɔ Unung ese yen arumɔ ikru, ese yirha opyoomo ni arushɛ orokru."**

²⁶ *Yip inyi naw shoony kəni ɔmoni. Bi ũka kəna arite bi idɔɔ nyi anu shoo kəni ara ajajini, aru sini ani ogumo anu shoo kəni aru sa utuna ni.

²⁷ †Iyaa ni arite, aru sini akiki asura umura nge kii aru ũkaa ekəri umura nge? Aru sini akiki asura ngee? Yip ini bi idɔɔ nyi kəni aru kaa umura ni.

²⁸ Inyimo inyi ting kəni emye nge bi idɔɔ umarha sini isii.

²⁹ Kəni sini Ekperi mim ikru igumo ni, kənawo ikumany nɛmɛr kəna.

³⁰ *Inyi nu ra asa kəni emyee bi idɔɔ igumom. Inyi nu kiki bi igogoru igumo, okong igumo baya edei atarhi na pari ami ɔno Isrela.

Iyesu tani asani Ibitrus nura amaa ũkperhi nge

(Imat 26:31-35; Imark 14:27-31; Iyo 14:27-31)

³¹ "Isimon, Isimon, shywi akung! Ishari waa apara uwaw umarhany, akaanyi oworo igigyang kəni ibibi kəni sini aru owro so woro ikiri ogro bai idɔɔ iwung ni.

³² Yip Ikarha sɔrɔhɔ Unung nge bi ũkanw, Isimon, sini ũma ũbrɔbrɔnw nasu kpaawɔ. Kənawo akywa sini ube tere ba ni emye ũta onogronw ikru nge."

³³ Isimon kasani, "Ete, ikarha ekywere utuno ũma iye kya kəni nwoo ko bi ũboru eting ko bi ukpo."

³⁴ Iyesu ko yoro, "Itananw, Ibitrus, kekya akywa sini ɔkɔɔ nupɛn echiye, ũnu raa amaa nge asi itaru asani ũnɛ kperhinw imye."

³⁵ Ikpara dang Iyesu ko gyurho mo, "Akywa sini ituminy bai ipa ũfe, bai ũburɔhɔ ko ataka, inyi tii iririma?"

Oko yoro, "Bai iririma."

³⁶ Akasani omoni, "Yip nɛchiyen aru sini oboshoo ni ipa ũfe nge akpara yo, kənawo ũburɔhɔ; kənawo ũba sanw ni ikama igbang nge, ũgbuna igbɛ irenw ere iying nge."

³⁷ Kii itaniny asani ekəri iring Unung peri asani: 'Apari nge bidɔɔ aruya.'*Ika tanany asani itɔɔyo inyeen tirɛ bi ikywim. Kii imisini ɔwɔri bi ikywim ũku kyeeha utire."

³⁸ ɔno umer nge kasani, "Rong, Ete, ũkama ũgbang upari me."

Oko yoromo asani, **"Imaa kəna!"**

Iyesu Sɔrhi Unung Bayu Ukro Izaitun (Imat 26:36-46; Imark 14:32-42)

³⁹ Iyesu ko kuno kyaa kəni sini ɛrɛn nge ni kya aya ukro Izaitun, ɔno umer nge ko kroo nge.

⁴⁰ Ni ũsu fwa eberi nge akasani ɔmoni, **"Inyi sɔrɔhɔ Unung kii inyi kya kpaɔ bidɔɔ umarha."**

⁴¹ Ekə yin nge naji ikarha nge ini kəni ũfɛn utari ni ko kpukporo ɔsɔrɔhɔ Unung asani,

⁴² "Ekperi, iboshoo ũwaanw wɔ, ũkparam ɔsong igara yen nge. Yip sa imisini unwoo ũwei bekya sa imisini imyee iwei."

⁴³ Atina Unung ba ayaya kaba eberi nge aba taa ikru nge.

⁴⁴ ɔko sɔrɔhɔ Unung nagang, kii akung irung igara ukyebe, idung nge ku tono bi ibung kəni eyi ni.

⁴⁵ Nisini eshini baa owro ũsɔrɔhɔ Unung ko juro baa owro ɔno umer nge, aka darha mo aku moro. Ofokru mo samɔ ũkara.

⁴⁶ Oko gyurho mo asani, **"Ikisi inyi ku moro? Inyi shine ɔsɔrɔhɔ Unung kii inyi kya kpaɔ bi idɔɔ umarha."**

Akpin Iyesu Nge

(Imat 26:47-56; Imark 14:43-50; Iyo 18:3-11)

⁴⁷ Nisini eshishi ũpya onuo ushi orokru ka ba. Ereying bi idɔɔ ɔno umer nge sini ayirhi nge ni Iyahuda engɛɛ kpɛte okomo ba. Ekə yin ba ikwo Iyesu ewe kən nge.

⁴⁸ Yip Iyesu ko gyurho nge, **"Iyahuda ni ũkənwo ũwa gbuna ɔno orokru nge?"**

⁴⁹ Nisini ɔno umer Iyesu rii imisini iku waa ukyang, akasani, "Ete, aru kpa orokru men ni ikama igbang aru?"

⁵⁰ Ereying bi idɔɔmo ka kpa agara ogu ubyen Unung, ũtung nge ũma avu ũra.

⁵¹ Yip Iyesu ko yoro asani, **"Imaa kəna!"** Aka pya ũtung ekəri orokru ekə pen ikru.

⁵² Iyesu kasani ekəri ogu ubyen, arite asha ubyen Unung, adarha ɔɔkɔng, aru sini abii ũwaa ũkpin nge ni, **"Ikisi inyi kuno ni ũkama ũgbang kəni ũkuma ashi ũwaa kpin mi kəni ine eyi ni?"**

⁵³ Ku kyunu unung ini kəni inyi nge bi idɔɔ ubyen Unung, inyi kyana pyany imye. Yip akywany yoye sini ini imi igumo eting."

Ibitrus rii amaa ingɛɛ ne kperhi nge Iyesu nge

(Imat 26:57-58,69-75; Imark 14:53-54,66-72; Iyo 18:12-18,25-27)

⁵⁴ Aka kpin Iyesu nge akayamo ne nge kidɔɔ ũna ogu ubyen Unung. Ibitrus su kroo nge bai ikəkarha.

‡ 22:26 22:26Imat 23:11; Imark 9:35

§ 22:27 22:27Iyo 13:12-15

* 22:30 22:30Imat 19:28

† 22:37 22:37Isha

⁵⁵ Nisini opyoo aru kani ura bi ugba upyang akiki kukum asu ōwari ura, Ibitrus ka kiki kani ɔmɔɔ.

⁵⁶ Opyo agara erere rie akiki burha bi idɔɔ uyen ura. Oko koo ikra negben kasani, "Orokru wen ni kani engɛɛ nge."

⁵⁷ Yip aka ra amaa nge asani, "Erere, ine kperhim nge."

⁵⁸ Anakywa naji opyo aru ko roo ka sani, "Unwɔ kanw unidɔɔ mɔ."

Ibitrus ko yoro kasani, "Eɛrime, isam idɔɔ mɔ!"

⁵⁹ Kekya ukpin itomɔ iying opyo aru kojo sani, "Ubrubruwɔɔ orokru wen ni kani engɛɛ nge, kii ari Igalili nge."

⁶⁰ Ibitrus ko yoro asani, "Eɛrime, ine kperhim imisini uku tana!" Nisini eshishi upya onuo ɔkɔɔ kɛpen.

⁶¹ Ete Iyesu ka tere ikramo ka sira itituku kani Ibitrus. Akywa dang Ibitrus ka dirha ni iring sini Ete tani nge: **"Kyekeya upɛn ɔkɔɔ echiye una ra amaa nge ni une kperhinw emye asi taru."**

⁶² Oko kuno kyaa esing eye tei nagang.

Asini Iyesu nge, akraa

(Imat 26:67-68; Imark 14:65)

⁶³ Aru tei iko sini aku sha Iyesu nge aka raa usina nge kani ukraa.

⁶⁴ Oko lorho nge ikra ni utugbe aka sani nge ni, "Tana onuo Unung! Iyaa ogyung?"

⁶⁵ Aka tana nge uring ukakɛa idedei.

Okong Iyesu nge ba bi ite ari igumo

(Imat 26:59-66; Imark 14:55-64; Iyo 18:19-24)

⁶⁶ Ni uba uyere itikywa ɔkɔkɔng tuno, bi upurha ogu ubyen Unung kani avuwa umer ogro nikani ɔmɔɔ, oko kong Iyesu ba bi itemo.

⁶⁷ Akasani engɛɛ ni, "Tana aru, unwɔɔ uni Ikristi?"

Iyesu ko yoro mo, **"Iba tany inyi nasu yorony ni emye,**

ibo gyurhony inyi nasu yorony emye.

⁶⁹ **Yip Imisini ikpin bai kaimen, ɔɔ orokru nu kiki ba avu ura Unung ogumo ikru kukum."**

⁷⁰ Kukummo oko gyurho nge, "Nechiyen unwɔ ni ekari ɔɔ Unung?"

Oko yoro mo asani, **"E Inyi pere namer imyee."**

⁷¹ Akasani, "Ikisi aru ku waa araru jo tana aru, aru kyu karha kuwɔ ni atung aru sini eperi ni onuo."

23

Okong Iyesu nge ba bi ite Ibilatus

(Imat 27:1-2,11-14; Imark 15:1-5; Iyo 18:28-38)

¹ Ekari akywa dang kukum orokru sini ani burha ka shine kpaa nge kyaa bi ite Ibilatus.

² Aka kpin upre nge, eteting asani, "Aru darha orokru wen aku derhi araru. Akarhamo ukpura Ikaisar nge ogon asani engɛɛ ni Ikristi, oshoo ogumo."

³ Ikpara dang Ibilatus ko gyurho Iyesu nge ni, "Unwɔɔ ni ogumo Ayaudiya?"

Iyesu ko yoro nge, **"Upere namer."**

⁴ Ibilatus katana ekari ogu ubyen Unung kani ekari ushi, "Ine penmi nge ni irhirhing ibibi."

⁵ Yip akywa noyoromo, oko sunomo nge usani, "Aku derhi orokru kukum Yahudiya ni umer nge. Atiikpa bai Igalili nechiyen ewe oto ben."

⁶ Ni ukung kana, Ibilatus ko gyurho kii ekari orokru ni ari Igalili ngee.

⁷ Nisini a kperhi nge asani Iyesu ni bai ibung Igumo Ihiridus yo aka tuma ni nge kya eberi Ihiridus aru sini ani bi Urushe-lima kaa bi ikpara dang.

⁸ Nisini Ihiridus rii Iyesu nge, aka kung negben! Nagang, kii uwruwroo aku waa sini ingɛɛ nu roo. Bekai imisini akung bi ikywie, aku tira ikywi nge nu rong asi wama ujijire sini inuyen ikru Unung.

⁹ Oko shorho Iyesu nge ni ugyurho npany, yip Iyesu kyana yoroo nge.

¹⁰ Ekari ogu ubyen Unung kani ekari avuwa umer ogro titing burha, asu tana uraa nge nagang ani Iyesu si ima ibibi.

¹¹ Ikpara dang Ihiridus kani aru teiko nge kasu maa uwa, asu sina nge, ɔkɔ sɔmɔ nge igbe ire igigyang okojo tuma ni engɛɛ kyamo eberi Ibilatus.

¹² Unung dang Ihiridus kani Ibilatus ko to orokoro kii uwruwroo ana siramo ni opyo.

Akywi iring upere Iyesu nge

(Imat 27:15-26; Imark 15:6-26; Iyo 18:39—19:16)

¹³ Ibilatus kayirha ogu ubyen Unung kani arite adarha orokru owro eying,

¹⁴ kasani moni, "Inyi kom orokru wen ba ani aku derhi orokru ni eshine ɔkɔɔ ni igumo. Igyurho nge uring bi itenyi ben Ine penmi nge ni irhirhing ibibi kani sini inyi pere bi ikywie ni.

¹⁵ Kanawo Ihiridus kana pen engɛɛ ni irhirhing ibibi, uwɔwɔ ojo tuma ni engɛɛ ba

† 22:67 22:67ɔtuwa "Ikristi" ini bi "Igrik" utuwa "Imezaya" ini bi "Ibraniya kani Aramic" kukummo eperi ni Aru sini Unung kuni nge enyɛɛ bi ikwyi * 23:17] 23:17pyoo iworo sayo ni eseyen nge bi upen kani sini eperi bi idɔɔImat 27:15 kanilmark 15:6.

owro aru. Kani sini inyi rii ni ese sa iririma sini imaa ukpo.

¹⁶ Bi kana wo, Ini kyerhe nge uwoworhu eshere nge akyaa."

¹⁷ [Kii itooyo Ibilatus eshiremo orokru eying bau idoo uboru eting, aru sini orokru sorhi bakywa ipara uwoworhu.⁽¹⁷⁾ *]

¹⁸ Ekari ushi orokru kukum ka fen akpa, "Pere orokru wen! Eshire aru Ibarabas nge!"

¹⁹ (Ibarabas aru sini odo shoo bi uboru eting, engge eshini okoo bi idoo Urushelima, epere orokru.)

²⁰ Ibilatus waa ushere Iyesu nge, oko jo sorho ekari ushi orokru.

²¹ Yip oko susuno mo nge utakpa, "Kpaa baya agara akii okpoo! Kpaa ba agara akii okpoo!"

²² Okojo pere ni omo umang taru nge: "Ikiyo? Akina eteting yo orokru wen si? Ise penmi nge ni iriring sini imaa ukpo. Bi bukawo Inu kyerhe nge uwoworhu eshere nge akyaa."

²³ Yip kani uta akpa nge ayaya oko sunomoo nge ni uwaa ni akpaa baya agara. Ba kurha nge akpamo kamamo imu waamo.

²⁴ Bi bukawo Ibilatus ka kywa iring upere Iyesu nge kani uwaa moni.

²⁵ Ekə shere ekari Ibarabas nge aru sini afrii bi uboru eting bekai ushine okoo kani upere orokru, aru sini ani imo wei, ka mamə Iyesu nge asa imisini imo wei ni engge.

Eperi Iyesu nge baya agara

(Imat 27:32-44; Imark 15:21-32; Iyo 19:17-27)

²⁶ Nisini ekari aru tei iko ku kyamo ni Iyesu, aka kpin Isimon nge aru Isayirin, aru sini aku juro kyebaa idoo apya bai ibung ukukari, akakpin nge asaa nge agara, asaa ukparayo okroo Iyesu nge.

²⁷ Akai ushi orokru ko kroo nge, bi idoo erere nuwo aru sini etiri ni ofo okru asu tei kani unira ere nge bekai nge.

²⁸ Iyesu ka tere asani omoni, "**Erere Urushelima, inyi bekya etei mi; inyi tei ukany kani omoni.**

²⁹ **Kii ekari akywa yeba sini inyi nusi, 'Unung ta erere sini asamo ni ono nge, ofo sini ese byere yo ko niying kani ayan sini ono sesamo! Onuo adaduma!'**

³⁰ Ikpara dang,

"**Orokru nu sani ukro ni, 'Kpa baya aru!'**

Ka sani avra, 'Fra aru!'" †

³¹ **Kii orokru basa uring men akywa sini ushi negagere, ikimoyo inushoo nenye uba kurawo?"**

³² Opyo aru sa uma ubibi aparti nuo kani Iyesu nge sini akpin mo eweye perhemə.

³³ Nisini abii owro sini ayirhi ni "Ukari ikywi", Burha aka kpaa baya agara kani aru sa uma ubibi aparti dang ere ying ba avu ura, opyo aru ba avu upuma.

³⁴ Iyesu kasani, "**Ekperi, punamo uyamo nge, kii ene kperhimo imisini akusa.**" ‡ Aka kaka igbe nge ka fer atari orong iyaa nu kpaa ikina ni.

³⁵ Orokru titing asu rong nge, arite orokru kasu saa uwa, asu sina nge. Aka sani, "Asa opyo aru oforo; asu ukaa ibo shoo asani engge ni Ikristi, aru sini Unung karha oworo nge."

³⁶ Ekari aru tei iko kaba asu sina nge. Aka maa imusa ukpakpam,

³⁷ asani, "Ibo shoo unwo ni ogumo Ayadiya, sa ukanw oforo."

³⁸ Owro uworo akpa bayarhi ikywie umusini usini: EWEN NGEE NI OGUMO AYAUDIYA

³⁹ Ereying bidoo ekari aru sa uma ubibi sini osuni nge ba agara burha kasu ushorho nge utira ani: "Si unwo ni Ikristi? Sa ukanw Oforo kani aru!"

⁴⁰ Yip orobyoo ekari aru sa uma ubibi ka tana awan aru uraa nge. Kasani, "Una kung irung Unung, bekai sini akywiny iring ukpo nemer kani engge?"

⁴¹ Igar aru nemer, kii aru ku pen nemer ni imisini aru si, yip orokru wen sesaa irima ibibi."

⁴² Ikpara dang aka sani, "Iyesu dirha ni imye akywa sini uba ba bidoo igumonw." §

⁴³ Iyesu ko yoro nge, "**Ubrubrowoo itan-inw, echie yen unu shoo kani emye bi Iparadai.**" *

Ukpo Iyesu

(Imat 27:45-56; Imark 15:33-41; Iyo 19:28-30)

⁴⁴ Kelyaa ni ikpakpaa awri wo, owro kasa eting bi kukum ibung kelyaa akywa itomo itaru ni awri,

⁴⁵ kii unung shere uta nge. Ikyeri sini akai owro ushisha kani ubyen Unung ka sarayo ba barating bayaya kyeba atata. ⁴⁶ Iyesu ka ta onuo ayaya ayirha kasani, "**Ekperi, ima uring mi ba avunw.**" † Nisini eperi kana, aka wara ufen nge uma akurha ko kpoo.

⁴⁷ Nisini arite aru teiko rii imasini isi, oko doo Unung nge asani, "Iyoro ni orokru wen ni nashisha."

† 23:30 23:30 Osi 10:8 ‡ 23:34 23:34 Ipyo iworo itee isayo ni iworo yen nge. § 23:42 23:42 Opyo uworo itee bii ni

ikru igumonw * 23:43 23:43 Iparadise: bidoo utere Igrik umi Ogro Eteng, asa utuna ni iring yen abasu pere iring Abya eden. Bakywa Ogro Asa ese sa utuna ni iring yen abasu pere owro sini ono Unung se su me asu wuro, nisini aku sha upara eshe ukyerhe uring. † 23:46 23:46 Ete Ub 31:5

⁴⁸ Nisini orokru sini otuni burha owo orong imisini iku kyeng, rii imisini isi, akasu kra ikow mo akyamo.

⁴⁹ Yip kukum aru sini ekperhi nge, kani erere sini okrii nge bai Igalili, atiting bai ikakarha, kasu rong umamen.

Umune Iyesu

(Imat 27:57-61; Imark 15:42-47; Iyo 19:38-42)

⁵⁰ Opyo orokru nuwo burha aru sini ayirhi utowa nge ni Isufu, ani ere ying bidoo ari igumo Ayahudiya[‡], ani negben oshoo nashisha.

⁵¹ Aru sini atiri nge uworho utumo imisini asi. Okuni ba apya Ayaudiya bi Ibung Arimatiya, ingee kaa aku sha igumo Onung.

⁵² Aka kya owro Ibilatus oyo sorho ukung Iyesu.

⁵³ Ikpara dang oko shurowo bi bung, ka garhawo ni uperi ka yara nge bi ogran sini odoi bi upang, amisini ese minemo araru nge wroo sini odoiyo.

⁵⁴ Asi umamen kukum unung ukyene sama Ayaudiya sini anakywa shi naji ni awri uwuro Ayaudiya tikpa.

⁵⁵ Erere sini abii kani Iyesu nge bai Igalili ko krii Isufu nge oyo rong ekari ogran kani sini ayari inama nge bidooyo.

⁵⁶ Akywa dang oko juro kyamo uduna eka ye kyene enye unyang ududuma kani anayaa unyang ududuma. Yip oko wuro awri uwuro Ayaudiya kani sini ogro peri ni.

24

Iyesu shine bai idoo ogran

(Imat 28:1-10; Imark 16:1-8; Iyo 20:1-10)

¹ Ni ititikiywa awri etensara itee isati, ekari erere ka kpara ikang kani enye unyang ududuma sini ekyeni okyo ka kpin utira kyamo ekari owro ogran.

² Aka darha eyin utari nge bo nuwo ogran,

³ yip nisini arii idoo ogran, onoromo ukung Ete Iyesu.

⁴ Anay uworho bi ikywi umamen, ba kywakywa dang opyo orokru apari sini odoi sama ufufuru sini ukw yana kani uyen unung ni ko kuno atiting bi itungmo.

⁵ Ikpara dang ekari erere ka kung irung nge nagang ko susuno akywimo ibung, yip ekari orokru kasani omo ni, "Ikisi inyi ku pyerhe aru akru bidoo aru sini okpuimo?"

⁶ Asaa nge ben! Akarha akyushine! Inyi dirha imisini atany, bi ikpara sini eshishi kani enyi nge bi Igalili:

⁷ **"Idoo ama owo orokru ba avu aruya, anu kpaa baya agara. Yip bi awri umang taru anu shine."**

⁸ Ekpara dang aka dirha ni uring nge.

⁹ Nisini ojuri bai owro ogran, aka tana owo umen nge atarhi ni eying kani uparha eshe aru kroo nge kukum uring men.

¹⁰ Imeri aru kuno bai Imadala, Ijowana kani Imeri akwa Iyakubu adarha uparha eshe erere sini ani kani omo. Omo atani owo umen nge uring men.

¹¹ Yip usang uyoromo ni imisini ekari erere peri, kii akung kani iring ukake yoni.

¹² Bi kana, Ibitrus ka shine ni atara kya ekari owro ogran. Oko kpukporo ka ten kidoo ko rong uperi sini agarhi Iyesu nge uyari bi itung, akywa dang oko juro kyaa uduna, asu woro asani ikimoyo isi.

Iyesu yen ukaa eberi owo umen nge apari
(Imark 16:12-13)

¹³ Ba awri eying dang owo umen Iyesu apari aku kyeng kyamo opyo apyang sini ayirhi utowa ni Imawus, amisini ikarha nge kani Urushelima ini keyaa ukpin ikilomita atari ni eying.

¹⁴ Akasu pere ni opyomo beka kukum umusini usi.

¹⁵ Nisini aku pere asu pya onuo uring men ni opyo mo, Iyesu ko kuno nivuo asu kyeng kani omo.

¹⁶ Oroo nge, yip ekane kperhimo asani Iyesu ngee.

¹⁷ Iyesu ko gyurho mo, **"Ikimoyo inyi ku pere ni opyony, sini inyi ku kyeng bi utira?"**

Aka ting nakprukpring, abubura ikywi.

¹⁸ Ereying bi idoo mo, sini ayirhi utowa ni Ikilopas, ko gyurho nge, "Unwuo eyeyinw uni ekyeng bi Urushelima sini une kperhinw uring men sini uku kyeng ba awri men ni?"

¹⁹ Iyesu ko gyurho mo, **"Ukina uma?"** Oko yoro nge, "Uma sini upen Iyesu ari Inazaret. Ani aru pere onuo Onung nge. Uring nge kani sama usaa ni ikru bi ite Onung adarha bi ite orokru kukum.

²⁰ Ogu ubyen Onung kani ogumo akpari nge ama aki akywaa iring ukpo imisini anu aka kpaa baya agara epere nge,

²¹ yip aru ku utira ikywi nge asani engee nu basa ari Isrela oforo. Si ukywerewo wurha, echiye ni awri umang taru wro kani sini umamen si ni.

²² Adarha nge opyo erere bi idoo aru ka jijire aru nagang, sini eshini ni ititikiywa yen akya eberi ogran,

²³ yip akyana romo ukung ngee. Oko juro aba tana aru asani imo rong opyo atina Onung aru sini atana aru asani Iyesu ni akru.

²⁴ Ikpara dang opyo aru bi idoo aru ka shine kya ogran owro sini emine nge aya

[‡] 23:50 23:50 Emen mo ani ekari ushi orokru dang sini ugyurhi Iyesu nge uring. Aka waa ni Ibilatus na akyu pere nge.

darha nɛmɛr kɛni sini ɛkɛri erere pɛrɛ ni, yip akyɛ no romo Iyesu nge.”

²⁵ Akywa dang Iyesu ka sani ɔmɔ ni, **“Inyi sine nye inyi ni egmee kɛn, inyi sine nye inyi ni oshong owro oyoro bidɔɔ ikywiny ni kukum imisini aru pɛrɛ onuo Unɔng pɛri!”**

²⁶ **“Si itɔɔyo Ikristi kung igara umamen ko shoo ni uraa igumo nge?”**

²⁷ Iyesu ka tana mo kukum imisini ɔwori bi idɔɔ iring Unɔng bi ikywie, kpara bai ogro Imusa adarha kukum ɔwɔrɔ aru pɛrɛ onuo Unɔng.

²⁸ Nisini etekya fwa ɛkɛri apyang sini eye kyamo nge, Iyesu ko suno nge ni okyoro kɛni aya kyaa ki ikɛkarhawo ni.

²⁹ Yip oko sɔrɔɔ nge asani, “Ki kɛni aru nge, kii ewure kpaa; unɔng kywerɛwo.” Bi kɛna Iyesu ka raa una akiki kɛni ɔmɔɔ.

³⁰ Akywa sini akiki kɛni ɔmɔɔ awa ra umura, aka kpara agbankrɔ, kasa ija, oko jurho ama mo.

³¹ Ikpara dang ikramo kɛ yɛɛ, ekɛ kperhi nge asani Iyesu ngee, akywa dang oko vroo moni urong.

³² Aka sani opyo omo ni, “Ubrubru! Ikywi aru kasu pyayo sini aku pɛrɛ ni aru bi utira asu furɔ aru iring Unɔng”

³³ Aka tira shine ojuro kyamo Urushe-lima. Aka ya darha atina nge atarhi ni eying dang otuni eberi ying kɛni opyoo aru,

³⁴ aku tana ni, “Ubrubruwɔɔ! Ete karha akyu shine! Eyen ukaa bi ite Isimon roo nge.”

³⁵ ɛkɛri ɔno umɛr apari ka tanamo imisini isi bi utira, adarha sini ekperhi ni Iyesu nge bakywa sini ojurhi ikyɛɛ ufuforho.

Iyesu yen ukaa eberi ɔno umɛr nge
(*Imat 28:16-18; Imark 16:14-18; Iyo 20:19-23; Iti Ati 1:6-8*)

³⁶ Akywa sini eshi ututana uring men Iyesu nivuo oko kuno abarating mo ofomo nge asani, **“Uyari ikywi kyeba eberi nyi.”**

³⁷ Ekɛ jijire nge ka kung irung nge na-gang, asu wɔrɔfo kii imo rii ering nge.

³⁸ Iyesu ka sani ɔmɔ ni, **“Ikisi inyi kpi eyi, ikisi ikywiny ni ipari?”**

³⁹ **Inyi rong ivum kɛni ifraam. Imyee nivum! Inyi pyam akung; kii ering saa ni inama nge kɛni okwoo, kɛni sini inyi rii ini oyo nge ni.”**

⁴⁰ Nisini eperi kɛna ekɛ yen mo ivuo kɛni ifraa.

⁴¹ Bukɛna usang uyoromo, bekai ofofuru kɛni ujijire. Ikpara dang Iyesu ko gyurho mo, **“Inyi ni iri umura nge ben?”**

⁴² Aka maa uting itofuru ufuforho,

⁴³ aka yirha ara bi ite mo.

⁴⁴ Iyesu kasa ni ɔmɔ ni, **“Imisini itanayi ye akywa sini ishishi kɛni enyi nge: Kukum umasini ɔwori bi idɔɔ ogro Imusa, aru pɛrɛ onuo Unɔng kɛni ete, itɔɔyo itire bi ikywim.”**

⁴⁵ Ikpara dang ekɛ yɛɛ mo ikywi aki ekperhi iring Unɔng nge.

⁴⁶ Aka tana mo, **“Imisini ɔwori ye: Ikristi nu si igara, ɛshine, ba awri umang taru.”**

⁴⁷ **Okojo wɔrɔ asani bidɔɔ upyaawɔ anu tana iring ididima bidɔɔ utuwa nge kya kukum Ibung atikpa bai Urushe-lima, ni orokru shere ɔya nge aki Unɔng punamo uyamo nge.**

⁴⁸ **Inyimo inyi ni aru sini inyi rii imisini isi ben. Itɔɔyo inyi tana opyo aru bekaiyo.**

⁴⁹ **Nɛchiyen inyi kung, Inu tumany ni uma onuo Ekperim [Ering ɔshisha] bayany; yip inyi sha bidɔɔ apya noru kekya akywa sini inyi nu tire ni ikru ba ayaya.”**

Iyesu kyaa ayaya

(*Imark 16:19-20; Iti Ati 1:9-11*)

⁵⁰ Iyesu ko kuno ni ɔno umɛr nge bi idɔɔ apya kekya ukpin Ibetani, ekɛ shwe ivu ayaya kasa ija.

⁵¹ Nisini asa ija, ekɛ sheremo Unɔng ka kpara nge kyaa ayaya.

⁵² Oko kpukporo akywa dang ko dɔɔ ekɛ tire ni ofofuru nagang oko ojuro kyamo Urushelima.

⁵³ Kukina unɔng anu bi ubyen unɔng asu dɔɔ Unɔng nge kɛni usa ija.